

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 18 зл. річно,
піврічно 9 зл., чвертьрічно 4:50 зл.
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

ЗМІСТ:

о. Т. Жевуський :

Голос св. Отця про енцикліку
„Regum novatum“ 361—365

о. Др. Г. Костельник :

Прольог до віри в триєдиного
Бога 366—373

о. Северин Матковський :

Похвала або культ Пресв. Діви
Богородиці Марії в гр.-катол.
Церкві 373—377

о. Степан Хабурський :

Діточі Парохіяльні Бібліотеки 377—382

Володимир Кучабський:

Нинішня криза а наші чергові
завдання 382—386

о. Х.

Святочна інавгурація 386—388

Реколекції і соборчик чотирох
декантів в Гребенові в днях
від 31/VIII до 4/IX 1931. 388—390

Всячина 390—400

Проповіді 129—144

Незабудьте, що вже XI. рік
виходить у Львові ілюстрований
місячник для
дітей і молоді п. н.

„НАШ ПРИЯТЕЛЬ”

Цей місячник гарно ілюстрований містить різні цікаві оповідання, гарненькі віршики та різні наукові статі для науки й розваги.

„НАШ ПРИЯТЕЛЬ”

РЕДАГОВАНИЙ У РЕЛІГІЙНОМУ
ТА ПАТРІОТИЧНОМУ ДУСІ.

ПЕРЕДПЛАТА НА РІК ВІНОСИТЬ **2-50 зл.**

Отже не зволікайте, але сейчас замовте для своїх дітей цікаву газетку, присилаючи одночасно гроші на адресу:

„НАШ ПРИЯТЕЛЬ” —

Львів, поштова скринька 108.

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 18 зл. річно,
піврічно 9 зл., чвертьрічно 4:50 зл.
— для Америки 3 долари річно —

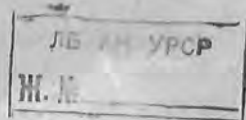
Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

Голос св. Отця про енцикліку „*Regum novarum*“

„Через спритну політику розумного папи Церква проголосила себе байдужою щодо форм правління і висшою понад се... і можна було навіть думати, — читаючи деякі енцикліки, як прим. *Regum novarum*, — що вона отвирасє очі і звертає увагу на суспільні несправедливости та що під проводом того папи Церква знов стане великою демократичною силою“.

Так пише французький учений, жид з походження, Gustave Lanson в найновішій виданню своєї відомої історії французької літератури. І додає до цього в заввазі, що в першій виданню свого твору назвав він Льва XIII великим папою, але дивлячися на річи вже з певної перспективи і користуючись інформаціями, які наводить час, видається йому достаточним, коли скажеться, що Лев XIII був тільки спосібним і спритним. І далі, обговорюючи духові рухи останніх часів, так каже: „Одначе Церква зреклася помалу своєї хвилевої охоти до демократичної акції. Вона вибрала собі більш поплатну ролю протекторки суспільного порядку проти колективізму й анархії. Вона віддала свій авторитет, вплив своєї єрархії, своє навчання і свою моральну силу на услуги буржуазії, яку вона у великій часті привернула до себе і відтягнула від вольтеріанства“.

Цитуємо ті вислови ворога тому, щоби змалювати стан умів многих людей, які приписують Церкві клясове по-

пирання капіталізму. Якраз енцикліка Пія XI про сорокову річницю появи енцикліки „*Regum novarum*“ приносить найбільш категоричне заперечення таких думок.

Інший жид пише в своїй книжці про жидівську віру: „Здається, що в наших часах виринає з глибини історії наука старих пророків Ізраїля відсвіженою і відновленою. Вони були предтечами нового морального порядку будуччини, який тепер є ліпше зрозумілий і який — здається — є в фазі організації, та є порядком суспільної справедливості і миру поміж народами“. І з того заключає автор, що жидівство має відіграти нову роль. Але й тут енцикліка „*Quadragesimo anno*“ ясно виказує, що тільки в Христі і католическій Церкві знаходиться дійсна спадщина пророків і що тільки Церква є в силі ясно висказати те, чого дух часу потребує і за чим шукають нинішні люди. Певно, є різні роди демократії і кожний з них є християнським. Але оскільки в демократії хочемо бачити любов убогих і нищих, царство суспільної справедливості, а також признання моральних верхів людського життя, то є очевидною річю, що дух Церкви є демократичним духом. Тому то каже наш Впрсв. Митрополит Андрей в знаменитім пастирськім посланні „О kwestii соціальной“, виданім в 1904 році, що „демократичний рух, який в цілій Європі під стяг оборони убогих і скривджених покликає всіх благородних, не є для Церкви чужим, противно є для духовенства всіх країв симпатичним, бо й дух Христового Євангелія є духом щиро і широко демократичним. Опіка над убогими й оборона тих, що самі себе боронити не вміють, рівність і братерство людей, се лиш право справедливості і любови ближнього, на котрім стоїть цілий євангельський закон. Сей закон велить духовенству стояти на сторожі прав убогих і більше дбати про тих, які більше помочі потребують. Так поступав Христос, так мусять поступати його слуги-ученики... Христос змінює поганське поняття влади, обмежує уживання дочасних дібр, дає нові права покривдженням і вбогим, накладає на багатих нові обовязки“.

Багато висловів того пастир. послання знаходимо майже точно так само висказаних в енцикліці св. Вітця „*Quadragesimo anno*“.

Вона ділиться на три часті. В I-ій величає Льва XIII і вплив енцикліки „*Regum novarum*“, в II-ій подає навчання Церкви про суспільні та економічні справи, а в III-ій обговорює зміну обставин, яка зайшла від Льва XIII до нині.

Очевидно, що різні ріжно будуть черпати з сеї енцикліки. Письменник, який схоче віддати рух Церкви, затримається над фактом, вельми цікавим і повчаючим, а іменно тим, що один папа публично коментує навчання другого папи, свого попередника. Християнський економіст та бого-

слов буде затримуватися над другою частию; яка, як слушно каже проф. о. Шмідт, зв'язний етнолог і соціолог, дає нам найбільш характеристичну науку сеї енцикліки т. є. науку про право власности. Ще ніколи досі Церква своїм авторитативним звичайним навчанням не зійшла до таких точних подробиць в питаннях власности, як в енцикліці „*Quadragesimo anno*“. І загалом треба також сказати, що хіба ніколи Церква не висловлювалася так технічно про суспільні справи, як в сім окружнім письмі Пія XI. Історик звернеться до I. часті, щоби ліпше пізнати саму думку Льва XIII і авторитативне свідоцтво того, що ніколи Церква не відкидувала від себе суспільно покривджених. Мораліст, філософ, практичний апостол знайдуть для себе поживу в часті третій, де папа по мистецьки змальовує теперішній стан морального розпаду і сильно підчеркує думку, що без відродження надприродного життя нема що й думати про суспільне полєкшання теперішнього стану. Можна би сказати, що ціла конклюдзія енцикліки замикається в однім реченні: суспільна квестія є в першу чергу квестією моральною. Ніяка економіка, ніякі теорії; проєкти і зусилля, ніякі законні постанови, ніяка праця над справедливим розділюванням засобів, ніяка розв'язка квестії капіталу і праці не зможуть направити теперішнього лиха без звороту одиниць, суспільности і клас та народів до християнського життя, а то тому, що дійсна розв'язка не лежить в поодиноких актах, але в найглибших глибинах людської душі і її становища зглядом Бога, життя та ближніх.

Годі нам аналізувати дуже довгу і переповнену вщєрт думками енцикліку, речення за реченням, чи навіть уступ за уступом. Хочемо тільки дати читачеві низку цитатів, дуже характеристичних висловів та провідних думок.

Перша д у м к а. Суспільна справа не може бути лишена самому тільки милосердю т. зн. якийсь милостині. Є вона передусім справою справедливости. Одночасно дальше каже папа, що миляться ті люди, які все суспільну квестію хочуть поладнати при помочі якогось твердого, а тим самим і обмеженого канону заміної справедливости. Завсіди мусить бути місце для християнської любови, бо тільки вона дає ту сталу підготовку душі, яка спричинює, що справедливість дійсно виконується і яка понад справедливістю знаходить безмежні шляхи і способи та задоситьчинення людським потребам і здійснення тої якоїсь концентрації сил та сполуки сердець, без яких спільна праця є неможлива.

Про конєчність справедливости висловлюється папа дуже різко. Каже, що під кінець XIX ст. новий порядок економічних справ і сильний розвій промислу серед численних народів довели до того, що людська суспільність

щораз то більше зачала ділитися на дві класи, з яких одна, по правді числом мала, користувалася всіми правами і вигодами, які нові винаходи так розмножували, а друга, пречисленна маса робітників, притиснена дошкульними недостатками, надармо старалася вийти з під того гніту, під яким находилася. І ось — каже папа з іронією — такий уклад відносин легко зносили ті, які пливаючи в достатках, думали, що се виходить з конечних прав суспільних. Тому вони хотіли оставити цілу журбу про поміч бідним самотньому милосердю, так, начеб милосердя мало закривати порушення справедливости, яке було не тільки толероване тими, що давали працю, але навіть і затверджене.

Друга думка се звеличання робітників. Скільки разів папі приходить ся говорити про робітників, стільки разів виходять з під пера св. Отця найніжніші вислови любови і дуже енергійне осудження теперішніх відносин, в яких робітники знаходяться. Ось так прим. говорить Пій XI про „незаслужену долю пролетаріату“, або що „така величезна частина людства (зн. робітники) є зовсім неслухно погружена в жалюгідній і нещасній судбі“. Про робітників каже далі, що „та частина людства не знайшла в людській громаді належного місця і ступня“.

Треба признати, що такі вислови дуже ясно вказують на печаливе заінтересування Церкви пролетаріатом. Тому каже Пій XI, що від часів енцикліки „*Rerum novarum*“ робітники зрозуміли, що найвисша повага на землі, т. зн. Апост. Престол, взяла їх в опіку і оборону. Тої оборони і надалі хоче Пій XI, тому щоби „піднести пролетарський стан“, „щоби робітникам дати почуття власної гідности“, а то на се, щоби завжди можна було бачити „любов і пастирську витривалість Церкви в обороні убогих і слабих“. „Церква стоїть на сторожі святих прав робітників, які випливають з їх гідности людини й християнина“.

А якіж це права? Відповідь енцикліки каже: „Се права, які беруть в оборону душу, здоровля, сили, родину, дім, варстат праці, одним словом все те, що лучиться з положенням робітників, а передусім права, які розтягають свою опіку над жінкою і дітьми“.

З тої фрази можемо бачити, яка широка суспільна програма Церкви. І ще є один вислів і то дуже характеристичний. Говорячи про перших католицьких діячів на суспільній ниві, каже папа, що вони не могли рішитися на думку, „щоби така велика і така несправедлива різниця в розділі дочасних дібр мала дійсно бути згідна з волею наймудрішого Сотворителя“. І видно із способу, в який тут Пій XI говорить, що він цілковито поділює сумнів тих католиків. Що більше, такий стан називає він „суспільним розстроєм“, який треба якнайскорше змінити. Без того „най

ніхто не думає, щоби була можлива успішна оборона порядку і миру в людській суспільності проти тих, які голосять нові (себто революційно-більшевицькі) погляди". Ще енергічніший є вислів енцикліки, коли йде про відкинення закиду, що Церква бере сторону богачів проти пролетаріату. Такий закид „є наклепом“, який в спосіб найбільше кривдячий очернює найвисшого Пастиря і саму Церкву. Рішучо Пій XI є по боці робітників.

Тому, і то є нова думка енцикліки, він не боїться ганити тих зпоміж католиків, які би дуже радо прийняли вигідні тези буржуазної економії і які з тривогою дивляться на своїх собратів, що працюють на ниві суспільної направи. Противно, з батьківською любов'ю він співчуває трудощам всіх тих давніх і теперішніх католиків, які дуже часто за ціну великих терпінь, погорди і підозрінь забиралися до небезпечної (небезпечної для деяких) праці над соціальним питанням.

Пій XI не боїться новості і то є також одна з черт енцикліки. Дуже часто говорить він про „нові шляхи“, про нову, передтим незнану науку, себто про католицьку соціологію і т. д. Також бере він в оборону Льва XIII перед усіми, котрі хотіли би ослабити значіння енцикліки „*Rerum novarum*“. Ні, „*Rerum novarum*“ се не був акт хвилевої політичної зручності, але голос „...неослаблений старістю, повний мужеської сили“, який мав „навчити людство, як у суспільних справах входить на нові дороги“. Завдяки тому голосови повстала „правдива католицька суспільна наука“. „*Rerum novarum*“ не є якимсь недосяжним ідеалом. Воно мусить бути переведене в практику. Енцикліка Льва XIII видала багаті плоди, а передусім стверджує ясно, що суспільна справа належить до компетенції Церкви. Говорячи про неї, папа каже як той, котрий завідує тим всім, що тісно лучиться з релігією. Суспільний стан належить до цілості моралі. В розв'язці суспільної справи Церква лучить сталі засади християнства, здоровий розсудок і скрби обявлення.

Також енцикліка *Rerum novarum* має велике значіння тим, що вона досягнула і некатоликів. Пій XI, — і се є для нас греко-католиків важлива думка, яка відноситься до різних ділянок церковного життя, бажає собі, — щоби католики вміли так працювати, щоби своїм власним життям мали вплив на „багатьох зпоміж тих, які стоять здалека“. Таким чином католицька правда доходить до них навіть і несвідомо майже, а передусім Христове добро стає загальним добром людства.

Тішиться теж Пій XI, що голос Льва XIII дійшов до пануючих і сам бажає вплинути на суспільне праводавство.

(Докінчення буде)

о. Т. Жевуський

О. Др. Г. Костельник

ПРОЛЬОГ до віри в триєдиного Бога

I

Божа природа мусить різнитися від пророди фізичного світа.

1. Прсв. Тройця, триєдиний Бог, сей основний камінь християнської віри, була й завжди буде „соблазну“ для всіх раціоналістів натуралістичного покрою.

Триєдиний Бог — три особи, що різняться від себе, а всетаки творять одно й те саме божє єство — одного Бога, се таке чуже матеріальному світові, в якому живемо, таке нескоординоване з його законами, що многі людські уми бачили й бачуть у ньому абсурд: атже З не може бути 1!

Одначе Анзельмове „credo, quia absurdum“, особливо коли віднесемо його до Прсв. Тройці, не є гідне такої погорди, якою наділюють його раціоналісти. Власне „абсурдність“ триєдиного Бога, як його проповідував Христос, для мене від ряду літ стала, що так скажу, *поражаючою* в змислі Христової максими: „і будуть останні першими“. „Триєдиний Бог“ для інших є елементом, якому вони дають віру тільки з конечности — „бо так Христос навчав“; а для мене якраз отся Христова наука є одним із доказів, що Христос дійсно є Богом. Якщоб не був Богом, то він ніколи не був би попав на таке „абсурдне“ поняття триєдиного Бога — абсурдне, доки в думанню придержуємося канонів фізичного світа, а премудре й преглибоке, коли станемо розважати божу природу.

Я не думаю писати про Прсв. Тройцю теологічного трактату з догматичними претенсіями: що воно в Бога якраз так, як я кажу, що се якраз точна наука про Прсв. Тройцю та що сю науку повинні християни приймати як складовий елемент своєї догматичної віри... Ні! Моя ціль передовсім апольогетична: мені йде головню про ті ментальні перешкоди, які людському умови стоять на дорозі, коли він шукає доступу до Прсв. Тройці, щоби повірити в неї. Тому я й дав заголовок отсій розвідці „Прольог до віри в триєдиного Бога“, а не „Прсв. Тройця“ (simpliciter).

Зрештою „філософський дух“ у нових віках взагалі так наставлений, що для нього є більше питомим, щоби шукати доступу до Бога, ніж затоплюватися в незглибимих тайнах божої природи. Матеріальний світ, розгорнений до електронів та до „безконечно“ далеких небесних зір, так

дуже нас опутав, що мусимо через нього пробиватися до Творця, і власне тут уміємо й дещо нового сказати.

* * *

2. Поняття „триєдиного Бога“ каже нам передовсім те, що божя природа зовсім відмінна від природи фізичного світа.

А що ж каже сам фізичний світ?

Він каже те саме. Прапричина світа не може мати такої самої природи, як світ. Виберім собі якунебудь лінію в природі й вертаймо нею до „початку“, а переконаємося, що та лінія вривається саме тому, що її питоменності не можуть бути питоменностями „початку“. Возьмім під розвагу н. пр. фізичне тепло. Без тепла в світі не була би можлива ніяка праця, ні життя. Алеж тепло не могло існувати від вічності, бо воно само зі себе випромінює, розпорошується, нівелюється (переходячи від висшого ступня до низшого).

Отже всяке тепло може тревати тільки через якийсь час, а не через цілу вічність. Очевидно, що чим більший є ступінь (*qualitas*) тепла, або чим більша є громада (*quantitas*) тепла, тим довше тепло буде тревати.

Щоби тепло тревало через цілу вічність, то воно мусіло би мати або (математично) безконечний ступінь висоти, або мусіло би існувати в (математично) безконечних громадах. Але як одно, так і друге є абсурдом, бо математичне безконечне є тільки формою думання, яка ніде й ніколи не може стати формою існування.¹⁾ Також безконечність, яка є питома божій природі, не може мати форми математичного безконечного, яке ми собі в думці витворюємо, основуючися на зразках фізичного світа. Ось і тут бачимо, що форма природного світа не може бути формою прапричини світа.

Шведський фізик Arrhenius († 1927) тільки так утікає (таки дійсно втікає) перед Богом — Творцем, що всупереч логіці приймає безконечне число горячих небесних тіл... А ще Kant († 1804) уявляв собі, що для вічної „феніксіяди“ світа вистарчає одна планетна система: коли сонце вигасне, тоді планети поспідають на нього і ціла маса наново (через удар) поверне в свій первісний стан розжарення. І так через цілу вічність тягнеться „феніксіяда“ світа: тепло витворює працю, праця витворює тепло — без усякого ущербку. Алеж нинішня фізика каже на се: се неможливе!

„Perpetuum mobile“, побудоване з матерії і її енергій, неможливе — а саме з тієї причини, що при всякій праці

¹⁾ Гл. мою розвідку „Ordo logicus“ у „Богослові“ з р. 1931 кн. 3 і 4.

якась часть енергії мусить неповоротно марнуватися, розпорошуватися.

Щойно тут прийшли ми до простого схоплення й вирішення нашої проблеми: фізичний світ не може бути „*perpetuum mobile*“, а прапричина світа мусить бути „*perpetuum mobile*“. Якщоб прапричина не була „*perpetuum mobile*“, то вона з часом вичерпалась би і стала би мертвою. Алеж відки вона спершу взяла творчу енергію? Хиба тільки сама зі себе. А коли так, то вона завжди може брати творчу енергію сама зі себе, т. зн. що вона є „*perpetuum mobile*“. Отже природа прапричини мусить бути зовсім іншого стилю, в ній мусять володіти зовсім інші закони, ніж у фізичному світі.

Прапричина світа мусить мати таку природу, щоб вона від вічності і навіки могла зачинати акцію сама від себе; ділаючи, вона не сміє нічого тратити зі своїх енергій; не сміє старітися, мусить мати засоби, щоби в своєму діланню іти не тільки в напрямі до вичерпання сил (як іде фізичний світ), але рівночасно до збогачення, відмолодження своїх сил. Словом: вона мусить бути ідеальне „*perpetuum mobile*“.

До таких самих заключень дійдемо, коли візьмемо під увагу лінію життя. Всяке життя на землі родиться, старіється, гине; огонь, велике зимно його вбивають; без воздуха, без поживи воно не може існувати; існує тільки „на чужий рахунок“ (зуживаючи чужі сили)... А прапричина світа мусить мати таку природу, щоби від нікого не родитися, але саму себе вічно відроджувати; вона не сміє старітися, гинути; ні огонь, ні зимно, ні брак воздуха їй не можуть шкودити; вона мусить жити „на свій власний рахунок“, себто вона мусить для продовжування свого життя черпати сили сама зі себе.

До анальогічних заключень ми дійшли би, колиб узяли під увагу свідомість та розум. У фізичному світі все релятивне, а в прапричині світа все мусить бути абсолютне: абсолютне буття, абсолютна енергія, абсолютне життя, свідомість, розум...

3. Хоч ми тут не пишемо апольогії існування Бога, все-таки мусимо завважити, що є й такі філософи, котрі вивертають сей порядок буття, який ми приймаємо. Для нас прапричина світа більша, а світ — менший. Для них противно: прапричина світа менша, а світ — більший.

Всі ті філософи є матеріялісти, або бодай заражені матеріалізмом (хоч вони сього й не є свідомі). Ми доцільно так сформулювали основну реляцію в їхньому світогляді,

щоби його абсурдність впадала в очі: авжеж світ не може бути більший, як його прапричина, бо якщоб світ був більший, то в ньому було би дещо такого, що не мало би своєї причини, а се неможливе. Одначе матеріялісти не йдуть тим логічним шляхом, тому бодай сповидно уникають сеї абсурдності. Задивлені в матерію, вони хочуть ціле царство буття так збудувати, як збудований чисто матеріяльний світ. З невидимо-малих атомів, через різні їх сполуки, витворюються всі матеріяльні річі — сякі й такі. А на взір того й уповні паралельно з тим — по думці матеріялістів — витворюються також усі органічні єства: ті єства не є нічим іншим, як тільки дуже штучною сполукою матеріяльних атомів.

Таким способом людське життя та розум се тільки „збір“ того мініатюрного життя та розуму, які питомі кождому атомови зокрема (так новіші матеріялісти), або тільки деяким, спеціальним атомам (так старинні матеріялісти). Отже матеріялістам виходить, що світ не є більший від прапричини світа, бо світ є тільки сумою елементів тої прапричини.

Матеріялізм є висловом того плиткого, нівелюючого духа „буденної свідомости“, яку я описав у книжечці „Світ як вічна школа“ (Львів 1931), тому й не думаю тут з ним сперечатися. Все таки бодай кількома реченнями піддержу своє твердження, що світ дійсно мусів би бути більший, як його причина, колиб матеріялізм був стійний. 1000 гусячих мозків ніколи не дорівняє одному людському мозкови щодо розуму. Отже й 100 біліонів „атомічних розумів“, навіть якби се було правдою, що атоми мають психічні прикмети, ніколи не дорівняло би людському розумови. Між психічними прикметами гуски і людини є квалітативні різниці, а не тільки квантитативні, тому „збір“ сил тут ні при чому, бо різницю творить новий „р і д“ сил.

Матеріялісти, хоч і признають атомам психічні прикмети, все таки кажуть їм ділати тільки механічно. Якщоб матеріялісти признали, що прапричина світа (атоми) доцільно ділає, то перестали би бути матеріялістами. Одначе в органічній природі все таки є доцільне ділання, якого навіть матеріялісти не можуть заперечити: свідоме людське ділання. Відкиж беруться засоби для такого доцільного ділання, коли їх у прапричині нема? Ось виходить зовсім ясно, що по думці матеріялістів світ є дійсно більший, як його прапричина.

4. Ми бачили, що прапричина світа мусить мати абсолютне буття, а з того слідує, що вона не може бути залежна від світа. Світ залежний від неї, але вона не може бути залежна від світа. Прапричина світа

трансцендентна супроти світа. Отже всякий пантеїзм, якоб він форми не був, безпідставний.

5. З того, що Бог мусить бути безконечний, деякі пантеїсти заключають, що він не може бути особовий і свідомий. Їм здається, що особовість повстає через простірне обмеження, а що Бог мусить бути безконечний, отже й всюдиприсутний, тому він не може бути особовий; колиж він неособовий, то не може бути ані свідомий.

Матерія — вічна спокуса для людського духа!

Матерія се сильне явище в нашому пізнанню. Ум призвичаюється до нього, а наслідком того він абсолютизує його зразки: вважає їх за одинокі можливі канони для буття, і — поневолений ними — прикладає їх також до душі та до Бога.

Так н. пр. детерміністи скрито утотожнюють природу людської душі з природою матерії, й тільки на тій основі відкидають свободу волі як абсурд. Матерія не може сама від себе зачинати ділання, до ділання може її спонукати тільки якась зовнішня причина, тому всяке її ділання мусить бути якнайточніше здетерміноване. Сей зразок відносять детерміністи також до душі і виходить їм, що людська воля так само мусить бути здетермінована в усіх своїх відрухах. Алеж на тій основі виходило би також те, що душа не може бути й свідомою, що вона не може доцільно ділати (атже матерія не може доцільно ділати)... Душу треба міряти її власними законами, й треба признати, що душа така богата силами буття, що вона може зачинати ділання сама від себе, може бути свідомою і т. ін., хоч се для матерії неможливе.

Аналогічно треба справити матеріялістичну похибку тих пантеїстів, котрі думають, що особовість повстає через обмеження. Якщоб їх думка була правдива, то кожда конкретна річ була би особою, бо кожда конкретна річ є обмежена. Людська особа не різниться н. пр. від води, від каменя обмеженістю, але життям, свідомістю, розумом, свобідною волею. Оже *differentia specifica* між особою і конкретною неособою не є обмеженість, але жива й розумна природа.

Коли тепер повернемо до прапричини, то легко переконаємося, що вона мусить бути жива й розумна, отже мусить бути особова. В світі є життя, свідомість, розум, свобідна воля; а що прапричина мусить бути більша як світ, тому вона мусить посідати якість над-життя, над-свідомість, над-волю, над-розум... Те „над-життя“ не може бути запереченням, нестачею життя, може бути тільки життям вищого ступня. Аналогічно „над-свідомість“, „над-розум“, „над-воля“.

Тай всюдиприсутність божа не становить перешкоди для божої особовости. Се зясуємо в слідуючому розділі.

II

Взори для зрозуміння божої природи

1. Християнська теологія оправдано вчить, що про Бога маємо тільки аналогічні поняття, а не вповні вірні. Божа природа зовсім інакша, як природа сотвореного світа. Але що ми хочемо Бога пізнати, то не маємо іншого способу, як брати собі зразки зі сотвореного світа і прикладати їх до божої природи, щоби бодай приблизно зрозуміти її. А деж є у світі найкрасші зразки для підходу до божої природи? Св. Письмо каже, що в людині, бо „сотворив Бог чоловіка на свій образ і подобу“. Очевидно, що Бог неподібний до людського тілесного вигляду, тільки до духового.

Річ так дійсно й мається. Що артист може і вміє, се треба вичитувати з його найкрасших творів. Тому й прапричину світа найкрасше можна пізнати з природи людини, бож людина є найбільше звершеним сотворінням у світі, який нам безпосередно доступний.

На се вказує нам також той загальний закон в органічному царстві, що всяке родження, себто збогачування буття, прямує через різні посередні форми від такого самого — до такого самого: від зерна пшениці (насіння) — до зерна пшениці (плоду). А що сотворення є також збогаченням буття, то й тут повинен обов'язувати аналогічний закон: від розуму (божого) — до розуму (людського). Вправді тотожність тут не може бути, бо Бог не може сотворити другого Бога, одначе аналогічність може бути і дійсно є.

2. Ми бачили, що божа природа мусить бути така, щоби могла сама від себе зачинати ділання. Найкрасший взір такого ділання находимо в людській душі. Матерія інертна. Вона не може зачинати ділання сама від себе. Та вже в ростині криється якийсь дивний принцип, котрий робить, що ростина сама в собі безупинно рухається і ділає: перетворює матерію, помножує свої клітини, росте і родить.

Звіря вже й своє місце супроти інших річей свобідно змінює тай реагує на стрічні річі — в порівнянні з рослиною — новим способом, а саме чуттєвим: воно бачить, чує, любить, ненавидить, боїться... і до одних річей приходить, від других утікає, на треті нападає... Яка тут свобода в діланню — в порівнянні з мертвою матерією! А всяка свобода в діланню се спроможність зачинати ділання від себе.

Між земськими сотворіннями найбільша свобода проявляється в людині. Людина має свободу не тільки супроти зовнішніх річей, але й супроти своїх власних думок, почувань і хотінь. Кожду нашу думку можемо поставити під суд критики й можемо відкинути її. Так само кожде чуття, кожде хотіння. Ось се найбільша спроможність зачинати ділання від себе, яку ми не тільки безпосередно пізнаємо, але разом також посідаємо.

Від чогож залежать ці різниці між спроможністю в діланню різних типів сотворінь? Безперечно все мусить мати свою причину, отже й ті різниці мусять мати свої причини. Чи вони залежать від матерії? Ні. Не можемо тут сього вказувати, бо се задалеко відвело би нас від нашої головної проблеми, одначе вже й те, що ми сказали про матеріалізм, для нас тут висгарчає. В людини, звірят і навіть у рослин мусить бути якийсь окремий, до матерії доданий, елемент, у людей найбільше звершений, у звірят менше, а в рослин ще менше¹⁾, і саме він є автором того свободного ділання, яке ми щойно розважили, як взагалі всіх життєвих прояв. Той невидимий, ріжностепенний *agens*, що криється в людині, звірятах і рослинах, се різні типи душ.

Отже прапричина світа мусить бути подібна до душі — з усіх земських душ найбільше подібна до людської душі. Прапричина мусить посідати спромогу зачинати ділання від себе, а найкрасший зразок такої спромоги находимо в людській душі. Невидимий первісний принцип у всесвіті подібний до невидимого первісного принципу в нас.

Бог є духом — безмірно звершенишим, як наш дух, та всетаки процеси, питомі нашому духови, можуть нас бо-дай приблизно повчити про тайни божої природи.

3. Бог — задля своєї безконечности — мусить бути всюдиприсутний, одначе він не може бути всюдиприсутний своєю субстанцією, бо він до світа відноситься трансцендентно (не творить одної субстанції зі світом). Чи не суперечність?

Колиб ми до сеї проблеми підходили з „грубим“ матеріяльним зразком, то дійсно знайшли би в ній суперечність: матерія може бути присутна тільки своєю субстанцією. Власне на тій підставі деякі старші філософи (як н. пр. матеріаліст *Hobbes*) заперечували „*actio in distans*“: чого тіло не дотикається (безпосередно, або через якесь посередне тіло), на се воно не може ділати. Ті філософи ще не мали поняття про матеріяльні енергії, які виходять з тіла й переходять через порожний простір від одного тіла до другого. Отже вдійсности також матерія може бути при-

¹⁾ Ласкавий читач знайде ту думку подрібно розвинену і доказану в моїй розвідці: „Зародкова душа — генеза людської душі та її природа“, Львів, 1931.

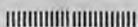
сутна подвійним способом: через свою субстанцію таї через свої енергії, які випромінюють з неї.

А душа може бути присутня ще й третім, трансцендентним способом: своєю свідомістю, своїм пізнанням. Наша душа, коли пізнає небесні тіла, не є присутня на них своєю субстанцією, ні якимись своїми еманациями, а всетаки вона „обгортає“ ті небесні тіла своїми думками, отже вона своєрідним способом присутня на них.

Ось маємо тут взір, яким способом Бог може бути всюдиприсутний, хоч він не творить одної субстанції зі світом. Певна річ, що божя всюдиприсутність включає в собі не тільки божє пізнання світа, але й ділання на світ. Отже божій природі мусить бути питомим також трансцендентне ділання: Бог ділає в світі (поза своєю субстанцією) не дотиком через свою субстанцію і не через якісь свої еманации, тільки через трансцендентні сили, які нічого божій природі не уймають, а світови все, що він має, дають. В царстві матерії таке ділання немислиме, алеж тут немислима також свідомість — те найбільше чудо буття, а для духа вона є звичайним процесом. Через свідомість душа наче виходить зі себе, входить у світ і присвоює собі його (пізнає його), а вдійсности душа не виходить зі себе й не входить у світ, всежтаки пізнає його. Се якісь „казкові“ закони, процеси, відношення — зовсім інші, ніж у матеріяльнім світі. І власне отсі „казкові“ духові закони, а не матерію, треба мати перед очима, коли розважаємо божу природу.

Як видно, ми тут уже найшли виразні директиви для розважання Пресв. Тройці.

(Продовження буде)

о. Северин Матковський

Похвала або культ Пресв. Діви Богородиці Марії в гр.-катол. Церкві

(Обяснення на основі св. церковних книг східного обряду)

„Что ты наречем, о обрадованная, Небо, яко возсіяла еси солнце правды, Рай, яко возрастила еси цвіт нетлінїя, Діву, яко пребїла еси нетлінна, — Чистую Матер, яко їзїла еси на руку Сїна, веїх Бога, того моли спастїся душам нашим“ (Богор. I. часа).

ВСТУП

Не дасться заперечити, що культ Пречист. Діви Богородиці в католицькій Церкві дійшов до дуже великого розцвіту. Св. Отці розвинули його так широко, що пізнання

і докладне зрозуміння сього культу дає нам нині ясний образ тої великої любови і почитання, з яким католицька Церква відноситься до Преч. Діви Марії, як Божої Матері і Покровительки людського роду.

Сей культ, особливо в східній Церкві, нейкрасше показується в богослуженнях і церковних обрядах, що містяться в наших церковних богослужбних книгах. Тому пізнання і розслідування тих книг дасть нам ясний образ культу Пречист. Діви Богородиці в нашій східній Церкві. Таке розслідування видається мені дуже потрібним і доцільним особливо в нинішніх часах, коли за понукою і заохотою Св. Отців, Папів римських, учені західної Церкви кинулися об'яснювати науку східної Церкви, щоби через докладніше пізнання тої науки зблизити, а вкінці з'єдинити ті дві, нині розділені, Церкви в одно Христове стадо і під одним пастирем.

Отже ціллю сеї короткої розвідки є причинитися і допомогти всім тим, що займаються розслідуванням науки східної Церкви — добитися якнайскорше до бажаної мети.

Богослуження і церковні обряди є безперечно одним з найголовніших жерел для досліджування богословських наук. Вони є наче вицвітом тих наук, в котрих можна пізнати силу непохитної віри і горячої любови, якими були переповнені серця тих, що ці обряди і богослуження укладали і списали, як також правдиву книгу церковної поезії та й силу кріпкої надії зблизитися до сього найвисшого ідеалу — мети, до якої стремить кожда віруюча і по католицьки думаюча християнська душа.

Другою неменше важною ціллю сього письма є побудити і заохотити наших молодих богословів, виховуваних по більшій частині на підручниках західної Церкви, до досліджування і пізнання нашого обряду і наших церковних книг, не лише, що так скажу, для буденного церковного вжитку, але для глибокого наукового розуміння, бо в тих церковних піснях і молитвах східного обряду міститься не лиш цілий скарб сердечних почувань і просьб, але й ціла християнсько-католицька наука. Є там також жерела до церковної історії. А навіть, коли кому ходить о аскезу і її правила, знайде в наших церковних книгах цілий великий неоцінений скарб, бож звісно, що св. Отці східної Церкви були вже в найдавніших часах християнської ери недосяжними мистцями під сим оглядом. Вони ж і укладали наші богослуження. — Хто докладно пізнає наш церковний обряд і богослуження, той зрозуміє і його величезну релігійну вартість та певно цілим серцем привяжеться до нього і полюбить його так, що цілком не буде почувати потреби шукати чогось красшого і ліпшого, бо в своїм обряді знайде щось незрівняного і неоціненого, як про се навіть св. Отці і Учителі західної Церкви виразно свідчать. Впрочім хтож

є більш компетентним і більш покликаним до розслідування і об'яснювання науки східної Церкви, як не богослови тої Церкви?

Ціллю отсего мого письма є також заохотити наших учених богословів до повного і докладного наукового розслідування наших церковних богослужбних книг, їх змісту і духа, для великого пожитку так нас самих, як не менше і для всіх других, що займаються розслідуванням науки східної Церкви.

В таким намірі списав я отсю мою працю — і так прошу її прийняти.

Загальний погляд на культ Пресв. Богородиці Діви Марії в богослужбних книгах східної Церкви

Кождий, хто лише загально стане розглядатися в церковних богослуженнях після грецького обряду, зараз мусить запримітити, що культ Пресв. Богородиці є дуже розлогим, бо знаходиться не лише в богослуженнях в честь Пречистої Діви, але й у всіх інших, чи то в честь Пресвятої Тройці, чи окремо в честь котроїбудь Божої Особи, чи святих Угодників божих і загалом у всіх інших. Похвала Пресв. Богородиці має собі призначене місце в кождім нашім богослуженню, і нема такого богослуження, де не співались би пісні або не читались би молитви для її прославлення або прошення о її заступництво, і то в дуже тіснім звязку з іншими піснями в данім богослуженню.

Тому в кождім богослуженню стрічаємося з піснями, званими „богородичні“, що все прилучуються до „тропарів“, співаних в данім богослуженню. Так само всі „стихири“, співані на утрени, чи вечірні, чи на іншій богослуженню, кінчаються все піснею в честь Пречист. Діви. Так само „канони“, „сідални“ і т. п. Се стало правило, від котрого майже ніколи не відступається.

Загляньмо, приміром, до найзвичайнішої богослужбової книги, „Часослова“, то зараз стрінемося з тим правилом.

І так в утрених молитвах, остання молитва „Послідовання от сна воставши“, зачинається словами „Пресвятая Владичице моя Богородице...“, а по її скінченню долучається ще „Достойно єсть, яко во істинну“... Подібно і в повсякденній „Полуношниці“ по тропарі: „Се жених“... читається Богородичен: „Тебе неборимую стіну“... По тропарі о померших знов Богородичен: „Блажим Тя всі, Богородице Діво“, по тропарі: „Помилуй нас Господи“ знов Богородичен: „Милосердія двері отверзи нам, Богородице Діво“... і т. д. Так само в полуношниці суботній і недільній. (в котрій відправляється канон в честь Пресв. Тройці). Кождий „Ірмос“ того канона кінчиться піснею, в котрій прославляється

Преч. Діву Марію. Ще красше видно се на Утрени, повсякденній чи недільній або празничній. Всюди стрічаємося з піснями в честь Пречистої Диви Марії, — а навіть тут знаходимо особлившу пісню, котру священник зачинає словами: „Богородицу і Матер світа в піснях возвеличим“ — що співається по 8 Ірмосі Канона.

А 9 Ірмос Канона все призначений для звеличання Пречистої Диви.

Таксамо в кожній „Ектенії“ — крім „сугубої“ повторяться: „Пресвятую Пречистую, Препоблагословенную, славную Владичицу нашу Богородицу і Приснодіву Марію“... Неменше і при кождім закінченню богослуження — так званім „отпусті“ величаємо Пречисту Діву словами: Честнійшую Херувим і славнійшую“... Так само у всіх інших богослуженнях, як „Часи“, „Обдниця“, „Вечірня“ і „Повечеріє мале і велике“.

У всіх тих богослуженнях з правила діється так, що по звеличанню Бога в Тройці Єдиного, звертаємося до Пресв. Богородиці о посередництво, як своєї „Ходатаїці і Заступниці“, щоби через її молитви або красше звеличати Бога, або певніше упросити собі ласки, яку нам заслужив Син Божий, Ісус Христос, а разом і Син Преч. Диви Марії, а які нам конечно потрібні для нашого дочасного, а тим більше вічного життя.

Крім сих пісень і молитов, котрі знаходимо у всіх церковних богослуженнях — є ще і спеціальні богослуження в честь Пресв. Богородиці. Вони відправляються в празничні богородичні дні, як: Рождество Пр. Богородиці, Покрова, Введення в Храм, Непорочне Зачаття, Собор Пресв. Богородиці, Стрітання, Благовіщення, Сострадання, Положення Чесної Ризи і Пояса, Акафістова Субота, Успення Пресв. Богородиці.

Є в нашім обряді ще й інші богослуження, котрі відправляються принагідно і після потреби, а то: Параклис або Молебен до Пресв. Диви Марії, а також Акафісти: Благовіщенню, Покрові, Непорочному Зачаттю і Успенню Пресв. Богородиці. В новіших часах уложено ще короткі молебні до вжитку на так званих „майських богослуженнях“, котрі вправді в дечім відступають від загально прийнятих правил в наших церковних богослуженнях, або є значними скороченнями параклиса, та на загал вже ввійшли в нас у звичай і прийнялися всюди в нашій церковній провінції.

В 17 і 18 століттю старалися ОО. Василіяни увести взяті цілком з латинського обряду молитви, т. зв. „Літанії“ до Пресв. Диви Марії, але вони загально не прийнялися в нашім обряді, а з упадком св. Зєдинення на Холмщині, можна їх ще стрінати хіба в давніх василіянських видавництвах, однак публично, оскільки мені відомо — ніде не відправляються.

Розглядаючи так загально культ Пресвятої Диви в нашій обряді, можна розрізнити слідуєчі роди сего культу:

1) Культ загальний, що повторяється через цілий церковний рік, а висловлений в піснях в честь Пресв. Богородиці при кождім богослуженню в році. 2) Культ спеціяльний, розміщений в році відповідно до особливших празників в честь Пресв. Богородиці. 3) Культ принагідний, що уживається лише деколи в певнім часі і місці — відповідно до потреби.

З висше сказаного ясно виходить, що культ Преч. Диви Марії в нашій обряді є дуже широким і дуже різно-родним.

(Продовження буде)

Діточі Парохіяльні Бібліотеки

Діти це найбільший скарб народу, це його цвіт, його будучність! І від коли люди зрозуміли сю наглядну правду, від тоді почали плекати, виховувати, т. зн. свідомо і доцільно впливати на розвиток молодого покоління — дітей.

Та як неоднаковий у всіх людей погляд на життя, його суть і ціль, так і неоднаковий погляд на суть і ціль виховання. Боротьба цих поглядів викликала боротьбу за вплив на виховання, боротьбу за душу дитини.

Нинішні часи стоять під знаком тої боротьби за душу дитини. Найвимовнішим доказом цього, це недавно покінчений конфлікт між католицькою Церквою, а фашистами, котрі виховання молодого покоління хотіли зробити виключно своїм монополем, усуваючи з нього цілковито вплив Церкви. „Стоїмо перед фактом, що всю молодь хочеться уживати виключно до цілей одної партії, чи одного правительства; таке стремління переходить в обожування держави в поганському значінню, що рішучо противиться природним законам родини та надприродним законам Церкви. І на це кат. Церква ніколи не погодиться, як рівнож не погодиться вона з висказом, що Церква і папа мають обмежитися у вихованню молоді тільки до зовнішніх релігійних практик (Сл. Б. і св. Тайни), підчас коли все проче виховання молоді належить виключно до держави. Ось хід гадок останньої енцикліки св. Отця“ — (Нива 1931, стор. 318). Так мається справа в державі, де править партія, котра називає себе католицькою. Щож говорити про всі інші партії? Таж всі вони, почавши від комуністів, негують Церкву і як не явно, то скрито поборюють її.

Боротьба за душу дитини — головно під сучасну пору — завзята й безоглядна і ми не сміємо приглядатися їй

з заложеними руками та заховувати пасивність, але мусимо здобутися на такийт активності і ужити всіх середників, щоби не допустити до обмеження суцнних і святих прав Церкви щодо виховання молодого покоління.

Одним із найважніших середників, так сказатиб найсильнішою зброєю у тій борбі, є в нинішні часи друковане слово — книжка зі своїми твердженнями-бібліотеками.

* * *

„Діти ховати, то камінь глодати“ — каже наша народна пословиця, тай дійсно в нас виховування дітей „йде як з каменя“. Маю на увазі справу виховання на селі; тут вона стоїть просто фатально, так що тут навіть не можна говорити про виховування, а радше тільки про „виросання дітей“. Лишити справу так дальше ми не сміємо; мусимо дитиною заінтересуватися, і зайнятися нею. Так як тепер набрала великого значінна справа позашкільної освіти, так ще більшого значіння набрала справа позашкільного виховання. Дитина на селі є більше поза школою, як у школі, і та „позашкола“ — вулиця, чи пасовисько, своєю різнородністю, безпосередністю і свободою дитину найбільше захоплює, а через те має на неї дуже великий вплив. Тут має дитина тисячні нагоди до зіпсуття, її жива уява наче фотографічна плита схоплює і засвоює собі все, що тільки на неї впаде, бо діточі вражіння, найсильніші. Тому на ту „позашколу“ треба нам звернути свою увагу та охороняти перед її деморалізуючим впливом дитину. Родичі, головню наші сільські, того не зроблять.

Вони в своїй несвідомості дивляться на дитину тільки з точки матеріальної користи. Пастух, погонич, нянька, косар отсе головня мрія батьків-селян. Душею дитини, властивим вихованням вони небогато займаються, бо і не вміють і часто не мають на це часу.

Дуже часто приходиться нам тепер вислухувати жалі і нарікання родичів на сзюх дітей: „не такі тепер діти, як колись“ (перед війною) та в своїй безрадности пояснюють собі це так, що „тепер — мовляв — такі часи настали“.

І справді часи!.. Ось недавно принесли часописи вісти про „подвиги“ безбожницької молоді на Волині. Це страшні вістки. Таж це діється не в большевії, але в нашій „волинській тихій стороні“, та й не по містах, але по селах! Не потішаймо себе, що в нас ще так зле не є. Те, що там діється нині, до нас може прийти завтра. Тому справу позашкільного виховання молоді мусимо взяти в свої руки. А найбільше допоможе нам в тому трудному ділі добра діточа книжка.

Справа виховання дітей важна для нас також з огляду на душпастирство.

Через дітей до родичів! Коли всякі інші дороги не все завели нас до хати наших парохіян, то ця запровадить нас напевно. Наші вороги стараються різними очернюваннями і наклепами підірвати в наших парохіян довіря, пошану і любов до нас. А нічим так не докажемо ложі тим очернюванням і наклепам наших ворогів і не здобудемо собі пошани і признання, як щирою і безкорисною працею над їхніми дітьми. Сказав хтось: „Дитину за руку, родичів за серце“. А той благородний вплив нашої праці над дітьми буде найліпшим нашим оборонцем, найкрасшим агітатором ідей Кат. Акції та безконкуренційним кольпортером доброї книжки.

В кожній парохії є нині парох. бібліотека і припадає парохом, даючи роботу молям, а нам (скажім собі щиро!) клопіт, бо ніхто її не читає. Думалося, що читач готовий, чекає на книжку, тільки подати її. Так воно десь є, тільки не в нас. Ми мусимо найперше того читача створити — а це треба, зачинати від дитини. Діточа парох. бібліотека це не забаганка, не мода, але конечний середник в нашій душпастирській праці під теперішню хвилю.

Ся справа важна для нас ще й з національного боку.

Неправдою є, щоби добро і щастя нашого народу було нам байдуже. Миж „кість від кости його“. Історія нашої Церкви, це історія нашого народу і на оборот, Нас „післано тільки до погибших з дому Ізраїлева“. З того народу ми взяли і для нього поставлені; нашої опіці віддана його душа, і за неї зложимо рахунок. „А найбільше власне переконання, яке ставляє мене в ряди громадян-патріотів, з яких я хотів би бути найліпшим“ се слова нашого Владики, які повинні стати й нашими словами. Патріотизм, це не гріх, але суцна прикмета, чеснота кат. священика!

Як перед денационалізацією нашого молодого і наймолодшого покоління, яку ведеться по наших школах, так і перед інтернаціоналізацією його, яку ведеться поза школою, мусимо його оборонити, вціплюючи в серця молоді любов до Бога, Церкви й рідного народу.

З уже сказаного виходить, що бібліотеки ті мусять було парохіяльні.

Жадати чи впливати на шк. ради чи управи шкіл, щоби вони закупували до шкільних бібліотек відповідні книжки, то — кождий знає вже з власного досвіду — даремна витрата часу, і тут шкода кожного слова. Школа закупить до своєї бібліотеки такі книжки, які накаже інспектор, чи які захоче даний управитель школи, а ті знова є всюди нам національно чужі, а ідеологічно, як не індиферентні, то ворожі. (Пригадаймо собі недавні резолюції зїзду польського учительства в Кракові, які домагаються

усунути навчання релігії зі школи). А зрештою, чому ми маємо просити когось чужого, щоб він виховав нам добрих християн і чесних парохіян? Чому того не маємо зробити ми? Таж якраз річ йде про те, щоб ми не дали собі вирвати нашої молоді ворогам Церкви й народу. Тому то бібліотека для молоді мусить бути наша, парохіяльна.

Примістити її треба не деінде, тільки в себе на приходстві, а то з різних причин. Задля самої вигоди, щоб мати книжки під руками, та не ходити кудись, нераз й по кілька разів денно. А по друге, нам треба конечно всюди зробити приходство осередком культурного життя села — душею села. Звичайно на приходство приходять тільки старші і то по більшій часті офіційально, а молодь — дівора... хіба в сад на яблука. Як рідко ще можна почути в нас між парохіянами: „Іду до Отця позичити собі книжку“. Навіть ті, що хотіли би прийти, не приходять, бо стидаються і Отця і..., що гірше, людей, щоб не насміялися з них, бо це не модне, та ще й нині! Те упередження чи ложний стид треба перемогти. Пам'ятаймо, що багато більше чинників працює проти нас, як з нами!

Бібліотекарем повинен бути сам священик, бодай в перших початках. Клопоту не буде багато, бо звичайно діти найбільше читають зимою, коли всі мають більше вільного часу. Користь з того і для самого священика велика. Через се зблизимось до дітей.

В своїй душпастирській праці ми призвичаїлися мати до діла тільки зі старшими парохіянами-господарями, над ними більше працюємо в церкві, чи читальні, їх стараємося пізнати, зрозуміти, а майже цілковито забуваємо за тих наших, хоч і найменших, та однак, не менше важних парохіян, за дітей. Ми їх не знаємо, не розуміємо. Психологія дитини, це для нас „terra incognita“, а скільки ми помилок робимо через те, от хочби в навчанню релігії! Тих кілька хвилин, перебутих з дітьми в тій бібліотечці, будуть для нас справжньою школою, де ми навчимось пізнавати дітей, їхню душу, цілий їх духовий світ та розуміти їхні думки. А тоді праця в тій шкільці Христової винниці вже не буде працею на осліп, але свідомою і доцільною, а тимсамим і успішною.

Друге, що також не менше важне, се те, що через се зблизиться дитина до нас.

Дитина призвичаїлася вважати священника офіційним, не раз — на жаль — строгішим від світського, учителем релігії і сторожем моральності. Діти нас або бояться або стидаються. І коли ми хочемо бути дійсно духовними керівниками дітей, то мусимо їх до себе зблизити. Як гарно представив це мистець Курилас в образі: „Ісус Христос серед українських дітей“. Отсе ідеал приятеля й опікуна дітей!

Як цвіти звертають свої головки до сонця, так і діти звернуть свої серця туди, звідки почують тепло і любов щирого серця. Діти побачуть в священникови свого приятеля, свого опікуна — пастиря і голосу його послухають та за ним підуть.

Для заложення бібліотеки найважлишою річю відповідне видавництво. Початки під цим оглядом у нас вже є. Маємо два діточі видавництва: „Світ дитини“ М. Таранька враз зі своїм журнальчиком тої назви і видавництво Марійського Товариства Молоді, котре хоч діточим видавництвом у властивому значінню не є, то однак видає гарно редагований діточий місячник „Наш Приятель“ та книжечки для дітей. Се видавництво наше, ведене ідейними людьми, а що найважливіше живуче, бо коли при великім $\%$ нашої байдужности (говорю про села), воно живе, розвивається і вже одинадцятий рік видає найдешевший, а притім гарний формою і змістом діточий місячник „Наш Приятель“, то оскільки гарніше розвинуло би Товариство свою видавничу діяльність при повній нашій піддержці.

Не можна тут поминути мовчки ще одної справи, котра є „каменем преткновенія“ кожної книжки, бібліотеки, і видавництва, а іменно: треба рішучо стати на засаді: книжка для читача, а не наоборот. Не значить це схлібляти читачеві чи послугуватися демагогією. Це булоб негідне. Але якщо книжка має бути справді духовим кормом читача, то той корм мусить бути відповідно поданий, щоби читач міг як найлегше його прийняти і собі засвоїти. Хочби на зміст книжки зложилися не знати які високоідейні, мудрі і пожиточні річі, то коли вони не будуть убрані у відповідну форму, читач відійде з того духового пиру голодним.

Як зміст, так і форма мусять бути достосовані до умового рівня й духової спосібности читача. Інакше шкода всього, і труду і гроша, бо праця не принесе користи, але шкоду та відтрутить і знеохотить читача до книжки загалом. От хочби наші теперішні парох. бібліотеки. Одною із перших їх головних хиб це те, що книжки у них ані змістом, ані формою для нашого сільського, початкуючого читача не надаються. І це є головною причиною того, що їх ніхто не читає. Ніхто не каже, що вона лиха, — борони Боже! Вона є дуже добра, — тільки не для нашого села.

Це не є моя особиста думка, але чув я її від багатьох Всч. Отців.

Видаванням діточої літератури мусять зайнятися люди з педагогічним знанням, любителі молоді і знавці діточої душі.

Наприкінці треба ще згадати дуже немилу в нас справу грошеву. Звідки взяти грошей на таку бібліотеку?

Перше жерело, се церковні скарбони. На це маємо навіть приказ Митр. Ординаріату. Дальше на ту ціль належить уряджувати „тижні дітої книжки“ в кожній парохії. В якусь неділю післати дітей-школярів з листом в село, а щоби з того згляду не вийшли які непорозуміння з адм. владою, то найкрасше піти самому з тацою в церкві. Дальше на сю ціль пішлаб і коляда старших школярів та щедрівка дівчат. Перед тим треба до сего по церкві заохотити. Родичі й самі охочо будуть складати датки на таку бібліо-уеку, треба тільки заінтересувати їх нею і сказати про її значіння. Час від часу познакомити родичів про її розвиток, показати, скільки їх дитина прочитала вже книжок, головнo матерям і т. д.

Щиро взятися за діло, поставити справу на першому, чи на одному із перших місць у нашій душпастирській діяльності, а успіх буде певний. Праця над тими нашими найменшими, не піде на марне, вона видасть стократні плоди. Це наша будуча суспільність, наші парохіяни і може ще самі діждемося бачити плоди тої праці, бо „раз добром налите серце в вік не прохолоне“.

о. Степан Хабурський

Нинішня криза а наші чергові завдання

Щоби зрозуміти як слід суть нинішньої господарської кризи, ми мусимо передовсім приглянутись історії та діям самого капіталізму за останні, повоєнні часи. Нинішня криза не є — як каже Др. Т. Getzeny — кризою в н у т р і капіталістичної, господарської системи, але кризою самої системи! к р і з о ю с а м о г о к а п і т а л і з м у. Це криза, яка з історичної перспективи не має порівняння. Та не ходить тут о академічну розправу — лиш о практичні висновки: чому капіталізм заломився і що дальше? За безпосередні причини нинішнього господарського зтяжнього ускладнення треба перш усього уважати отсі елементи: кон'юктуральні та структуральні зміни в повоєнній господарці і в самій капіталістичній системі. Бо фактом є, що сьогоднішня господарська скрута повстала через основну зміну світової кон'юктури в послідних часах повоєнщини. Світова господарська кон'юктура була основно іншою перед війною, а передовсім у час самої війни. Не треба забувати, що світова війна до казочних розмірів розбудувала господарство поодиноких держав.

Треба усвідомити собі ті часи, коли кожна держава витворювала масу сталі та заліза і то впродовж кількох літ, як та держава випродуковувала і розбудовувала текстильність на цілі своєї армії, врешті, які великанські запотребування поживи вона мала. Щоби настарчити усього того матеріялу, європейські держави мусіли заангажувати до помочі колонії, а що найважливіше Америку. З часом прийшло до роздуття, непотрібної надбудови і надмірної інтензивности господарського життя у світі.

По війні ця висока господарська кон'юнктура ще кілька літ держалась попросту тому лише, що був ще світовий голод на товари і сирівці у знищених війною країнах.

Причин, чому світова господарка в пору не здержала своєї надбудови та інтензивности — багато — і тут не місце цього торкати. Фактом є, що ця господарська будова світа розросталась якраз у той сам час, коли зубожіле й задоволене війною людство цього як найменше потребувало.

Для красшого зрозуміння повисшого — одна замітка, взята з німецького журналу „Deutsche Arbeit“: Коли населення світа по війні зросло о 10 відсотків, то в той-же самий час виріб сирівців зріс на 40 відсотків. Це мусіло довести до упадку ціни сирівця та середників першої потреби.

Другою причиною нинішньої господарської скрути є: структуральна зміна світової господарки.

Не забуваймо, що найбільш пригожим для світового промислу був час останніх десятиліть 19 століття, себто час, в якому — завдяки великанським незорганізованим ще просторам Америки — була поділена на прочуд гарно сфера господарської діяльності у світі. Тоді Європа була великанським варстатом продукції, прочі части світа доставцем сирівця і відборцем виробництва. Та цей поділ праці у світі основно змінився за час війни. Північна Америка, Індії та Японія тому лише, що за час великої війни не могли з Європи нічого потрібного для свого господарського задоволення дістати, — мусіли витворити свою власну виробничу промисловість, яка тепер уже не лише що заспокоює внутрішні потреби краю, але через надпродукцію шукає ринків зовні себе — навіть у самій Європі.

Коли перед війною одна Росія для своїх 140 мільонів мешканців мусіла закуповувати вироби Європи, а те саме Китай для 200 мільонів, а Індії теж для 200 мільонів населення — то зараз по війні ті всі три ринки збуту відпали. Росія через більшовизм зубожіла, а й сама більшовицька система пляново стала проти європейських ринків рубом, змагаючи у нутрі держави збудувати свою індустрію, а що більше, через свій демпінг зруйнувати західно-європейський капіталізм. Китай знов через внутрішні війни опинився у

крайній нужді і йому не під силу бути покупцем європейських ринків, а Індії під впливом національного руху проголосили бойкот на європейські вироби — коротко європейська індустрія не має місця збуту і через це вона сама в собі дуситься.

Отсе ті структуральні зміни у самому господарському житті, які довели до нинішньої кризи.

А треба ще додати, що зміни у самому капіталізмі є третім чинником заломання капіталізму. Нинішній капіталізм зорганізувався у синдикати, картелі і трести. Отже в організації, які змагали вдержати ціни за продукти у висоті, для себе пожаданій, без огляду на покупчу силу і за потребовання. Це теж причина заломання.

Дальшою з черги причиною кризи є політичні елементи і ускладнення повоеєщини. До тих елементів в першу чергу слід зачислити: переладовання світової господарки воєнними відшкодованнями. Сама Німеччина титулом своєї програної має річно платити 2 міліярди марок як воєнні репарації, Щоби ті платні зобовязання Німеччина могла рік-річно виповнити, вона мусить шукати нових ринків збуту на свою продукцію, і хоч доходить до страшної конкуренції, вона таки не всилі кинути у світ своїх товарів, бо їх ніде зараз не треба.

Отже маючи товар на продаж, вона не може добути за него золота і користується кредитом, щоби виповнити репараційні зобовязання.

Та ті кредити є задорогі і обмежені, щоби на них можна було перевести трівалу і основну інвестицію. Так отже нинішня господарська криза є у великій таки мірі кризою самого капіталу.

А тепер питання: як нам до цього поставитись?

Про якусь зорганізовану форму позитивного опору теперішній кризі мови бути не може. Ходить тут радше о дві речі: витягнути із цієї кризи практичні для себе висновки, друге — не допустити до розстрою духової рівноваги суспільности.

Що до першого: обовязком духовенства є переконати загаль підчиненої нам пастви, що єдиним для нас рятунком у нинішню важку хвилю є зорганізувати масову і загальну самовистарчальність. Ідея, яку в свій час піднесла дуже влучно наша преса та на цьому скінчилось. В тому згляді не поведено далекойдучої систематики та пляновости.

При нашій теперішній кволій покупчій силі і при повній виключеності відповідного для наших матеріяльних потреб збуту рільничого сирівця, ми усі, а особливо селянська гушта опинилась перед повною катастрофою. Єдиним, як нам здається—рятунком буде зараз: замкнути життя села в собі,

переконати селян у погубности кредиту для них, а передовсім о абсолютній абстиненції від закупів продуктів, які не є першої потреби. Самі селяни прегарно зясовують собі власну роль в теперішньому господарському ускладненню, загально майже тепер висказуючись: „Уся біда для нас від панчів“. Доки не буде корисного відношення ціни фабрикату до ціни сирівця, здержатись від закупу фабрикатів, а обмежитись на власному виробництві, хоч примітивному та за те некоштовному.

Що наша покупча сила змаліла до найвисших меж, доказ на це справоздання Р.С.У.К. за останний час, з якого виходить, що збут самих сірників у Сх. Галичині впав до 50 відсотків. Це є найкрасший показник скрути села. Щоби зарадити тій скруті, не лишається ніщо, як перевести загально, основно і послідовно в життя ідею самовистарчальности і повороту до простих форм життя.

Другим, найважливішим нашим завданням—удержати суспільність у рівновазі духа. Сьогодні час, який мусимо за всяку ціну передержати, та щоби це сталось, konieczним є скріпити моральну силу, яка сильніша за матеріальні середники та засоби. Для нас ходить зараз о одно, о задержання спокою духа, а спокій цей повинен скріпити релігійність мас.

У нинішню кризу треба переконати загал, що поладнання її прийде не лиш через хаос, але що він може і мусить, хочби ради наших житєвих інтересів, прийти через реформи. А реформи ті можуть довершитись через скріплення і запановання в людстві християнської етики і то до цієї міри, щоби вона позначалась у всіх виявах людського життя.

Католицька Церква за почиом папів — активно взялася до реформи суспільних та через то господарських ускладнень.

Сьогодні вже конкретні форми прибрала кинена Церквою ідея: соціальної, католицької праці. Вона починається харитативністю, а продовжується співпрацею лаяків з духовенством — у якій голошення, проповідання та реалізування засад християнської любови і терпимости у всіх випадках складного життя людства, має допомогти до можливо як найменш болючої і гідної реформи тих, тепер до краю запутаних ускладнень.

У тому великому й святому змаганню Церкви приходить людству на поміч нова покріплююча сила, яку опять дає Церква устами Св. Отця, який взиває весь світ до безкорисної помочі безробітним і цю поміч незиває: „Христовою виправою милосердя“.

Де як де, але в нас — у наскрізь зубожілій країні — цей клич має стати під нашим керівництвом девізою

дня і то якнайшвидше зконкретизованою, щоби в пору спараліжувати нові, скріплені атаки комунізму і врешті-решт в спокою перетривати невзгодини сучасної доби та під проводом Церкви довести суспільність до такої рівноваги, у якій майбутні потрясення не пошкодять інтересам Церкви ні народу.

Володимир Кучабський.

Святочна інавгурація

нового академічного року на Гр.-кат. Богословській Академії у Львові

В неділю дня 4. жовтня с. р. відбулося в мурах Духовної Семинарії у Львові свято відкриття нового академічного року на Гр.-кат. Богословській Академії. Це вже четвертий рік існування тієї найвисшої нашої школи на усіх українських землях під Польщею. Тому й не диво, що у святі взяло участь не тільки духовенство і студенти Академії, але й багато визначних громадян з наукового, економічного й мистецького світа, які, явившись так численно, тимсамим задокументували, що належно оцінюють велике значіння Академії для західної вітки українського народу, головню під сучасну пору. Бо Гр.-кат. Академія має значіння не тільки для самої гр.-кат. Церкви, для якої вона повинна започаткувати нову добу в її історії, але також, стаючи огнищем науки й культури, стає тимсамим великою культурною цінністю цілого народу.

З тої причини святочна інавгурація пройшла серед бадьорого й радісного настрою учасників, піддержаного ще змістовним, повним позитивних моментів, звітом ректора Академії з її діяльності за минулі три роки.

Три роки існування Академії серед нинішніх наших обставин, коли ціле наше національне життя таке прибите і розбите, коли немає єдності навіть там, де тої єдності ніколи не бракувало, коли на шляху, на яким вона ставляє перші свої кроки, тисячні труднощі і перепони з боку своїх і чужих—се справді велике наше досягнення. Та діло не в самому тільки існуванню чи пак животінню, але йде тут про три роки впертої внутрішньо-організаційної і наукової праці, якою вона здобула собі вже певне ім'я серед українського громадянства не лиш у нашій церковній провінції, але й поза нею, доказом чого є та обставина, що студенти зпоза галицької церковної провінції (Закарпаття, Югославія, Америка) в щораз більшому числі відбувають у ній свої богословські студії. Голосам її представників уважно прислухуються та з ними

числяться нині і чужинці, серед яких Академія — мимо свсього короткого існування — здобула собі вже марку солідної наукової установи.

Хоч офіційними державними чинниками непризнана, то признає її само життя, яке не може пройти без уваги полри її велику науково-культурну працю.

Свято інавгурації складалося з двох частин: Одна відбулася в церкві, де в заступстві Впреосв. Митрополита, що в саме навечеря свята занедужав, відправив торжественну св. Літургію в сослуженню оо. професорів її ректор, о. Др. Й. Сліпий. Співав хор студентів Академії. В богослуженню взяли численну участь професори Академії, студенство львівських високих шкіл і громадянство.

Друга частина свята, себто сама інавгурація, відбулася в авлі Академії, яку учасники свята виповнили по береги. Крім Колегії професорів та студентів Академії явилися члени Митр. Капітули та багато світських громадян, представників наших установ і товариств, а також відпоручники нашої преси.

Після відспівання хором студентів псалма „Обновляйся Єрусалиме“ зложив ректор о. Др. Сліпий звіт з діяльності Академії за перше трьохліття її існування, себто за роки 1928 — 1931.

У своїм звіті торкнувся о. ректор причин, які домагалися створення тієї високої богословської школи, перейшов коротко історію її оснування, творення професорської колегії, організації її адміністративного й наукового апарату та студій. Відтак говорив про стан чисельности слухачів в поодиноких академічних роках, наукові видавництва та музей Академії, який саме тепер порядкується і в короткому часі буде відданий до прилюдного користування.

Ті три останні справи, себто число студентів, наукові видавництва та музей, се найбільш потішаючі прояви життєздатности та успішного розвою Академії. Число тих, що бажають посвятитися богословським студіям на Академії, постійно росте, так що лиш маленьку частину зголошених можна прийняти, а такий великий наплив молоді се дуже відрадний факт. Другий, ще відрадніший, се те, що росте також з кожним роком число студентів зпоза нашої церковної провінції, головно з Югославії, Закарпаття, а навіть з далекої Америки (з епархії Преосв. Такача). Академія стає поволи тим науковим центром, який на полі богословський студій і наукової богословської праці повинен об'єднати усіх синів українського народу, об'єданого у вірі з катол. Церквою. Сеж і одно з головніших завдань Академії.

Академія вспіла теж розвинути доволі живу — як на наші відносини і як на теперішні тяжкі часи — видавничу діяльність, почавши друкувати т. зв. „Праці Гр.-кат. Богословської

тут організації укр. духовенства ім. св. Андрея, випрацьований духовенством стрийського протопресвітерату, затверджений Митр. Ординаріатом, слід тільки взятися до переводження його в життя по всіх протопресвітератах та деканатах, а життя і життєздатність українського духовенства виведуть його на чисту воду. Почин зроблений. Тов. укр. катихитів влаштувало реколекції для духовенства трьох деканатів в священничій санаторії „Зелемін“ в Гребенові і показується, що українське духовенство розуміє вагу праці над удосконаленням свого духового життя. Хоч думка скликувати реколекції трьох сусідніх деканатів в найбільш розкинутих гірських повітах є трудна до виконання, бо хтось мусів остати для обслуги вірних і трудно одному обслужити кілька парохій в горах, то таки в сьогорічних перших реколекціях в священничій домівці взяло участь 38 священників чотирьох деканатів: скільського, тухлянського, любинецького, стрийського та голова Тов. катихитів, с. кан. Лужницький. Час реколекцій від 31/8—4/9, це справді золоті дні у віднові священничого духа. Хто раз був на тих реколекціях той не забуде їх, а на другий рік ще поїде і других заохотить. Гребенів, чудове положення „Зелеміну“ серед високих смерекових гір, чистий воздух, неможність фізичного розсіяння, роздумування над величю та добротою Божою, це все, що висше ставить місце реколекцій в Гребенові від Львова, де все є духовні власти, гамір великого міста і конечні справунки, що звичайно абсорбують навіть найбільше скупленого священника. Дім в Гребенові, це перший почин організаційної праці духовенства. Могли ми купити „Зелемін“, то мусимо побудувати подібні дома в Черчу, Моршині, Підлю, тим, заложити бодай п'ять бурс для дітей священників у всіх пяти протопресвітератах та взятися до систематичної праці над поліпшенням свого матеріального і морального положення. До праці треба ставати сейчас. Один рік вже страчений. Кількадесять священничих дітей мусить сидіти на селі, не буде вчитися, бо нема за що, а як легко можна заложити передвоєнні бурси для священничих та найспосібніших селянських дітей, де вони за малою оплатою 20-30 зол. місячно моглиби вчитися і виховуватися в християнськй душі. Много тепер говориться про Католицький Союз, про Католицьку Акцію, а якраз католицьке виховання наших дітей і здібніших селянських хлопців по таких бурсах, це булиби почини відновлення в католицькй душі укр. суспільности. Ми до тепер закладали бурси і всякі установи, однак не зуміли забезпечити в них католицького духа і тепер слід нам зачинати на ново, від фундаментів. Доки ми живемо, ще час. Ніколи не запізно. Як воно гарно було перед війною: священники привозили до бурс хто бульбу, хто солону, хто крупи, хто муку, хто дерево на опал, і якби тепер до того

вернути, то два—три деканати могли би удержати легко свою бурсу. Хату вже можна найти. Заряд мала би вдова по священникови, надзір на разі один-два студенти під контролею священника-кати́хита, ось і можливість — дати вчитися навіть найбільшим дітям священників. Бурси, це початок. Решту видвигне само життя. Початок дасть провід організації по протопресвитератах, а вимоги життя і віра в свої сили поведуть його далше на чисту воду, до праці над кращим завтра укр. народу. Христос наша сила! Це жерело потіхи і поради, це наша поміч в двиганню вперед католицького життя.

Але вернім до реколекцій. Проводив реколекціями Впр. о. Де Вохт Ч. св. Ізбавителя. Науки цього Впр. Отця це бальзам на всі терпіння і злидні священника, це вказівки на дрімучі сили в серцях укр. духовенства, що їх слід використати для відновлення священничого духа, для щастя духового священників і повірених їм душ. Жаль було покидати Гребенів, бо много ласк, много вказівок, много нової сили і запалу зачерпнули ми.

По реколекціях відбувся спільний собор та реферат про Католицький Союз, що його виголосив ред. Кузьмович. Практична виміна думок, вказівки на будуче, заохота до праці над відновленням христ. життя під кличем „Христос наша сила“ це вислід реколекцій, це заохота до дальшої неустаючої праці на славу Божу та добра українського народу.

Учасник реколекцій

ВСЯЧИНА

Оцінюючи якслід нинішню фінансову кризу, а всід за тим і важке економічне положення нашого духовенства, редакція „Ниви“ знижує цілорічну передплату з 18 зол. на 15 зол., почавши від 1. січня 1932 року. Хоч таке обниження преумерати означає для нас велику матеріальну втрату, бо ані ціни паперу ані кошти друку не впади, то однак робимо се з тою вірою, що наше Духовенство, бачучи наші щирі наміри, ще численніше і ще тісніше обєднається біля свого станового часопису. Редакція.

Новий монастир ОО. Редемптористів гр. слов. обряду в Михайлівцях на Закарпаттю, про будову якого „Нива“ писала ще мин. року, зовсім готовий, а тільки бракує ще багато з внутрішнього устаткування, в першу чергу монастирської каплиці. Дня 7. вересня с. р. відбулося його торжестввине посвячення. В монастирі замешкав ігумен ОО.

Редемптористів гр.-слов. обряду, о. Трчка з одним єромонахом і трьома братами, а в Стропкові остали два інші отці. На області місійної діяльності ОО. Редемптористів оснували свій „місійний осередок“ і православні, а саме в Ладимирові біля Стропкова, і доставши значну грошову підмогу (6000 дол. річно) з Америки, задумують будувати велику семінарію в Ладимирові для виховання собі духовенства.

Грецька Церква (православна) має всего біля 6 мілінів вірних, а для них 86 митрополитів і єпископів. Грецький уряд в Атенах опрацьовує тепер нову організацію грецької Церкви і тому багато часописів жадає, щоби число єпископів було бодай на половину зменшене. Се причиниться до піднесення поваги Церкви і її діяльності.

Духовна Семінарія Східнословянського обряду була святочно відкрита у свято Покрови Прч. Діви, себто 14-го жовтня с. р. в Дубні на Волині. Ректором іменовано Білорусина, о. Ант. Домбровського Т. І., дотеперішнього магістра новіціату ОО. Єзуїтів східного обряду в Альбертині, визначного діяча й ідеолога нової Унії на українсько-білоруських областях. Семінарія приміщена покищо в монастири дубенських ОО. Бернардинів. Викладовою мовою є латинська. Семінарія зависить безпосередно від Риму. Святочного відкриття довершив сам Преосв. Чернецький.

Литовський уряд видав розпорядок, яким зменшує число катедр і професорів на католицьким теологічно-філософічним факультеті ковенського університету. Під враженням того ненадіяного кроку правительства, спрямованого проти катол. Церкви на Литві, Центральна Управа тамошньої катол. Акції постановила оснувати католицький університет і відкрити його ще на протязі сього року.

Церква бореться з нуждою. Нема сумніву, що найуспішнішим чинником пропаганди в користь Католицької Акції являється харитативна праця в користь безробітного, голодуючого пролетаріату. Зрозуміли це добре німецькі єпископи і почали таку харитативну працю на велику скалю: і так нпр. єпископ Др. Вайц (Інсбрук-Фельдкірх) зарядив на цілім терені своєї Апостольської Адміністрації, у жовтні збірку харчів а у листопад грошеві збірки в користь найбільших потребуєчих безробітних. В пляні є теж урядження ідалень для убогих на зиму. Зноваж кард. Schulte Köln видав відозву до клиру та мірян, щоб від вересня почали збирати грошеві вкладки, як теж і одяги та харчі для бідноти. А всі католицькі товариства одержали поручення, щоб крім релігійних не уряджували ніяких інших торжеств, що потребують великих грошових вкладів.

Взагалі кардинал поручає як найбільшу ощадність та самозречення на користь потребуючих.

Подібно архієписк. Fritz (Фрайбург в Брі) взиває до якнайширшої харитативної акції на користь безробітних. Також віденський кард. Піфль видав поклик до вірних, де завзиває всі заможніші роди, щоби вони, з вдячності для Г. Бога, зобов'язались прохарчувати через зиму одну дитину безробітних родичів. На суспільну сторінку Католическої Акції вказує теж в своєму пастирському листі і чехословацький єпископ Кашпар; він заряджує, щоб всюди по громадах, де повстають станиці Католическої Акції, творились окремі секції, виключно з харитативним напрямком.

Ця вся акція розвивається на тлі найновішої енцикліки св. Отця Пія XI., в якій він завзиває весь католический світ до „хрестоносного походу, любови ближнього і милосердя“. Цей хрестоносний похід має не тільки злагіднити матеріальну нужду, але також сповнити серця потіхою та надією, які зрабувала саме отся нужда. Його завданням є теж загасити полум'я ненависти та пристрастей, а натомість роздмухати вогонь любови та згідливости, що є запорукою мира та суспільного й індивідуального добробуту. Тому всі вірні нехай зєдинять до взаємної чинної помочи один одному, щоб перетривати цей грізний час небувалої кризи. Особливий натиск кладе Папа на допомогу дітям, які знаходяться у жалюгіднім положенню.

Замітна місійна станиця. В Ризі покликано до життя секцію „Праці для Росії“, яка поклала собі за ціль проповідувати Боже Слово пограничним жителям большевицької Росії. Мається тут на думці головню тих 15.000 большевицьких робітників, які рік річно заняті у водній комунікації Двиною, а які з правила 4—6 тижнів задержуються у своїх службових обов'язках на латвійській землі.

Отже коли зближиться до берега большевицька тратва, зараз зближається до неї проповідник, поздоровляє робітників іменем Христа, входить з ними в розмову і роздає Євангелію в російській мові. Більшість робітників приймає радо побожні книжки; тільки анальфабети і боягузи їх не беруть. Ворожі оклики, глум і обиду супроти проповідників лучаються рідко. Зате частіше лучається незнання. Напр. один молодий робітник спитав зачудований: Євангелія? — що це? Такого слова я в шлолі ні разу не почув. Чи то часопис? А одна дівчина спитала: „Євангелія? Що ж з нею діяти?“ А батько її, що був на тій самій тратві, сказав сумовито, немов оправдуючись: „Вона не знає, що це Євангелія“.

Часто робітники висідають на латвійський беріг, щоб розложити вогонь і зварити собі чаю. Проповідники обда-

ровують їх папіросами і починають з ними розмови на теми будьто релігійні, будьто загально-суспільні. Про життя людей в Європі слухають большевицькі робітники, як чарівну казку з тисяч і одної ночі. — Особливо такке завдання мають проповідники при релігійних диспутах з комуністами, які покінчили університетські курси безбожництва. Однак і тут деякі зерна Божої Правди приймається: Був напр. випадок, що молода загоріла комуністка, яка з жаром боронила комуністичні ідеї, опісля стала мовчливою і задуманою; накінець сказала: „Тепер я в сумніві. чи є Бог, чи ні; не знаю, що робити: чи вірити чи не вірити... Але як вірити, коли всі учені не вірять, тільки простий народ“? Бідні ті душі, що стогнуть в ярмі демонів!..

Заслуги католицької Церкви для науки. У виданому щойно св. Отцем декреті про студії на духовних університетах, („Deus scientiarum Dominus“) находимо один розділ, який являється немов короткою історією католицьких високих шкіл. Зміст цього розділу такий: Церква все старалася про розцвіт наук і штук. Вже у другому столітті після Хр. заложила Церква славні школи в Александрії Едессі, Антіохії, Нісіді та Сідес. З кінцем другого, а з початком третього століття повстають в Александрії і Антіохії славні університети, з яких вийшли такі славні уми, як: Климентій Александрійський, Ориген, св. Діонісій Великий, Евсебій з Кесарії, св. Атанасій, св. Василій Великий, Григорій Назіанзенський, св. Григорій з Нісси, св. Іван Золотоустий, і Теодорет. Ті Отці та письменники Церкви творили враз із св. Єфремом, св. Іларієм з Поатіє, св. Амбросієм, св. Єронімом, св. Августином і многими іншими духову аристократію тої епохи. Після доби Вітців Церкви закладанням шкіл і ширенням освіти займалися монаші чини та єпископи. Навіть в тяжких часах вандрівки народів уміла Церква зберегти скарби науки. Зі *studium generale* середньовічних часів творились університети, повстання та опіка яких спочивала в руках папів. Із 52 університетів, які повстали перед 1400 роком: 29 повстало виключно з ініціативи папів, а 10 зі спільної ініціативи папів і князів. Повстання та розвій завдячують Церкві університети в Болонії, Парижі, Оксфорді, Саламанці, Тулузі, Римі, Падуї, Кембріджі, Дебліні, Пізі, Кольонії, Монтпеліє, Феррарі, Кракові, Вільні, Грацу, Валлядопід, Мехіко, Алькалі, Маніле (Філіппіни), Санта-фє, Квіто, Ліма, Гватемаля, Сантіяго (Чіле), Каліярі, Львові та Варшаві. Колиж у новіших часах публичні університети прибрали світський характер, Церква подбала про чисто католицькі. З них найважливіші: Університет Серця Христового в Медіоляні, Католицький Інститут в Парижі, Університети в Ліль, Анжер (Angere), Ліоні, Тулузі, Бейруті (Сирія), Вашингтоні (U S A)

Квебек, Монреаль, Отаві; (Канада), Сантіяго, (Чіле), Шангаю і Пекіні (Китай) та Токіо (Японія).

Положення католическої Церкви в Іспанії остає й надалі критичне. Ворожо настроєний супроти Церкви парламент (кортези) виділив зі себе законодавчий відділ, який виготовив соціалістичний проєкт щодо взаємин Церкви і держави. Цей проєкт передбачує знесення внутрішньої самоуправи монашеских чинів та насильну конфіскацію монашеских дібр на річ держави. (Чин Єзуїтів уже ухвалено прогнати з держави). Держава не сміє попірати ніякої релігії; не буде ніякої пануючої релігії; наступить розділ держави і Церкви. Іспанські католики докладають всіх старань, щоб цей законопроект не перейшов; закладають масові протести та засипують уряд меморіалами, де виказують, як великі заслуги покладає кат. Церква, а монахи чини зокрема, для іспанської культури. З другої сторони заходиться Апостольська Столиця, щоб заключити з іспанським урядом конкордат. Чи це зусилля увінчається успіхом — іще не знати. Вельми некорисний зворот взяла справа в останньому часі через те, що президент міністрів Заморра, католик, подався до відставки, тому що не вдалося йому переконати своїх міністрів, що антицерковна політика до нічого доброго не доведе.

Іспанське громадянство поділилося на два воюючі табори: ворогів Церкви і її оборонців. На цьому тлі повстають часті вуличні демонстрації, а то й кроваві розправи. Від часу до часу вибухають пожежі монастирів і церков, спричинені комуністами.

Новий фашистський декалог. Серед повені різних фашистських „ісповідань“ і „декалогів“, у яких аж кишіло від всяких єресей та богохульних вигуків, появився отсе, після полагодження ватикансько-квіринальського конфлікту новий декалог, у якому бачимо вже й деякі цінні, щиро католицькі засади. Точки цього декалогу, якого придержуватись має кожний „досконалий фашист“, ось такі:

- 1) Насамперед справи Божі і Батьківщини; всі інші справи і обов'язки слідує за ними.
- 2) Хто не є готовий посвятитися всеціло, тілом і душею, Батьківщині, а своїй Душі служити без спротиву, той не заслугує на те, щоб носити на собі чорну сорочку (символ фашиста). Фашизм погорджує маловірами і півхарактерами.
- 3) Цілого свого розуму уживи, щоб зрозуміти накази, які удержуєш, а всього свого ентузіазму до послуху!
- 4) Дисципліна (карність) це не тільки чеснота жовніра в боротьбі їй треба плекати кожної днини, у всяких обставинах.
- 5) Лихий син і недбалий учень не можуть бути фашистами.
- 6) Упорядкуй свій час і заняття так, щоб праця була тобі приємністю, а забава працею.
- 7) Навчися терпіти без нарікання, без очікування заплати.
- 8) Добрі діла, так як воєнні діла, не можуть бути по-

ловичними, їх треба доводити до остаточних консеквенцій. 9) У критичній ситуації мусиш пам'ятати, що твоє спасення у відвазі. 10) Кожної днини дякуй Богу, що тебе створив фашистом-Італійцем!

Безбожницька акція. Союз безбожників, централею якого є Москва, видав був ще давніше зарядження що до метод ширення безбожництва. Ціллю цієї акції є очевидно знищення християнства, підстави нинішньої культури і суспільного ладу. Головний удар має бути звернений особливо проти католицизму. Першою чергою треба, по думці безбожницької інструкції, позискати собі пролетаріят, особливо безробітний; йому треба виказати, що Церква і релігія все йде проти його інтересів; є його ворогом; муситься його переконати, що у класовій боротьбі пролетаріату з буржуазним ладом Церква все була союзником буржуазії; тому треба наклонювати пролетаріят, щоби виступав зі зв'язи з Церквою. Обридження та вороговання до Церкви ширити всіми можливими засобами: промовами, фільмом, часописами, забавами, та сценічними образами.

Ось сценічний образ, який на московський зразок зааранжували собі були німецькі комуністи-безбожники в Надренщині: На сцену виходять в церковних одягах католицький священик, євангелицький пастор і жидівський рабін з відповідними безбожними піснями на устах, які то пісні глумляться над релігійними почуттями. Зложивши руки до молитви, співають вони далі, звернувшись до робітників, що заробітна платня мусить бути їм зменшена, а коли вони голодні виступлять проти цього, тоді поліція нагодує їх. Поодинокі сольові партії дієвих осіб кінчаються спільним рефреном, зміст якого не до повторення.

Тому що того рода груба та нахабна безбожницька агітація показалася можливою тільки в Росії, бо всюди інде і поліційно її зборонено і серед народу викликала велике обурення, і через те не досягала бажаних успіхів, центральні безбожників видала тепер тайне зарядження, щоб занехати всяку таку, нетактовну та провокуючу агітацію протирелігійну, а наказує вести її більш уміркованими та скритими середниками. Загрозила навіть, що функціонарі чи організації, які не слухатимуть її заряджень і своїми нетактовними та визиваючими агітаційними методами спровокуватимуть заборони й обурення народу, будуть потягнені до безоглядної відповідальності.

Особливу увагу наказує інструкція присвячувати молоді і для безбожності треба позискувати дітей вже від перших літ дитинства.

Методи, як бачимо, більше доцільні та для нас більше небезпечні.

Толстой предтечею большевизму. Так висказується про Толстого французький публіцист і критик Jean-Pierre на шпальтах журналу, „Dossiers de l'Action populaire“. Толстой і його ідеї мали, каже Jean-Pierre, рішучий вплив на розвій революційного руху в Росії, який прибрав остаточну форму в большевизмі. Опутаний демоном зарозумілості, вмовив був в себе Толстой, що він покликаний бути творцем і вістуном нового християнства, і тільки таке християнство мало усунути зі світа всяку несправедливість. Він грав ролю робітника і селянина і в своїй наївності думав, що вже тим способом сповняє свою соціально-реформаторську місію. Що його поворот до найпримітивнішого сільського способу життя не був щиро подуманий, виходить з того, що він не погорджував і княжими вигодами і велів себе обслуговувати численною службою.

Що таке релігія, у найглибшій її змислі, сего Толстой через ціле своє життя не розумів: В своїому творі: „Моя релігія“ говорить він про „велику ідею“, про „нову релігію“, „справжню“ Христову релігію, вільну від усяких догм і містерій. Христа признавати Богом, се по думці Толстого, булоб найбільшою „хулою“. В своїй суспільній програмі видвигає він три головні фактори, як причини всего суспільного нещастя; а то: всемогучість держави, любов до люксусу і несправедливий поділ землі та всяких матеріяльних дібр. Тому жадав він знесення „мордууючої“ держави, усунення всяких форм виставности і рівномірного розділу земських дібр.

Наука Толстого створила цілу школу. Що Толстой посяв — те дозріло в большевизмі: Толстой мріяв, кінчить Jean-Pierre, про знесення Церкви та держави, — а большевизм здійснив його мрії.

Ревізії в організаціях Католическої Акції в Ковні. Як подає ПАТ поліція перевела низку ревізій в льокалях організації Католическої Акції, Християнської Молоді і в поодиноких студентів та священників. При тих ревізіях мали найти багато протидержавного матеріялу і арештовано чотири особи. Одночасно на зарядження команданта міста Ковна закрито щоденник „Rytas“ на три місяці. Начального редактора Радзівічіюса виселено з Ковна на три місяці.

Релігійний рух в Радянськiм Союзі. Як подає виленське „Słowo“, до Варшави прибув недавно з большевiї вчений професор Володимир Марцінковський і виголосив в одній із саль університету відчит п. н. „Релігійний рух в сучасній Росії“, опертим на своїх особистих вражіннях і досвіді. Проф. Марцінковський, наражуючись на велику небезпеку, постановив підняти боротьбу з безбожництвом, ширеним офіційально урядом. З тою метою виступив він з відчитом „Чи можемо жити без Христа?“ і обіздив з ним

низку радянських міст. Відчити сі викликали одушевлення серед слухачів. Проф. Марцінковського арештували, вкинули до тюрми і щойно по цілорічній побуті в підземеллях черезвчайки його звільнено і видалено поза границі Радянського Союзу. У своїм відчиті поставив прелегент питання, як се можливо, щоби „Свята Русь“, край на перший погляд найпобожніший, в так короткому часі став втіленням найзавзятішого в світі атеїзму і відповів, що передвоєнна релігійність Росії була тільки позірна. Церква все була знаряддям держави і коли упав царат, розпалась теж православна Церква. А від зовнішнього догматизму треба відірвати віру, яка пливе з найглибших глибин душі і яка просякає інтелектуальне життя одиниці. А ся глибока віра жевріла завсіди в душі православного народу і тепер незвичайно поглибилася.

Прелегент ставить цікаве питання, що іменню релігійність російського народу не була ніколи такою могутньою, як нині, а боротьба большевизму з релігією, то найуспішніший середник для скріплення віри. Навіть російські атеїсти, по словам прелегента, визнають атеїзм як повну містицизму віру, з обрядами й забобонами. Також незвичайно характеристичне, що молоде покоління більш віруюче, чим старше. Прелегент ілюструє свої твердження фактами, які він сам бачив. Росія, по його словам, молиться, хоч потаємно і часто в укритті, але зате ревно і горячо.

Мрії про „пансемітську державу“. Орієнтальний Жид Кадмі Cohen, уродженець Палестини, тепер адвокат в Парижі, а zarazом визначний сіоністичний письменник, написав твір п. з. *L'état d'Israël*, у якому видвигає плян створення „Пансемітської держави“. В склад цієї держави входилиб: Палестина, Трансйорданія, Вад ель Аріш, півостров Синай, Ливан і французька Сирія. Не булаб це очевидно чисто жидівська держава, а арабсько-жидівська. По думці Cohen-а така мішана держава зовсім оправдана; і ніякі внутрішні перешкоди не стоять її на дорозі, бо Араби з Жидами тісно споріднені, так що до мови й релігії, як і що до психічних питоменностей. Мирне співжиття обох народів булоб осягнене справедливою рівноправністю обох народів, а обі мови, єврейська й арабська, одержалиб спільну азбуку. Труднощі тільки з політичного боку: Великобритійська політика не бажає собі такої пансемітської держави й на неї не згодиться. Отже требаб, каже Cohen, подбати, щоб мандат над Палестиною і провід сіоністичної політики не находився в англійських руках. Сіоністи повинні, на думку Cohen-а орієнтуватися на Францію, яка не є противна здійсненню пансемітської держави.

Римський „шлюб“ з доби Христа. В Александрії найдено текст супружчої умови з епохи римського цісаря Августа (63 пер. Хр. — 14 по Хр.) ось такого змісту: Ізи-

дора й Діонізій вступають в супружу звязь. Діонізій одержує від родини Ізидори як віно: одежі в ціні 100 срібних драхм, 12 пар золотих заушниць і 60 драхм у сріблі. Діонізій зобов'язується удержувати Ізидору, убирати її, добре її трактувати та опікуватися нею; зобов'язується теж не брати іншої невісти під кришу свого дому. Ізидора зобов'язується зі своєї сторони, не віддалятися з дому Діонізія без його відома та не удержувати зносин з іншим мужчиною; в противнім випадку, на основі вироку суду, тратити право до віна. Обоє зобов'язуються передати цю шлюбну умову єротитови (священникови) до залегалізованя, на протязі пяти днів, від дати оповідей.

Беатифікаційні процеси. Підготовча праця для беатифікації бл. п. папи Пія Х уже покінчена. Вона тревала повних 8 літ. Трибунал Конгрегації Обрядів, якому поручено було студіювання актів, а в склад якого входили бувший архієпископ Праги, тепер патріарх гр. Гуйн і архієп. Вольпі та архієп. Теста, відбудув саме останнє своє засідання. А тепер пічнеться властивий беатифікаційний процес.

Товариство німецьких академіків подало св. Вітцю прохання, щоби беатифікувати Альберта Великого.

Альберт Великий (1193—1280) се оден з найбільших учених богословів XIII стол. Як член Чина Домініканів, був довгий час професором богословії в Кольонії; від 1254 був провінціалом свого чина в Німеччині; 1260 став єпископом в Регенсбурзі. Його учеником був м. і. св. Тома з Аквіму. Його надзвичайне знання, (як на ті часи,) природничих наук (ботаніка, фізика, хемія, механіка) стягнула була навіть підозріння, що він чарівник. Головна його заслуга у поглибленню християнської філософії. Його твори видано в Парижі 1892 р. у 21 томах. За своє всестороннє знання зискав собі прізвище: Doctor universalis; та загально прийнялося друге прізвище: „Великий“.

Скрайний націоналізм та патріотизм. Штрасбургський єпископ Рух (Ruch) дає м. і. відповідь на такі два питання:

1. Який націоналізм осуджує папа? Відповідає: Папа осуджує такий націоналізм, який висше ставляє закони та розкази нації чи раси, народу чи держави, вітчизни чи даної провінції, ніж закони Божі. Осуджує теж і тих, що в інтересі такого націоналізму голосять засаду: ціль освячує середники, або ширять ненависть до чужих осіб, мимо того, що Христос приказав усіх любити, навіть ворогів.

2. Чи тим способом папа осудив патріотизм? Відповідь: Ніколи папа не осуджував патріотизму. Любов до батьківщини він похвалив і поручив. Т. зн. похвалив і поручив поважання, послух і любов для краю, який через наших ро-

дичів став нашою батьківщиною і який, так як родичі, одержав від Бога авторитет кермувати нами.

Америка osiąгнула рекорд і... в забобонах! Засада: „де кінчиться віра, там починається забобон“ — вповні здійснився на Америці. В Зєдинених Державах північної Америки тільки половина людей подала підчас останньої конскрипції своє віроісповідання; друга половина заявилася безконфесійною. Зате розширився в Америці до неможливих границь забобон. Ворожбицтвом займається тепер там 100 тисяч людей і їх „інтерес“ йде зовсім добре, бо заробляють річно кругло 125 мільонів доларів. Є одна н. пр. віщунка, що ворожить на основі астрології, а за один „гороскоп“ каже собі платити й до 100 доларів. А до клієнтелі американських ворожбитів і чарівників зачисляються не тільки „малі люди“ як н. пр. дівчата, розведені жінки чи старі бабці, але й „освічені“ верстви; особливо багаті промисловці дбають про щомісячний гороскоп свого майбутнього бізнесу. Не бракує й великих організацій, в роді: „Товариств американських ворожбитів“, які займаються „популяризованням здобутків науки“. Дякуючи легковірности та безкритичности широких мас, тішаються американські ворожбити, чарівники, магіки та спіритисти надзвичайними успіхами. *Vulgus vult decipi!*

Літургійний рух між протестантами. На літургійних сходах в Гельсінгер (Данія), де були зібрані протест. теологи і міряни, один пастор з Копенгаги поставив дезидерат, щоби в майбутньому проповідь у протест. богослуженню не була головною річю. Її місце повинно зайняти св. Причастіє. Народний церковний спів треба зреформувати й завести літургійний спів. Подібний рух існує в Швеції. Провідником того руху є там пастор Скрєдвіск, який бажає ввести навіть культ Преч. Діви. Конференція шведських єпископів, осудила ті „романізуючі тенденції“.

Число протестантів в Австрії з кінцем 1930. р. виносило 274.931 (переважно лютерани). В тім році на протестантизм перейшло 4120 осіб, з катол. церкви 3257; а з протест. церкви виступило 1880. На жаль, як видно, конверзії виходять там на некористь катол. Церкви.

„Чехословенська церква“. Як подають часописи, число вірних тієї чеської секти виносить ок. 850.000. Парохій має та секта 240 в Чехії і Моравії, а 9 на Словенську. В останніх часах вона намагається, щоби органічно зєдинити з собою подібні до неї секти: „Eglise libre Catholique en France“, „Захарясевичеву церкву“ в Польщі та й „Незалежну філіпінську церкву“. Всі ті секти задержали римську літургію з деякими змінами, однак в науці не годяться.

Нові чуда в Люрд. Journal de la Grotte реєструє нові чудесні uzдоровлення в Люрд. А саме дівчина Марія Chauin, діди́чно обтяжена туберкульозою стрижня хребетного стовпа, (її мати і осмеро з рідні померло на цю недугу)— занепала теж на цю недугу. Коли недуга вже так далеко була поступила, що лікарі відступили від хорої, стративши всяку надію удержати її при життю, удалась ця дівчина до Люрд. Після купелі в Pizin-i (25/8 1929) нагло хора виздоровіла з недуги і повернула до якнайкрасшого здоров'я. Свідощтво її безнадійного стану перед купіллям, а повного наглого виздоровлення після купелі видали хорій 28 лікарів, членів контрольного бюра в Люрд.

Друге наглядне чудо зареєстрували часописи в осени 1930 р. В цьому випадку мається до діла із хорою на туберкульозу костей Швайцаркою Lischer. Від пяти літ була вже хорою, а два останні літа провела в гіпсовій постелі, бо так дуже був вже скривлений хребет, що на звичайній постелі не могла лежати. Лікарі узнали її невилічимо хорою і не дозволили їй 1929 р. їхати до Люрд, впевняючи, що в дорозі скінчить життя. Але, не маючи вже нічого до страчення, рішилась умираюча Lischer виїхати до Люрд. Умираючу внесено до купелі; в воді, здавалось, вже вмерла, тому чимскоріш винято її з купелі. Хора отворила очі і почувалась нагло зовсім здоровою. Її хребет, як виказала рентгенова знімка, випростувався і став зовсім нормальним. Комісія лікарів „дослідного бюра“, що досліджувала стан недуги хорої так перед купіллям, як і після неї, винесла рішення, що природним способом цього наглого вилікування пояснити не дається. Що найбільше дивує лікарів, то те, що нагло загоїлись дві глибокі фістули на хребті, які постійно материзували, не даючись ніяким способом вигоїти; тепер вони нараз загоїлись і в одній хвилі поросли свіжою шкірою.

П. Дз.

Катедра в Reims (у Франції), як відомо, була сильно ушкоджена німецькими гарматами підчас світової війни. Тепер її реставрують, зберігаючи її первісний вигляд (вчасного готику). Видатки дотепер виносили 22,000.000 фр. Держава дала 14,260.000 фр., амер. богач Рокфелер 7,740.000. На продовження реставрації Рокфелер знов прислав більшу суму грошей.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові

Власник: Львівська гр.-кат. АЕпархія

Відповідальний редактор: о. Петро Хомин

З друкарні „Біблос“, Львів, Японська 7. Телефон 14-78.

ІВАН КУЗЬМИЧ

**Робітня (фабрика) виробів бронзівничих
і магазин церковних річей**

Відзначена срібною медалею на виставі в Стрию 1909 року
і многими похвальними листами

у ЛЬВОВІ, Руська 18. Має на складі готові всі річі
церковні та виконує солідно позолочення і посріблення
ПІД ГВАРАНЦІЄЮ. ЦІНИ ДЕШЕВІ.

ЦЕРКВИ КУПУЮТЬ СВІТЛО

лише

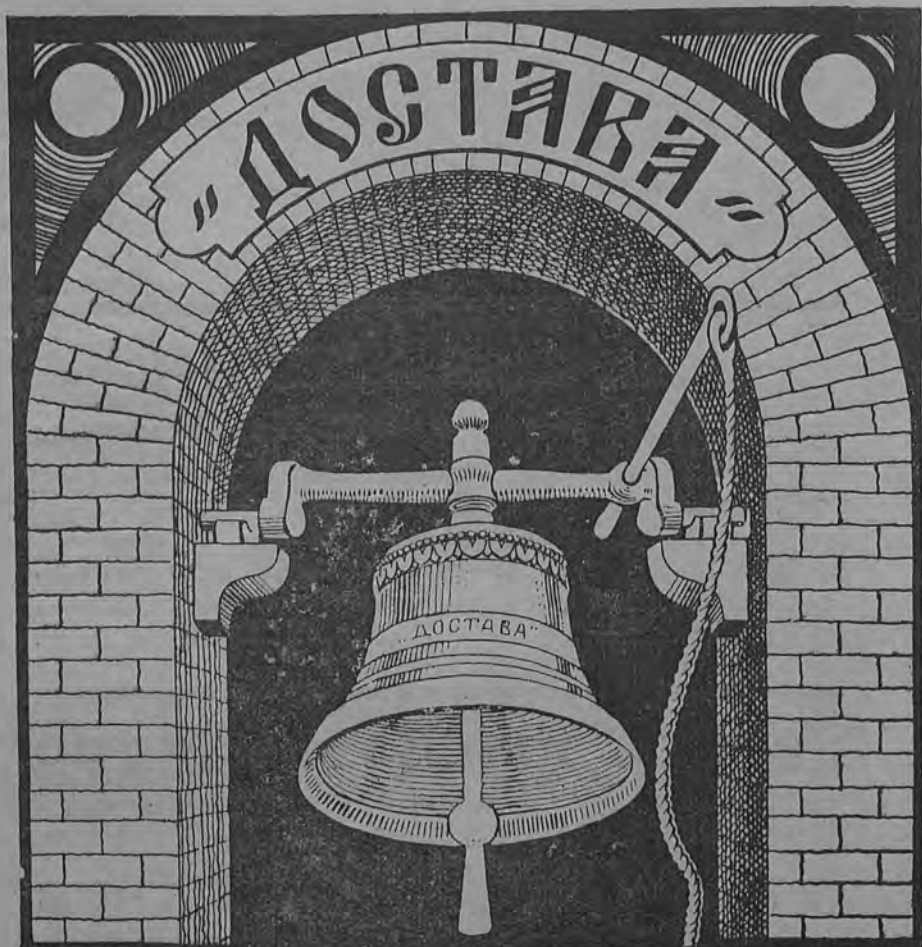
у своїй фабриці свічок

Інж. К. Котецький і С-ка

Спілка з обмеженою порукою

ЛЬВІВ 15, вул. Окружна (Бічна Кульпарківська) 9.

Численні признання за добірний товар. Дипльом господар-
ської вистави в Копичинцях. Світло наше світить ясно
і горить довго. Жадайте цінників.

НАЙЛІПШІ ДЗВОНІ І ВСІ ЦЕРКОВНІ ПРЕДМЕТИ
в найбільшій виборі і найдешевше продає
одинокі українська кооператива
„ДОСТАВА“

В СВОЇХ СКЛАДАХ — ЛЬВІВ, УЛ. РУСЬКА Ч. 20, ПЕРЕМИШЛЬ, РИНОК Ч. 23
ТЕРНОПІЛЬ, ВУЛ. ПІЛСУДСЬКОГО Ч. 6

Направляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе малювання церков, виготовлення іконостасів і ручить за солідне і стилеве виконання по приписам обряду. Письменно за цінами звертатися до Дирекції: Львів, Домініканська 11, 1 п. Звертаємо увагу Всч. Духовенству, що всі інші фірми з церковними річима є або у ворожих нам руках, або є приватними підприємствами, а „ДОСТАВА“ є однією кооперативною, де членами є три наші Архієреї, многі священики і церкви.

З СИХ ПРИЧИН ЗАСЛУГОВУЄ НА ПОВНЕ ДОВІРЯ І ПОПЕРТЯ

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим д о д а т к о м
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 18 зл. річно,
піврічно 9 зл., чвертьрічно 4:50 зл.
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

З М І С Т:

о. Т. Жевуський:

Голос св. Отця про енцикліку
„Regum novarum“ 401—404

о. Северин Матковський:

Похвала або культ Пресв. Діви
Богородиці Марії в гр.-кат. Церкві 404—412

о. Володимир Кармазин:

Про апостольство хорих 413—415

Володимир Кучабський:

Містичне Тіло Христа а зав-
дання нації 416—418

о. В. Р. Рабій:

Модерне душпастирство між
шкільною дітворою 418—420

о. Ол. Гадзевич:

Спосіб подавання св. Причастія 421—422

Г. К.:

Висша гумористика 422—425
З голосів преси 426—429

Х.:

На допомогу „Просвіті“ 430—433
Всячина 433—440
Проповіді 145—160

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2 $\frac{1}{2}$ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 18 зл. річно,
піврічно 9 зл., чвертьрічно 4:50 зл.
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

Голос св. Отця про енцикліку „Rerum novarum“

(Продовження)

Про ролі держави, поладнання суспільних справ буде св. Отець ще говорити. В сім місці вистане вказати на те, що він зовсім не погорджує тією ролею, але противно, хоче улекшити її завдання. Після Льва XIII се суспільна слабкість і убогі, які найбільше потребують допомоги держави і яким держава повинна дати цю допомогу. Пій XI потверджує таке становище. З вдовolenням підносить він також, що повоєнні міжнародні проєкти узгляднили у своїх постановах численні точки, майже живцем переняті з енцикліки „Rerum novarum“.

Дальшою думкою енцикліки Пія XI, яка однак вяжеться з питанням про ролі держави, се дуже рішуча боротьба проти економічного та суспільного лібералізму. Сей лібералізм називає він „вповні нездібним до справедливої розвязки суспільного питання“, хвалить Льва XIII за се, „що він сміло вийшов поза межі, установлені лібералізмом“. Дальше говорить він про кличі лібералізму, які віддавна спиняли доцільність державних зусиль відносно суспільного лиха, а також кладе на карб лібералізму давнішу недовірчивість урядів відносно робітничих союзів. Що таке той лібералізм, проти якого так рішучо виступає Пій XI, відкидаючи навіть поіменно одну з його галузей, менчестерську

школу? Після науки лібералізму всі природні явища, які проявляються на зовні зі спонтанічною силою, стремлять до суспільного добра. Тому, що суспільне добро залежить від справедливого укладу відносин, ці явища є справедливі, бо висловлюють утаєні природні права. Бачимо відразу, що такий принцип не є нічим іншим, як тільки приміненням до суспільних справ гуманізму ренесансу. Очевидно цього глибокого гуманізму, який під зовнішнім видом — навернення до старинної культури Риму і Греції — проголошував незалежність людського „я“ і людських інстинктів. Християнське поняття первородного гріха, який вводить зло і його наслідки: розстрій, свободну гру людських інстинктів і влад, та що за тим іде, ставляє як постулат конечність морального відродження і спасення, конечність якоїсь зовнішньої причини і зовнішньої помочі, щоби те зло побороти, є зовсім чужим світоглядові гуманізму. Гуманізм може заперечувати ту християнську науку щодо одиниць і поставити в остаточній своїй конклюдії, як се зробив Руссо, догму о непростимості індивідуальної людської природи, або поставити, як се зробив абсолютизм, зовнішню норму держави, яка стається богом, або, як се робить суспільний лібералізм, уканонізувати гру суспільних інстинктів. Очевидно ця остання догма протиставляється догмі Руссо, яка джерело всего лиха бачить якраз у суспільности. Вона заперечує також і догму держави, норми найвисшої, яка сама в собі має своє джерело буття, бо якраз не хоче, щоби держава займалася суспільною еволюцією та економічними справами, які є з нею звязані. Але робить се не тому, що відмовляє державі найвисшого принципу буття, щоби віддати його Богови, але тому, що подібно, як Руссо в суспільности, бачить вона в державі щось штучного, а глибоке єство людського буття спроваджує до свободної гри суспільно-економічних явищ. Ще є один рід гуманізму, а саме гуманізм релігійний. Поправді і попередні роди гуманістичного реалізму переходять у якусь віру і якусь релігію, бо приписують джерело добра, а що за тим іде, життя якимсь видуманим собою найвисшим єствам, але попередні роди не говорять прямо на релігійні теми. Протівно; той рід гуманізму, який відразу говорив на релігійні теми, се протестантизм. Можна-би його назвати вірою у свободну гру релігійних інстинктів чоловіка і людства. Правда, він почав від того, що говорив християнським язиком, але дуже скоро можна було передбачити, що він також скорше чи пізніше признається до цього натуралізму, який ставляє як норму і добро — свободну гру людських інстинктів, тільки що під релігійним оглядом. Цікаво є зазначити, що якраз суспільно-економічний лібералізм повстав на протестантським ґрунті. На його думку суспільність зродилася з несвідомих людських стремлень без накинення чієїнебудь волі. Суспільність се наче

живучий організм, який інстинктивно творить потрібні йому органи. Особистий інтерес є головною пружиною діяльності одиниць. Якраз через се появляються в суспільности сталі явища, себто інституції. Інтерес працедавця стрічається з інтересом робітника. Загалом особисті інтереси, які є головним мотором діяльності чоловіка — є поміж собою в згоді і з цієї згоди виринають суспільні інституції. Оскільки би ці людські інстинкти не стрічалися з перепонами, всім було би добре, не було би ні зла, ні терпіння на світі, бо вони самостійно прямують до добра людства і одиниці. Тому основник лібералізму Adam Smith жадає як найбільшої свободи праці, яка після нього є джерелом вартости. Власністю найсвятішою і найбільш недоторкаємою є власна праця кожної людини, бо вона є першою керницею всякої власности. Майно бідного лежить у його силі і в умілости рук, а стримування життя цієї сили і цієї умілости, якою кермує після свого призначення і оскільки не робить цим нікому кривди, є явним знасилуванням первня цієї власности. То узурпація супроти свободи так робітника, як і працедавця. Є то ставлення перепон тому, який хоче працювати, так як йому подобається і тому, який хоче вживати до праці цього, що йому догоджує. Журба законодавця, щоби не вживати до праці людей нездатних, є одночасно настійністю і опресією. Тому треба виключити державу від усякого вглядання в економічні справи. Конкуренція має спроваджувати селекцію найліпших сил, найліпшого товару і закінчитися добробутом. Повна і свободна конкуренція є правилом у міжнародних вимірах, а умова праця є річю свободною, а тим самим справедливою, бо кождий на свій лад змагає до досягнення майна.

Ось той економічний лібералізм, який папа поборює. Він не є виключно тільки лихом суспільно-економічним, якого наслідки є аж надто наглядні, але в першій мірі лихом метафізичним і релігійним. Так як папи протягом чотирьох останніх віків мусіли піднимати боротьбу з гуманізмом і натуралізмом, в першій мірі релігійним, себто протестантизмом, так само мусіли зайнятися також боротьбою з гуманістичним натуралізмом на іншій ділянці думки і життя. Суспільний натуралізм виринув як один з останніх, тому ним займаються папи, почавши від енцикліки „*Regum vovatum*“. Поміж суспільним контрактом Rousseau-а і лібералізмом є тільки та різниця, що у Rousseau-а добровільний пакт є первнем суспільности, а в лібералізмі добровільний пакт є первнем суспільної справедливости праці і власности. Так один як і другий нівечать всяку божу установу, чи то суспільности, чи то суспільної справедливости. Отже також відмовляють і Богови права кермувати суспільністю, як і працею і власністю. Наслідком лібералізму є привернення

сію Тебі приводим в молитву, Владико многомилостиве, прегрішеній наших прощення дароватися, всегда зовущим: Помяни нас Господи во Царствії твоїм". (Богородичен на Блаженних, послідованіє св. Страстей). Сі безперестанні відклики до Пресвятої Богородиці Діви Марії мають на цілі ублагати її, щоби вона своїми молитвами вимолвила у свого Сина для людей милосердя, бо хтож може мати більший приступ і більший послух у Сина Божого, як не Його Матір.

"Яко неімами дерзновенія, за премногія гріхи наша, Ти іже от Тебе рождшагося, моли Богородице Діво, много бо может моленіє матернее, ко умоленію Владики, не презри грішних мольби, Всечистая, яко милостив єсть і спасти можїй, іже і страдати о нас грішних, ізволивий". (Богородичен 6. часа).

З повисше сказаного виходить другий розподіл всіх пісень і молитов до Преч. Діви Марії в богослужбних книгах нашого гр.-кат. обряду, який ґрунтується на їх внутрішнім змісті і то не тільки поодиноких пісень, але й цілих богослужень в честь Пречист. Діви.

Ось ті молитви і пісні.

1) Пісні і молитви похвальні і славословні.

Вони звеличують Преч. Діву Марію, її чесноти, святість, непорочність, дівцтво, любов, милосердя, пожертвування та ту тісну злуку, якою вона цілим своїм єством лучиться з одного боку з своїм улюбленим Сином, а з другого і з цілим людством, привівши для нього на світ Спасителя. В тих піснях і молитвах як найкраще вияснене і зясоване відношення Преч. Діви Марії до її Сина і Бога, Ісуса Христа, а також і відношення до цілого людського роду, так, як се вірить і навчає св. католицька Церква. Дуже гарними зразками сих пісень є так звані „догмати“ 8-ох гласів, що співаються на недільних великих вечірнях. Вони звеличують Марію, як Божу Матір і Діву, а zarazом посередницю mezi людьми і Сином Божим.

Для виблагання того посередництва співається на богослуженнях нашого обряду другий рід богослужень і пісень та молитов до Преч. Діви Марії, а саме:

2) Просительні або умилительні пісні і молитви. В них зосереджується покірна надія на поміч і покров Пресв. Богородиці для людських душ, що потребують божої благодати для осягнення дочасного і вічного добра, через заслуги Ісуса Христа, нашого Спасителя.

„Нескверная, неблазная, нетлінная, пречистая Діво, богоневісто Владичице, Бога Слова чоловіком преславним твоїм рождеством соединившая, і отпадшее естество рода нашего небесним совокупляшая. Ненадеждних єдина надеждо,

і побіждаємих поміщице; готове заступленіє к тобі прибігающих і всіх християнов прибіжище. Не гнушайся мене грішного і скверного, скверними помисли і словеси, і діянми, всего себе непотребна сотворшаго, і сластом і унінію, ліности нравом раба бившаго. Но яко чоловіколюбиваго Бога Мати, чоловіколюбні умилосярдися о мні грішнім і блуднім, і прийми моє от скверних устен приносиме Тебі моленіє, і твоего Сина і нашего Владику і Господа, Матерним твоїм дерзновенієм obejmши, умоли: да отверзет і мні чоловіколюбное милосердіє своєю благодати"... і т. д. (Молитва до Пресвят. Богородиці на Малім Повечерю).

3) Не можна тут поминути ще й третього рода пісень, що приходять в деяких наших богослуженнях, змістом яких з „состраданіє“ себто співчування з болем і терпіннями Преч. Диви Марії Богородиці — які вона мусіла пережити з огляду на муки і соромну та страшну смерть свого Сина. Ті пісні зворушливі аж до сліз — а такі повні поезії і любови, що хто їх читає уважно і з роздумою, мусить зрозуміти страшну огиду гріха і велич та досконалість тої жертви, яку Христос приніс, щоби його знищити. Думаю, що се й головна ціль тих пісень — побудити людські серця до вдячності і покаяння.

Сюди належать також всі пісні т. зв. „Крестобогородичні“, що співаються кожної п'ятниці у св. великий піст і в страсний тиждень. Сюди належить „Плач Богородиці“, а також богослуження на празник Сострадання Преч. Диви Марії, що припадає 10. п'ятниці по Воскресенню Христовім — а вкінці і багато пісень на Воздвиження Чесного Хреста.

3. Жерела культу Пресв. Богородиці

Коли ми, розглядаючися в богослуженнях і піснях та похвалах Пресв. Богородиці, знайшли певний порядок в розкладі сих богослужень на цілий церковний рік — а разом пізнали розподіл сих пісень з огляду на їх внутрішній зміст і характер, треба нам конечно звернути свою увагу ще й на жерела, з котрих св. Отці, що укладали наші богослуження, черпали те велике натхнення і поетичний полет — що ними так дуже відзначаються всі пісні в честь і на похвалу Пресв. Богородиці.

Безперечно, що в першій мірі жерелом того натхнення є ділання Св. Духа — і його діланням треба приписати ту велику духову силу і красу тих пісень, то всетаки, розсліджуючи сей культ, знаходимо і другі жерела, не менше важні. Се розсліджування конечно потрібне, бо інакше трудно нам буде зрозуміти як слід усі ті поетичні звороти

та образи, яких св. Отці уживали в своїх піснях для прославлення Пресв. Богородиці.

а) Саме ім'я Пресв. Діви Богородиці „Маріям“ — або „Меріям“ — дає їм широке поле для похвал Матери Божої.

Ім'я „Маріям“ толкують вони як „морська зоря“. Сим вказують вони на ту невисказану ясність, якою Пречиста Діва Марія блестить, наче зоря, своїми чеснотами, головнож своєю непорочністю і дівцтвом. „Красоті дівства твого і пресвітлої чистоті твоєї, Гавриїл удивився вопіюше Ти Богородице: кую Ти похвалу принесу достойную? Чтоже возименую Тя? Недоуміваю і ужаваюся, тімже яко повелін бих, вопію Ти: радуйся благодатная“. (Отпустит. Богород. 3 гласа). Тому так часто в наших богослуженнях називаємо Богородицю „Дівства божественний сосуд“, Дівою Пречистою, „пренепорочною“, „нескверною“, „неблазною“, „святотпервою нескверною отроковицею“, „люبوبлагодую“. Називають її „зорею“ що засіяла на небі, і своїм світлом освітила цілу вселенну. Вона блестить в небі присвічує навіть в аді та наповняє своїм світлом цілу землю. Вона так як зірда, що вела трьох мудрців зі Сходу до Вифлєсму, провадить всіх людей до „Сонця Правди“, що засіяло нам в її Синови, а нашім Спасителеви Ісусі Христі. Вона, мов сходяча „Зоря утренняя, хороша мов місяць, прибрана як сонце“, на котре можна безпечно споглядати, бо воно не засліпить наших очей, противно, лагідно присвічує нашим очам, щоби ми могли ясно бачити і зрозуміти, що добре, а що зле. Ідучи за сею „Зорею“, не будемо ходити у тьмі, бо вона певно і скоро заведе нас до Христа, що через неї прийшов на землю. Св. Отці називають Пречисту Діву Марію, не лише „Матірю Світла“, але й самим Світлом, що світить над усім „житейським морем“. Те світло, хоч свої лучі розсилає по всіх усядах, мимо того ніколи не меркне і не гасне, та не тратить свого блиску. „Зізда не заходима, вводящая в мір великое Солнце“ (акафіст). Вона своїми чеснотами стає для нас приміром чеснот, своєю дівчою чистотою показує нам образ душевної чистоти, своєю святістю веде людські душі до жерела всякої святости і праведности, що вийшло з її лона. „Недвижимое утверждение віри і честний дар душ наших“ (акафіст). Пречиста Діва Марія називається: „обрадованною і благодатною“, бо вона, сама повна божої благодати, роздаровує ту благодать свого Сина кожному, хто тільки приходить до неї. „Всечудное всіх ко Богу примирение“ (акафіст) і „Клятви избавление“ (акафіс.).

Ім'я „Маріям“ толкують св. Отці ще в значінню: „Володілька моря“. Се пригадує нам сестру Мойсея „Маріям“, котру по народженню назвали „Міріям“, себто „гир-

кість моря". Але коли Ізраїльтяни сухою ногою перейшли Червоне море, переіменовано її на „Маріям“ себто „Володільку моря“. Під її проводом, як каже св. передання, мали перейти всі Ізраїльські жінки через Червоне море. А коли всі чудесним способом спаслися від погибелі, яка їм грозила, і від моря і від фараонового війська, вона заспівала пісню перемоги і подяки.

Сестра Мойсея вважається прообразом Преч. Діви Марії. Бо так як перша Марія перевела ізраїльські жінки через Червоне море, так і друга Марія, Пр. Діва, є переможницею всіх людей через повне безпечення „життєве море“ до обіцяної землі, до небесного раю. Ту переможницю християнських душ величають св. Отці „Госпожею, Владичицею“ та царицею ангелів і людей. „Со ангели небесная, со человеки земная“. (Отпуст. Богор. з 5 гл.)

Вона Володілька, бо дійсно панує над гріхом і наслідками гріха. Вона непричасна навіть первородному гріхови і його наслідкам. Непорочна і чиста, панує над покусами диявола, котрого голову подоптала — „посереді огня стоящая і неопалимая“ (акафіст). Пристрасти не притемнюють її ума, ані не ослаблюють її волі похоти, бо їх вона не має. Вона „істочник безстрастїя“ (Богор. пост. тріоди). Вона вповні панує над собою, бо її серце чисте. А тою чистотою серця панує навіть над своїм Сином, котрого чудесним способом непорочно зачинає і родить. Вона його плекає і носить на своїх руках. Він її підчиняється, як син своїй матері і її слухає. Вона крім цього є Володількою всіх ангелів і людей. „Богородицу Ангелов і чоловіков чиноначалїя величають“ (Кан. гл. 8. ірм. 9). Ангели її величають і слухають, та її служать, а сам Св. Дух каже, що будуть її „ублажати всі роди“. (пісня „Величит душа моя Господа“, на утрєні).

Імени Маріям дають св. Отці ще й третє значіння: „Гіркість моря“. Міріям! Се ім'я дістала сестра Мойсея, коли прийшла на світ. Вона дістала його тоді, коли Фараон видав жорстокий приказ кидати в воду всіх новонароджених синів Ізраїля і там їх топити. Певно, що се було великою гіркістю, невимовним болем для матерей Ізраїля, що, ледви раз притуливши свою любу дитину до свого серця, мусіли зараз її віддавати катом на погубу. Вони, безпомічні, не могли тоді нічого іншого діяти, як лише проливати гіркі слези за передчасно погібавшими своїми синами. Безперечно, се гіркий жаль і смуток, та невисказане горе!

Оскількиж більше гірким мусів бути смуток і біль, котрий стискав серце Пресв. Богородиці Марії, коли вона почувала неоправдане і жорстоке засудження свого Сина Христа на ганебну смерть на хресті і коли вона йшла за своїм Сином на Голгофту! Коли стояла під хрестом і бачила його

невисказані муки; коли була свідком його страшно́ї смерті, та коли його мертвого тримала на своїм лоні і заливалася гіркими слезами? „Днесь зряще Тя, Непорочная Діва на кресті, Слове, простерта, ридающе матернею утробою, снідашеся сердцем горці і стеньяще болізненні із глубини душі, власи простерше ридаше. Тімже і перси біючи, возиваше жалостно: Уви мні, Божественне чадо! Уви мні Світе міра! Что зашел еси от очією моєю Агнче Божій...” (стихира гл. 2 на стиховнах Господних страстей).

Невисказаний біль мусів наповняти душу Пресв. Богородиці Марії, коли вона побачила свого Сина, зложеного до гробу. Та найстрашніший жаль стискав її материнське серце, коли вона, вмлїваючи, падала на землю, окровавлену кровю свого Сина і Бога! „...Уви мні! чадо моє, что сіє сотворил еси? Краснійший добротою паче всіх чоловік, без диханія і без зрака являєшися мні не імїя видінія і доброти? Уви мні мой світе! Не могу, без диханія, зріти Тя! Утробою уязвляюся і лютоє оружїє серце моє проходить (Слав. 5 гл. стих. самогл. на Воздвиження Чесн. Хреста). Так сповнилися пророчі слова праведного Симеона, сказані до Пр. Діви Марії в єрусалимськїм храмі, що „меч пробє її серце“. І справді можна назвати Пречисту Діву „Міріям“ т. є. „гіркість моря“ бо вона вилляла ціле море гірких сліз. Ті слези витискала ще більше з очей Преч. Діву Марії свідомість, дана Св. Духом, що не лише невїрні Жиди розпинали невинного Сина на хресті, але, що гірше, і многі христіяни, удаючи приятелів її Сина, будуть його наново зраджувати як Юда і розпинати як Жиди, своїми гріхами і беззаконнями. „Агнца і Пастиря Спаса міра, на кресті зрящи, Рождшая Тя, глаголаше слезяще: Мір убо радуєтся прїємля ізбавленіє, утроба же моя горит зрящи твоє распятіє, єже за всіх терпиши, Сине і Боже мой. (Богород. на 9 часі в св. вел. пості).

Дійсно! Чи є більший біль, як мій? може сказати „Страдальна“ Мати Божа, споглядаючи на свого Сина, невинно розпязого. Що може її потішити в тїм великїм горю? „Господи, свїдущи, Рождшая Тя, неїзреченное Рождество, вопїяше коразпинателем твоїм: Аще і воплоти ся безплотний, но не преміни ся от єже бі; Что убо прїйдоше убити живот? аще і на древо возвисите, живот подасть аще і во гроб отшлете, мертвеци воставит; Долготерпеливе воскресни, покажи твоє воскресеніє; воскресивий нас чоловіколюбче, слава Тебі“.

Чудесно воплотившийся Боголочоловік, чудесно і воскресне — та силою своєю божою воскресить і „людіє сідающія во тмі і сіни смертній“, бо Він „Бог кріпок, Владика, князь міра і Отець будущаго віка“ (пісня пророка Ісаїї на велик. Повечер.).

„Розпинаєма видящи Тя, Чистая от пречистих ложесн рождашая, і болізнею обємлема, прошаше радости от воскресенія твоего, вопіюще ко Тебі: Разруши Адамово рукописаніє пострадати хотяй і спаси нас яко чоловіколюбец. (Антиф. 8. на страстн. Утрени Велик. Четверга).

Смерть родить воскресення; Великий біль Богородиці родить велику радість цілому роду Адамовому. Дійсно Страдальну Божу Матір, Міріям, може потішити лише чудо воскресення.

б) Та св. Отці, укладаючи і списуючи наші богослуження, черпали своє натхнення також з густо розсіяних у св. Письмі пророцтв о Пресв. Діві Богородиці. „Научен лик пророческій таинству, яже в Тебі, таинственными богословії Пречистая, Тебе разнообразно предглагола, маннопріємния стамни, нині образу пречистому сія припадши, Марія, поручница грішним ко Богу“. (Богор. канон 5 неділі св. вел. пост., пісня 5).

Діло спасення людського роду, довершене Христом Спасителем — се найбільше таїнство, предсказане патріярхами і пророками Старого Завіта — тісно звязане з особою Пречист. Діви Марії, Матері Спасителя. Та тісна злука Божого Сина з своєю Матір'ю предсказана різними прообразами і пророцтвами — ясно обявляється в многих піснях і молитвах наших богослужень. А вже найкрасше в „догматах“ і „догматиках“, які співаються на вечірнях по стихирах на „Господи возвах“ і на стиховних тих вечірень. І так зараз Богородичен 1 гласа починається словами: „Се ісполнися Ісаїное прореченіє: Діва бо родила єси, і по рождестві яко прежде рождества пребила єси...“ (Слава на стиховних гл. 1). Ще ясніше говорить о сих пророцтвах „догмат“ 2 гласа: „Прейде сінь законная, благодати пришедши, якоже бо купина не згаряше опалєма, тако Діва родила єси і Діва пребила єси; вмісто столпа огненнаго, праведное возсія Солнце, вмісто Мойсея, Христос спасеніє душ наших“. Отже „купина неопалимая“ Мойсея, се прообраз Непорочної Діви, з котрої родився Спаситель.

Також пророк, цар Давид о Пр. Діві „провозгласи“ своє пророцтво ... „Предста Царица одесную Тебе“... „Тя бо Матер ходатаїцу живота показа, без отца із Тебе во-человічитися благоволивий Бог...“ (догмат 4 гласа). А догмат 5 гласа — вже не лиш висказує „предсказанія пророков“, але й пересуває перед нашими очима цілий ряд прекрасних прообразів і порівнянь, що відносяться до Пречист. Діви Марії Богородиці. „Во чернім мори, Неіскусобрачния Невісти образ написася іногда. Тамо Мойсей розділитель води, здіже Гавриїл, служитель чудесе. Тогда глубину шествова Ізраїль; нині же Христа роди безсіменно Діва. Море по прошествіі Ізраїлеві пребисть непроходно; Непорочная

по рождестві Емануїлеві пребисть нетлінна, і т. д.“. Подібно і в піснях воскресного канона, що співається на недільних утреннях, величає св. Церква Пр. Діву в старозавітних пророцтвах— „прообразованную і прореченную“. „Гору ты благодатію Божією пріосіненную, прозорливима, Аввакумі усмотрив очима“... (п. 4. кан. 1 глас.). І пророк Ісаїя ликує, бо сповнилося його пророцтво: „Ісаїя ликуй, се Діва ім, во чреві і роди Сина Емануїла, Бога же і Человіка. Восток імя Ему, Егоже величающе Діву ублажаем“ (9 п. кан. глас 5). І Гedeон „преднаписує“ зачаття Христа від Пресв. Богородиці: „...Сниде бо яко дождь на руно Слово во чрево“... (Божої Матері). (Сідал. 2 Богород. гласа 6).

Пресвята Діва прирівнується з „ліствицею“ Якова: „Яков, Ты доброту, і ліствицу божественную от долу, юже виді первіє простертую к висоті віми Чистая, низводящую с више Бога воплощенна, і земная абіє возводяща“... (Богор. Ірм. 7 пісн. канон. на неділ. о Митар. і Фарис.). Пречисту Діву прирівнується до скинії Стар. Зав. „Скінію Ты богопріємную, преднаписа Мойсей Серафімами сопокровенную, Святая Святих, образуя твоє рождество чистое, Христу плотию написатися“... (Ірм. 3 пісн. кан. в сироп. суботу). Так „плотскими і зображеніями і различными гаданіи і знаменательными і образительными ізреченіями, предрекоша богоглаголивїи“ пророки, що „Богорічивих прореченія мужей“ на Преч. Діві „ісполнишася“ (кан. на 1 нед. посту). Сповнились слова книги Буття, гл. 2. (Чтен. на п'ятницю 1 нед. пост.) „І вражду положу между тобою і женою, і между сіменем твоім і сіменем тоя, той блюсти будет главу і ти блюсти будеш его п'яту“.

Св. Дух навчив пророків „віщати“ Пр. Діву Марію — що вона „на послідок віков“ стане Божою Матір'ю (п. 1 на каноні повеч. 1 нед. поста). Ісаїя „Тя жезл іменова, от негоже прозябе красний цвіт“ (п. 4 кан. 2 нед. пост.). „Священніи гласи, тебе, пророки, проповідують образно: двері і гору, і сінь, землю святую, світлий облак, із нея же сущим во тьмі і сіни сіяющим, возсія Солнце, Діво, правди єдин світодатель“ (п. 8 кан. п'ятниці 6 нед. пост.).

Так в наших богослуженнях словами пророків славимо і величаємо Пр. Діву Марію „начало нашего спасенія“. Вона вибрана Отцем перед віками, освячена Св. Духом, приводить людям на землю „Солнце Правди“ Христа-Богочоловіка, щоби ті, що сидять у тьмі і смертній тіни, просвітілися світлом Правди і спаслися „от работи вражія“, в котру попали через „рукописанія“ „першого Адама“, роздертого силою „другого Адама“, Спасителя всіх адамових дітей.

Всі ті „пророческая реченія“ знаходимо разом зібрані в 9 Ікосі Акафіста на Успення Пресв. Богородиці, де співається: „Радуйся закона і пророков главизно совершенная“.

Радуйся Звіздо Яковля Валааом пророкованная, Радуйся одре Царя великого віщений Соломоном, Радуйся руно орошенное Ісусом образованное Гедеоном, Радуйся неопалимая купино законоположником (Мойсеєм) предзримая, Радуйся горо святая мужем желанія усмотренная, Радуйся ліствице небесная Яковом предвидимая, Радуйся двере непроходима Єзекиїлом предзримая, Радуйся солнце селенія Христова Псалмопівцем предявленное, Радуйся таїнство, многообразні пророки пронареченное, Радуйся пророческих глагол всіх предреченних, о Тебі конец принесшая, Радуйся Вишняго смотренія вся за спасеніє міра совершившая“.

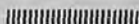
Отже в Пречистій Діві Марії сповнилися всі пророцтва і прообрази, передказані пророками і праотцями за помічю Св. Духа. В ній сповнилися всі „таїнства“, задумані перед віками Божою мудрістю і Провидінням і постанови для спасення людського роду від вічної погибелі. І тому величаємо Пресв. Богородицю „началом“ нашого спасення, нашим примиренням з Богом, та надією нашого вічного спасення, бо вона все заступається за нас у свого Сина, а нашого Спасителя.

„Тімже твою помощь проповідуєм велегласно онаго твоего великого заступленія страшное воеводство воспомина-ная, Тебі возбранной Воеводі побідительная восписуєм раби твої Богородице і молебное сіє акафістово приносим благодареніє“.., (молитва по акат. до св. Покрова Пр. Д. Богор.).

в) Тут треба додати ще одно жерело, з котрого дуже багато скористали св. Отці Церкви, що укладали наші богослуження. Се жерело то св. Передання бо відома річ, що і ціла наука Церкви основується не тільки на св. Письмі, але й на свідоцтві тих, що були очевидцями життя, смерті і науки нашого Спасителя, себто св. Апостолів і учеників Христових.

Думаю, що вистарчить тут для приміру звернути увагу на церковне богослуження, яке відправляється в празник Успення Пресв. Богородиці. Майже всі пісні сего богослуження мають своє жерело у св. Переданню церковнім. Так само і в других богослуженнях дуже часто стрічаємося з оповіданнями св. церковного Передання.

(Продовження буде)

о. Володимир Кармазин

Про апостольство хорих

Модерне душпастирство набирає чим раз більшої інтенсивності у своїй акції й успішно посувається вперед новими шляхами. Свою увагу і вплив починає спрямовувати на всі ділянки людського життя і старається новими дорогами привести людство до останньої цілі — спасення. В модернім душпастирстві стрічаємо нову ділянку, яка дотепер стояла облоєм. Маю на думці душпастирювання хорих.

До сеї пори душпастирювання хорих було зовсім поєдинче. Душпастир спасав душу хорого щойно в скрайній потребі, тоді, коли покликано його, щоби приготувати хорого на далеку дорогу. Лучається часто, що священник щойно тоді довідувався про хорого в парохії і входив з ним у ближший контакт, а ціла його акція відносно спасення душі хорого полягала на уділенню св. Тайн на смертній постелі. На тім кінчилася його праця і духовний провід над хорим та опіка. А хорий міг і роками лежати у своїй недужі. Не звертано уваги на це, що хорий потребує як найбільше духовної опіки і помочі та що душпастир повинен ним більш зайнятися і чувати над спасенням його душі більше, як здорового, бо хорий вже на дорозі до вічності.

І власне ту обставину зрозуміло новочасне душпастирство і взялося до праці над виповненням сеї прогалини.

Початок зроблено на Заході. Парох з Bloemendal в Голляндії о. Willenborg оснував у своїй парохії т. зв. „апостольство хорих“, і з сям власне хочу познакомити читачів „Ниви“.

Апостольство хорих це стоваришення хорих, це одна ділянка Кат. Акції. Коли Кат. Акція має на цілі створити армію правдивих християн, що своїм життям і введенням ширили би царство Христове, так апостольство хорих має на меті сформувати армію покути і молитви, чим спомагало би акцію перших.

Головною ціллю апостольства се спасення душі хорого через терпіння і недугу. Воно має дальше на меті довести хорого до свідомости, що його терпіння і хороба, які йому приходить ся переносити, це хрест Господній, це не тільки кара і терпіння без змісту і користи, але, що через те терпіння хоче Бог продовжати діло відкуплення, подібно, як через терпіння мучеників. В апостольстві має дійти хорий до такого пересвідчення, щоби міг сказати про себе за св. Павлом: „Я з Христом прибитий до хреста“. (Гал. 2 19). Так отже терпіння члена апостольства набирає в його очах змісту. Апостольство хорих має на цілі подати хорому життєву радість. Воно стає найкрасшим лікарем в його пригнобленню. Недуга позбавляє чоловіка всякої радості, відмежовує його

від нормальних умовин життя і праці, позбавляє активності, а переносить в стан інерції і огірчення. Апостольство хорих лічить в тім випадку хорого. Приналежний до апостольства відчуває підйом духа, будучи свідомим, що належить до стоваришення таких терплячих, як і він, чує, що він не сам один опущений. Апостольство відриває його думки від безнастанного роздумування над своїм прикрим положенням, що родить тільки біль і гіркість терпіння, а спрямовує думки до творчої і радісної цілі апостольства. Хорі замість бути тягарем для оточення і почувати себе поставленими поза скобки життя і праці, доходять через апостольство до розуміння своїх терпінь, а навіть до любови їх. Прикрі почування перероджуються в добрі і радісні і хорий пізнає, що терпіння дає не тільки біль, але й користи, і що воно має велику вартість перед Богом. В сім згляді апостольство хорих сповняє велику місію, дає хорому те, чого світ дати не в силі, дає йому мир в Господі, хорий починає жити, а не вмирати.

Знаючи, що з хреста Господнього сплили великі ласки на людство, знаючи, що мучеництво християн вложило много заслуг до скарбу Церкви, апостольство хорих постановило використати і терпіння хорих для поширення Божого царства. В сім згляді робить воно хорих апостолами і вчить їх, що вони, хоч які немічні, можуть багато причинитися для Христової справи. Воно каже лучити свої терпіння з терпіннями Христа і жертвувати їх в різних наміреннях. Тому хорий апостолує, коли жертвує свої терпіння в злучі з Христом за Церкву, родину, парохію, грішників і много в Бога випрошує, а коли більше таких злучених в апостольстві, то тим більшу силу мають їх терпіння перед Богом, бо сказано: „де двох або трьох зібраних в ім'я моє, там я посеред них“.

Так виглядає апостольство хорих.

Членами апостольства хорих можуть бути всі особи, що є обтяжені сталим терпінням (не хвилевим), чи то фізичним чи духовим (нпр. недуга, смуток, страта, каліцтво, стала нужда і т. п.).

Обов'язки членів такі: 1) вони мають приймати терпіння з руки Божої, 2) зносити їх в дусі Христа і лучити з муками Христовими і 3) жертвувати їх за розширення царства Божого.

Зверхними ознаками приналежності є грамоти і хрестики з написом: „З Христом я прибитий до хреста“. Вкладок примусових нема, тільки добровільні жертви.

Організаційний провід спочиває в руках секретаріату (на Заході має осідок в Bloemendal — Голляндія). Само душ: пастирювання хорих виконується дотепер такими дорогами-

1. Дорогою кореспонденції. Члени апостольства переписуються з секретаріатом, порушуючи у своїх листах різні особисті чи загальні справи, на що секретаріат відповідає

одним листом для всіх, який висилає раз в місяць до кожного члена. На зміст такого складається: відповідний виклад, чи пояснення, загальна відповідь на квестії, поміщення складок то що.

В теперішніх часах до скріплення контакту з членами апостольства помагає радіо, через яке хорі можуть слухати Службу Божу і живе слово Боже як також різні реферати. У Львові напр. що тижня виголошується авдіцію для хорих.

2. Найкрасшим родом душпастирювання хорих є т. зв. „дні хорих“. Якщо в громаді є більше число хорих, визначає душпастир день для хорих. Того дня окремий комітет спроваджує хорих до церкви. Тут відправляється для них Служба Божа і виголошується відповідна наука. Хорі сповідаються (тяжко хорих сповідають дома) і приступають до св. Причастія. По Службі Божій священник благословить кожного хорого з окрема Найсв. Тайнами. Запримічу тут з радістю, що в нас зроблено першу пробу такого свята в Холоїві (гл. „Місіонар“ за листопад). Що такі дні мають велике признание у хорих і приносять їм много духовної користі, не дасться заперечити. Бувають случаї, що хорі, перебуваючі літами на постелі, можуть в такий спосіб бути бодай раз в рік на Службі Божій.

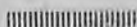
Дальший спосіб душпастирювання полягає на відвідуванні хорих по домах і відправленню Служби Божої в їх наміренню в кожду першу п'ятницю. Так виглядає душпастирювання хорих через апостольство.

З Bloemendaal поширилося апостольство хорих на інші краї. Заложене в 1925 р. числить тепер поверх 30.000 членів, зн. зорганізовано поважну армію покути і молитви.

Апост. Престол передав апостольству дня 13/12 1926 своє благословення і так його одобрав.

Рік тому основано апостольство хорих в Польщі для лат. обряду з осідком секретаріату у Львові.

Треба і в нас подумати над тою справою. І ми маємо по селах і містах хорих, які чекають на поміч. Думаю, що в межах Кат. Акції, яка починається в нашій краю — повстане також таке конечне апостольство хорих. Правда, не буде могли та акція поступати такими шляхами, як у других народів державних, але все таки працю, хоч і в скромніших формах, дасться повести по селах і містах. Хорі і терплячі ждуть.

Володимир Кучабський.

Містичне Тіло Христа а завдання нації

Причиною нинішнього заколоту в світі — є перш за все недостача спільноти ідей, чи радше недостача одної, великої, всеобнимаючої ідеї. Вона зараз не просвічує в життю не лише усіх народів, але її нема у нутрі одної держави, одної нації. Існує тисяча суперечностей у нутрі самої католицької суспільности. І тут криється весь трагізм нинішніх часів.

Серед одної і тоїж суспільности нуртують найрізномірніші течії світоглядів, підходів, освітлень, розходжень. І тому з місця насувається питання — відки це все береться. Відповідь проста: — ті всі розбіжності беруть свій початок від світогляду людини! Бо якщо людина обертається заєдно у світі малих стремлінь, дрібних бажань, крутиться довкола осі плитенького утілітаризму, живе у світі, склеєному з чотирох стін своєї хати — то й світогляд її мусить стати вузеньким. Малі ідеї не можуть дати безмежного світовідчуття. На це треба великої ідеї — без границь!

І от зразу дійшли ми до „філософічного каменя“ В нинішню пору припала пилом забуття серед найширших кругів кат. суспільности одна із найбільших ідей, яка становить суть християнізму: „Ідея Містичного Тіла Христа“.

Це ідея, яка одна в силі розірвати павутиння дрібного утілітаризму і зробити людину здібною глянути даліше як поза своє віконце та доглядіти в решті-решт інші, величавіші правди, від пізнання яких залежить зміна поглядів та хотіння ті погляди зреалізувати, а через це стати на нові шляхи, що не довелиби до нинішньої розтрачености духових і матеріяльних сил людства!

Лиш одна та ідея містичного Тіла Христа — є в силі злучити в однину розгублене в пошукуванні рятунку людство. Лиш вона одна — спосібна перепоїти католиків світа духом цілости, духом єдности.

Доки ця величава ідея у своїй суті не була захитана ворогами Церкви — доти вона у зовсім конкретних формах менш-більш до реформації існувала. Ніхто інший — лиш реформація дала почин погубному у наслідках ферментови, який у нинішній час так добре є нам відомий під назвою крайного індивідуалізму.

Ідеї містичного обіднання католиків противляться теж і крайні націоналісти, мавляв, ця ідея доводить до ануляції національних стремлінь та життєвих інтересів нації. Чи правдиве таке твердження?

Хто з католиків колибуть перечив, що кожда нація має свої питомі, оригінальні властивости, свій відрубний характер, своє національне лице? Але тут слід прийняти одну аксіому: Так, як зближення людини до Бога залежить від одержаних ним природних та надприродних дарів і ласк та сили волі, так теж і нація — як така, дійде до своєї ціли, якщо буде сповняти Божу волю у всіх ділянках приватного та публичного життя на основах справжнього христіанізму. І так нарід, живучи своїм відрубним життям, кермується у ньому християнськими засадами — і це є якраз співжиттям у Містичному Тілі Христа.

Але це життя народу в душі Христа починається Христовим життям однини-людини, бо кождіська суспільна реформа мусить бути перш усього індивідуальною реформою.

І це почуття приналежности до Містичного Тіла Христа, себто побудовання життя на підставах Христової науки, мусить пройти усе нутро людини. Нераз насувається нам питання: чим пояснити собі нинішній, такий загальний майже песимізм, сумніви — розпаношені серед суспільности, розбуялий скептицизм, трійливий фаталізм?

Бо ніхто не звертає уваги на таку незбиту правду, як це, що уміти думати — це вже велика Божя ласка. Люди довіряють єдино розбуялому своєму знанню і якщо не уміють і не є в силі найти розвязки у деяких складніших проблемах — заломлюються, розстроюються.

І відси то береться злоба дня.

Людина не хоче схопити цілості, лиш вдивляється у частину, окрушину. А якраз життя людини у душі Містичного Тіла Христа — виключає схоплювання дрібного, малого — а дає спромогу схопити усі проблеми життя, — як однину, як цілість.

І це якраз підносить людину понад пересічність і половичність. А належний погляд на ту цілість і спільність функцій Містичного Тіла Христа в решті-решт склонює людину до належного ділання, стремління, яке за першим-ліпшим неуспіхом не заломлюється. Бо, маючи на увазі осягнення цілості, ніхто не знеохочується неуспіхом в частинному підприємстві.

Відси-то життя та поступовання в душі Христа о много красше, о много успішніше виховує і гартує людину, як життя оперте на ідеях — о вузшому обемі ділання. І так людина, пересякнувши духом Христа, стає більш вартісною, більш цінною.

Це саме з народом. Бо хоч він має свої відрубності умові, моральні, економічні має свою традицію та історію, але якщо вони всі просякнуті ще християнським духом — то вони стають познаними, звершеними вартостями.

І тут треба лише поставити справу рубом: усе, що у даній нації, в її історії, традиції, обичаєвості, — є гарне і в душі Христа це плекати та розвивати, та навпаки, усе, до чого-би ми навіть чули й сентимент, але як воно противиться Божій волі — усе те викорінювати. Бо-ж призначенням кожної нації є, чимсь своїм питомим причинитися до збільшення скарбниці цілого людства. Алеж воно мусить бути в душі Христа, згідне з Його волею, якщо інші члени отсего Містичного Тіла Христа мають його приймати.

Дорога до злагіднення терть у людстві веде через зближення до себе людських душ. Через працю в одному Містичному Тілі.

Не можемо й ми забувати, що прославлення цього Тіла, що воплощення цієї великої ідеї, яка мусить об'єднати людство, якщо воно хоче рятуватись перед цілковитою руїною, наступить щойно тоді, коли й українська нація почне співпрацювати у цьому напрямі. Просто тому лише, що роля Церкви не скінчиться скоріше — доки не буде одного пастиря і одного стада.

о. В. Г. Рабій

Модерне душпастирство між шкільною дітворою

Нинішні часи загального занепаду духа віри і моралі небезпека апостазії та большевизму, ставлять для душпастиря більше, як колинебудь, домагання щодо виховання молодого покоління, дітвори і молоді. Та сеж найздоровіша вітка у винниці Христовій, сеж сила і будучність народу! Виховання дітвори по думці засад християнсько-католицької етики се одно із найважливіших завдань Христової Церкви. На віруючих християн, на правдивих „воїнів“ за Христові ідеали треба зарання виховувати, плекати невинні серця діточі у вірі, молитві, в моральних засадах, в знанню і пошані Божого закону. Молоде покоління буде тим красше і тим більш надійне, чим більш старань і праці доложимо над його вихованням, бо тоді забезпечимо його перед ворожими і шкідливими впливами нинішнього часу.

В навчанню і вихованню шкільної дітвори мусить душпастир уживати нових педагогічних метод та підручників, мусить виховувати її в злуці з Евхаристійним Ісусом, гурту-

вати дітей у відповідні товариства, мусить подавати дітвori добру книжку і християнську діточу пресу. Щодо практичного боку, то треба в дітей вицплувати любов до свого обряду і народу. Душпастир має бути добрим батьком для дітей та має руководитись зглядом них серцем і любовю.

В останніх часах багато пишеться і говориться про нові катихитичні методи навчання науки релігії в школах. Появилися нові підручники на основі тих нових засад: монахійська-психольогічна метода, школа праці і ін. Чи знаємо ці новітні шляхи навчання катихизму? Чи перестудіювали ми підручники і чи навчаємо по новим вимогам дітвору у школі? Старий, сухий, ексегетичний, мало зрозумілий катихизм давно вже не відповідає нинішнім часам — мусимо проте познайомитися з новими жерелами навчання дітвори катихизи, мусимо уживати нових підручників, бо це модерне виховання ставить за ціль виховати молодь на свідомих і красше обучених в правдах і науці Христовій християн.

Дуже важною справою у вихованні дітвори є, щоби діти провадити в злучі з Евхаристійним Ісусом. — Розбуджувати у дітвори бажання приступати до св. Тайн, а головно до частішого добровільного св. Причастія. В тій цілі повинен душпастир шкільну дітвору частіше навчати о спасенних наслідках частого св. Причастія і їх до того заохочувати, а тих побожних, слухняних діточок, що се вже практикують, ставити за взір иншим дітям. Діти, що часто приступають до св. Тайн, поступають у святости життя, ростуть у ласці божій і в чеснотах, а Евхаристійний Ісус веде сам їх серця і душі по своїй волі і бажанню.

Шкільні діти належить згуртувати у відповідні товариства чи брацтва. — Кожде товариство чи брацтво виховує своїх членів в злучі з молитвою, з св. Тайнами і зі службою в храмі божім. — В моїй парохії є давно заложене брацтво молоді обох полів. Старша молодь займається окрасою храму Божого, престола, держанням хоругов, а молодші діти на богослуженнях тримають свої малі прапори кожної неділі і свята так в зимі як і в літі. Гарне це виховання молодого покоління. Діти з маленька привикають ходити до церкви, слухати Слова Божого, брати участь в богослуженні і т. п.

Товариства і брацтва підносять духа віри і мораль, тому належить дітям заложити брацтво, бо воно буде школою побожности для них.

Діти люблять читати книжки і часописи. Дитина бере до своєї руки все, зле і добре, читає одно і друге, не зважаючи на лихі сторони недоброї лектури і часописи. — Душпастир мусить дітей остерегти перед недобрими книжками і сам подати їм добру книжку і християнський часопис. Добра книжка є для шкільної дітвори учителем і заохотою до доброго. Дитина, читаючи добру лектуру, пе-

ренимається, вчиться і наслідує добрі вчинки героїв лектури. Тому душпастир повинен оснувати для шкільної дівтори бібліотеку і постаратися про відповідні книжки і часописи (пр. „Наш Приятель“ „Світ Дитини“). Яка вага бібліотеки для шкільної дівтори і які користи з неї, хай послужить вам цей факт. В нашому повітовому місті (С.) о. катихит (В.) заложив перед кількома роками бібліотеку для шкільної дівтори. Книжки розходяться навіть по довколишніх селах. Читають діти шкільні і позашкільні, живо інтересуються оповіданнями, перенимаються ними, збуджують в собі благородні постанови, одним словом живуть духом доброї книжки і часопису.

Суть навчання катихизму і біблій в школах не лежить в тому, щоби катихит, чи душпастир вивчив шкільну дівтору біблійних оповідань та тяжких катихизмових питань, але в тім, щоби дитину практично виховати в законі Божім, християнській моралі. Душпастир повинен часто вести дітей до церкви на богослуження, чи на інші посвячені місця.

Звертаймо їхню увагу на красу і велич нашого обряду, обяснюймо літургію, храм Божий, вказуймо на звичаї і обичаї нашого народа. Оповідаячи біблійні події про Рут, Естиру, Давида чи Мойсея, загріваймо дітей до любови своєї рідної землі і народу.

Душпастир чи катихит се не звичайний вчитель, се сівач Божого слова, добрий батько і приятель дівтори. — Ніколи душпастир не повинен погрожувати чи карати їх середниками, уживаними в школі. Свій авторитет посеред дівтори повинен будувати на любові і душпастирській второпности. Показати дітям ділами любов і привязання до них.

* * *

Таких і тим подібних середників у вихованню шкільної дівтори жадає від вас тетерішня хвиля і наш душпастирський уряд. Перед нашими очима пересуваються важливі події, що мають немалий вплив на народи і катол. Церкву. Ідуть непевні часи. Чи знаємо, яку долю принесе найблизша майбутність нашій Церкві і народови? Тому виховуймо молоде покоління у вірі і пошані для Божото закону. Вщіпляймо в діточі серця любов до Бога і послух для його Церкви. Заохочуймо молоді душі до борби з лихим світом. — Виховуймо молоде покоління Богу на славу, а собі і народови на красше завтра.

о. Он. Гадзевич

Спосіб подавання св. Причастія

(Дискусійна стаття)

Хто завів в нашій обряді подавання св. Причастія ложечкою, годі напевно сказати. Вправді приписують це св. Йоанови Золотоустому, однак це річ не доказана. На кожний випадок якась важна причина спонукала мужів Церкви до введення у нашій обряді способу подавання св. Причастія ложечкою. Доки число християн було мале, доти св. Причастіє могло відбуватися по давньому звичаєви, т. є. кожний діставав або брав Найсв. Тіло до рук, а з чаші пив Найсв. Кров Христа-Бога.

Колиж число християн зросло, а до того те число складалося з різних верстов людей, різного стану, культури і віку, тоді зайшла потреба змінити спосіб причащення. Зачали подавати св. Причастіє ложечкою. Через це не зайшла ніяка суттєва зміна в обряді, протинно, обряд поступив вперед, примінюючись до потреб духа часу, культури і обставин. З сього бачимо, що обряд не є чимсь мертвим, але живою формою правдивої віри. Нині заходить конечна потреба змінити спосіб подавання вірним св. Причастія. Цего вимагає нинішній дух часу, культура і гігієна.

Подавання св. Причастія ложечкою, це річ дуже негігієнічна, несимпатична, ба навіть відражаюча. Об тім може переконались кожний душпастир в часі великого посту, або на місцях відпустових. По запричащанню кількох соток людей стають Євхаристійні види так zdeформовані, що виходить прямо зневага для них.

Сповідуючи і причащаючи жовнярів та інших людей по шпиталях, були у мене викиди совісти, чи через подавання св. Причастія ложечкою, не був я причиною зараження неодного з них тяжкою заразливою недугою, бо між каянниками були різні хорі на такі недуги. Нераз сестра-служебниця перестерігала мене, що деякі з них є дійсно хорі на заразливі недуги. Та на це був я безрадий. Витирання ложечки, хочби й за кожною особою, не охоронить перед зараженням, а до того це не до виконання. Признаюся, що не можу дивитися на се без відрази, як винимаю ложечку одному з уст, — і то ще з яких! — і зараз вкладаю її другому. І річ природна, що годі на це дивитись спокійно культурному чоловікові. Довести до того, щоби люди не дотикали ложечки, річ неможлива. Щож дивного, що многі з нашої інтелігенції не хочать приступати в гурті до св. Причастія, а через се дуже часто зовсім перестають ходити до св. сповіді і св. Причастія.

Не одному прийде на думку, що найлекша рада на се се заведення способу св. Причастія під одним видом, як се є в латинськiм обряді, у формі оплатка. Думаю, що то злишне. Подавання св. Причастія під обома видами, як це діється в нашiм обряді, є більше старинне, і повторює те, що діялося на „Тайній вечері“. Воно, так би сказати, є більше приступне і зрозуміле для наших людей. Не конче треба брати спосіб св. Причастія з латинського обряду, лиш належалоб сей спосіб виніжнити. Це моглоб статись, на мою думку, в сей спосіб: Священник не вкладає освячених частиць до чаші лиш полишає їх на дискосі. В часі причащання вірних на Службі Божій по словах: „Со страхом Божиим і со вірою і любовію приступіте“ кладе священник чашу і дискос з освяченими частицями на спеціально приготований столик в царських вратах. Вірні підходять по одному до священника, як се діється на миротворенню, роблять глибокий поклін перед і по прийняттю Найсв. Тайн і не потребуючи при тім клякати. Це справді булоб дуже врочисте приступлення до св. трапези — до Тайни Вечері. Священник бере пальцями освячену частицю, мачає кінчиком в Найсв. Крові і подає до уст тим, що приступають до св. Причастія. Ходження священника з чашею і дискосом по церкві і засдне нахилювання до клячучих довгими рядами є невластиве і затяжке. Вже самі слова „приступіте“ говорять, що вірні мають до священника приступити, а не він до них. Щоби це подавання св. Причастія було практичне, належалоб краяти частиці довші, у формі маленького прямокутника, щоби можна їх легко взяти в пальці і подати до уст вірних. Такі частиці можна би трошки засушити, або в спеціальній формі випікати. Думаю, що умиті пальці священника є чистіші від ложечки, виниманої раз враз з уст до уст. Через таку зміну способу подавання св. Причастія в нашiм обряді не порушуємо обряду, охоронуємо себе і вірних перед зараженням ріжними недугами, робимо св. Причастіє більше гігієнічним і естетичним, а що найважніше підносимо авреолу святости Евхаристійного Христа.

Висша гумористика

В Кракові виходить місячник „Цпја“ в знаках наведення на обгортці, а без знаків наведення на першій сторінці. Чи виходить, чи тільки від часу до часу „вискакує“, трудно відгадати, бо ціла його поява якась апокаліптично-

гумористична. Мені попало в руки число, яке має нумерацію: „Rok VIII. Lipiec 1931. Nr. 1“. В середині року 1. число, а рік видання VIII... Значить: „скаче“ собі, а се йому й до лиця. Бо тільки перечитайте підtitули цієї „Unji“—Unji: „Za wiarę i polskość“. Pismo poświęcone sprawie kresów wschod. i unji. Organ Towarzystwa przyjaciół unji“. На окладинці відомий образ пратулинських уніятів-мучеників. „Unja“—Unja... вже й з того ніби дрібного дивогляду видно, що в тому часописі приходить до слова не тверезий розум, а горячкове маячення.

Його ціль — ви вже певно відгадали й не помилилися: реставрація тої польської унії, яка так многонадійно польщила й латинщила креси, а потім... Польщу завалила й сама згнула. Статті й нотатки сеї „Unji“ се висша гумористика, гідна нагороди за глупоту безкритичности.

Перша стаття (автор: Dr. Władysław Koss): „Nawiążmy do tradycji“. Ну й читайте: „Od 1569. roku t. j. od Unji lubelskiej nie istniała w Polsce żadna kwestja „ruska“, „litewska“, czy jak one się dzisiaj nazywają, te trzy bowiem człony stopiły się w jeden naród“. „Duchowieństwo unickie“ było najzupełniej polskiem, a tacy Bazyłjanie byli najpatrijotyczniejszym polskim zakonem“. I було, як у раю. Аж проклята Австрія „podburzała chłopów nawet pod Krakowem przeciw „panom i Polakom“ i nie bacząc na swoją „arcykatolickość“, dała im do ręki noże do rzezi“. „Nakazała więc posłusznemu sobie biskupowi Jachimowiczowi zwołać w 1846 r. „Rusko-narodną Radę“, do której wpędziła kilkunastu zależnych od siebie proboszczów gr. kat. i ich rodziny, oraz zabraniając w tymże roku polskich kazań i pieśni, zwłaszcza po miastach, jak we Lwowie, Przemyślu i indziej“.

„Niema innego ratunku dla polskości na wschodzie i dla przyszłości Polski, jak w zjednoczeniu tego, co było dawniej jednością i w gruntowaniu tej prawdy, że niema osobnych narodów білоруського i т. зв. zach. українського, choć mówią osobnemi narzeczami, tylko nadal jeden wielki naród, czy nazwiemy go polskim, czy polskosłowiańskim, to obojętnie; a jednym ze sposobów to wskrzeszenie wśród ludności naszej na kresach dawnej polskiej Unji z polskim charakterem, takiej, jaką nam zabrała carska Rosja“.

Се програмова стаття, котра кінчається візванням: „Nawiążmy do tej tradycji!“ В дальших статтях сеї „золотий дукат“ розмінюється на дрібні гроші. І так друга стаття (того самого автора) жадає, щоби дати гр. католикам у „Малопольщі“ польський молитовник. Кажеться там: „Ks. Marcyan (!!) Szaszkiewicz (jeden z pierwszych odstepców od polskości) wołał naiwnie: „ruska moja wiara, a więc i ruskie serce (narodowość)“. „Starajmy się odzyskać duchowieństwo i inteligencję unicką dla polskości“. Вправді і сам автор сви-

домий того, що „obecnie jest na taką pracę bardzo trudno, a zdarzenia historyczne, jak rewolta hajdamacka 1918 roku jeszcze bardziej utrudniły uświadamiającą (!) pracę wśród grekokatolików“.

В слідуючій статті автор Pisula каже: „Pragnąc sobie zdobyć ludność kresową Polska zwraca się do niej szczerze i po bratersku, spieszy jej z każdą pomocą i pozostawia jej najzupełniejszą swobodę rozwoju“.

Дальша стаття: „Już atakują Mazurów“. Ось як чудово вона зачинається: „Pseudo-ukraińcy opanowawszy lud unicki we Wsch. Małopolsce...“ Отже „lud unicki“ — це ніби наша етнічна назва! І нарікає автор (якийсь „Krośniak“): „Powoli, ale wytrwale wsacza się na Podlasie truciznę hajdamacką i tak ukraińszczyzna z maleńkiej Małopolski Wsch. rozszerza swoją łapę aż hen na dwie godziny jazdy koleją do Warszawy“. Потім оповідає стару історію ще з 1908. р., що до Лежайська прийшов молодий гр. кат. парох, і зачав українізацію тамошніх „Мазурів“ від усунення органів (!!) тай проповідей „po... rusku“. „Na domiar złego władze cerkiewne z Przemyśla nasłały aż 8 siostr zakonnych ruskich, które chodzą po domach niby dla leczenia chorych, a leczą z polskości naszych Mazurów, przemawiając do nich tylko po rusku“. Автор радить оснувати окреме єпископство для „грек. кат. Мазурів“ на взір того, як Мадяри зробили 1912. р., основуючи мадярську гр. кат. єпархію в Гайду-Дорог, що в трактаті Тріянон уратувало їм сю територію.

В статті „Jak uratować polski charakter Lwowa?“ читаємо, що около мільон людности стратив рим. кат. Костел на річ гр. кат. Церкви в часах Австрії. А у Львові римокатоликів і поляків щораз менший процент, бо щораз менше уніятів признається за поляків. Все те зробила Австрія, котра „aby osłabić Polaków, odpolszczyła cerkiew, wyrzuciła przymusowo organy, polskie kazania i napisy“. Чи можна писати більше безглуздя, як се?

Конець статті: „Jedno jest na tę chorobę lekarstwo: odzielić gr. kat. Polaków od ukrainofilów i uzyskać dla nich kilka osobnych cerkwi (których kolatorką jest Rada Miejska) na polskie nabożeństwa i kazania, dalej polską naukę religij dla polskiej młodzieży gr. kat. w szkołach oraz polskie oddziały w seminarjach duchownych we Lwowie i Przemyśle. Gdy to dostaniemy, to przyszłość Lwowa i Małopolski Wschodniej zapewniona, jeżeli nie, — to biada!“

„Cnja“ бавиться також лінгвістикою в статті „Jak się tworzy pseudo-ukraiński język?“ Ось приклади її мудровання:

„Mylny“ (!!) 3-ci przypadek: panowi, psowi, Bogowi wzięli za swoje literackie, zamiast Bohu, panu, aby tylko odróżnić się od polskiego“.

„Wyszukali sobie ukrainofile wyraz „nikczemny“ i powiedzieli sobie, że musi istnieć niezaprzeczony wyraz „czemny“. otóż i znalazło się słowo w miejsce polskiego grzeczny (przeciwieństwo do „nikczemnego“), jeżeli jest „opieka“, to trzeba zrobić „piekę“, „bezpiekę“, zamiast „bezpieczeństwa“, z gwargowego polskiego „nieharny“ zrobili harny (piękny)“. Чи не мудрощі? Подібно мудра стаття: „Białorusini czy Białopolanie — Ukraińczy czy Czerwieńczy?“

Благословенний „ludek unicki“ нарешті ще стане „червінцем“ — грошем, за котрий усі б'ються...

В статті „Rusyfikacja katolicyzmu w Polsce“ знаходиться ось таке парадне твердження:

„Zdawałoby się, że chrześcijańska sprawiedliwość nakazywałaby oddać nam to, co nam zabrano. Rząd polski nie ogłosił w 1919. r. wskrzeszenia Unji, z dawnym polskim charakterem, co gdyby uczynił, byłby cały Wschód nawrócił w mig, a Kresy na zawsze dla Polski zabezpieczone“. Чудова рецепта! Авжеж була та польська унія аж по Дніпро, а не забезпечила „кресів“.

Під заголовком „Dość błaganie o lojalność“ поміщена нотатка про єп. Бучка. „Ilustr. Kurjer Codz.“ w numerze z 25. maja 1931. r. uczynił gr. kat. biskupowi Buczce ze Lwowa od św. Jura w związku z jego tajemniczą agitacją wśród kardynałów straszny zarzut, że znany on jest ze swoich radykalnych przekonań, graniczących niemal z zamiarami popierania bolszewizmu (!!) w Małopolsce Wschodniej...“

Ну, й слідує „ceterum censeo“ тієї „Unji“: „zażądać osobnej hierarchji gr. kat. polskiej, wzgl. unickiej z osobnym biskupem, króroby nie tylko z interesu, ale z serca był lojalnym i pewnym dla Polski“. Для зрозуміння тих слів слід навести, що „Unja“ розрізняє між „унією“ і „греко-католицизмом“: „Grecko-katolicki (a więc nie „unicki“) proboszcz parafji w Cechowie na Wołyniu ks. Aleksy Pelipenko został aresztowany za podrabianie orzeczeń sądu duchownego... Ksiądz unicki tegoby nie zrobił, ależ władzę kościelne nie chcą Unji ani rusz, wołają zukraińszczony grekokatolicyzm z Małopolski“.

Ідіотичною є нотатка про єп. Боцяна: „Ks. biskup był zwolennikiem wskrzeszenia Unji na Podlasiu i Chełmszczyźnie takiej, jaka była zniesiona przez Moskali. Co więcej, wyraźnie oświadczał (co bierzemy z broszury Bazylianów), że uznawał nawet konieczność jej polskiego charakteru i uznania praw miejscowego języka polskiego w cerkwi. S. p. ks. Biskup Bocian, wygłaszał swój sąd być może pod wpływem „Unji“, gdyż bardzo się nią interesował i nawet prosił o przysłanie wszystkich egzemplarzy od początku“.

Все те разом — для нас висша гумористика, а для них сентимент, який відбирає їм тверезість розуму. Г. К.

3 голосів преси

Відгомін протицелібатної боротьби в єпархії Преосв. Такача в Америці у нашій пресі. Преосв. Такач єпископ для греко-католиків угро-руського походження в Америці, видав розпорядок, на основі якого на будуче не буде святити жадного жонатого кандидата духовного стану і не прийматиме до своєї єпархії жадного жонатого священика. Розпорядок викликав спротив серед тамошнього духовенства і вірних, які відбувають протестаційні збори, на яких, на жаль, нераз в острих та неперебірчивих резолюціях, осуджують замах на права своєї Церкви та „восточного обряду“. Сими протестами і ріжними резолюціями переповнене кожне число їх найповажнішого часопису „Американо-Русского Вістника“, органу найбільшого асекураційного товариства Угро-Русинів „Соєдиненіє“. Проти целібату заявився і собор (зїзд) усього духовенства американської угро-руської єпархії, що відбувся в перших днях вересня с.р.

Ось що пише „Діло“ в рубриці „З церковних справ“ в ч. 231 з 15.X 1931 р. про сей собор: „На зазив Преосв. Василя Такача, єпископа закарпатських українців в Америці, відбувся дня 1 вересня 1931 в Пітсбургу, Па, в готелі Білліям Пенн, собор закарпатського духовенства в Злучених Державах. В соборі взяло участь 104 священиків і він відбувся під проводом єпископа Такача. Не вийшло тільки кількох задля важних перешкод, але вони виправдали свою відсутність. Із звідомлень у пресі довідуємося, що собор прийняв однодушну постанову проти целібату (підкреслення „Діла“), який суперечить стародавньому звичаєві і привілесві східньої церкви, що його папи римські, вселенські собори й унія потверджували. З уваги на те собор рішив вислати і зараз вислав меморіал до Апостольської Столиці у Ватикані з проханням привернути права греко-католицькій церкві“.

Ся вістка, подана „Ділом“ дала привід „Новій Зорі“ зайняти становище до того рішення закарпатського духовенства в Америці і вона в ч. 79 з 18.X 1931 у статті: „Ухвала якраз на часі — за сотки літ нічого не навчилися...“ старається виказати шкідливість такого рішення для Церкви, оперуючи аргументами головно матеріальної натури („тяжкі клопоти в сих тяжких часах“). „Одинокий „аргумент“, — пише „Нова Зоря“ — який тут наведено в їх ухвалі, це те, що — колись так було! Хоч з науки Спасителя виразно виходить, що він ставить висше безженний стан з самопосвяти для служби Богу і Церкві (що розуміється не означає понижування подружжя взагалі), хоч протягом соток літ, відколи духовенство скрізь бувало жонате, відносини основно змінилися, хоч тисячелітна практика

Церкви доказує, що безженне духовенство ізза своєї незалежності може свободніше працювати для добра Церкви, хоч часи щораз тяжші і хоч ті священники бачать, як в тій-же Америці десятки тисяч їх власного народу перейшли до латинських парохій і зісловаччилися таки на їх очах (бо робітнича парохія, яка має удержувати всю родину священника в цих дорогих часах, волить удержувати кількох безжених священників, які можуть дати точну обслугу церкві, школі, касі і т. д.) — їм давай „привілеї“ лиш тому, що — колись так було!“

„До того треба пам'ятати, — пише далше „Н. З.“ — що ті „привілеї“ (мати священникови жінку й дітей) не є ніякими привілеями, тільки засудом на тяжкі клопоти в сих тяжких часах, а нещасних вдів і сиріт по священниках на чорну нужду й безвиглядні пониження в їх дальшій гіркій життю, чи радше муці“ — і доказує своє твердження аргументами, опертими на порівнянню колишніх а теперішніх відносин. „А щож будете робити — кінчить „Н. З.“ — з тими „привілеями“ (голодними, голими й босими!), коли прийдеться втікати перед тяжкими переслідуваннями так, як на наших очах утікає масово католическе духовенство з Іспанії?“

Сим останнім аргументом „Н. З.“ ослабила усі свої попередні аргументи, піднесені в обороні безженности духовенства, бо показується, що й римо-католицьке духовенство, хоч безженне і незалежне, під подувом перших противних вітрів, що пронеслися над Іспанією, „масово втікає“ з найбільш католицької країни і покидає своїх вірних на ласку судьби. Нам здається, що те духовенство, зовсім незалежне і незв'язане ніякими родинними обов'язками, повинно залишитися на місцях і перед цілим світом задокументувати, що воно в таких випадках зуміє краще боронити Христових ідеалів, чим духовенство жонате (ось хоч би в далеко гірших відносинах під більшовиками.)!

До тієї справи повертає „Діло“ ще раз і в своїй статті п. н. „Боротьба проти целібату в Америці“, поміщеній аж у двох числах (255 і 256, з 12 і 13.XI 1931) полемізує із наведеною статтею „Нової Зорі“ та подає докладнішу історію того всего, що викликало нині таку велику бурю протестів серед угро-руської еміграції в Америці, підносячи при тому зараз на початку, що „хід целібатового примусу між гр.-кат. духовенством в Америці може нам відклонити дійсні чинники й дійсну ціль целібатової реформи також тут у нас. Відкрили цей хід часописи американських „угро-русинів“, які в останніх місяцях буквально переповнені боротьбою проти целібату“.

Далше подає „Діло“, що за життя покійного еп. Ортинського не було там ніякого целібатного примусу, бо Рим видані в перших роках його єпископства зарядження

згодом відкликав, так само було й за адміністраторів, о. По-
нятишина і о. Мартяка, які управляли по смерті еп. Ортин-
ського (помер 1916 р.) поділеною вже єпархією. Щойно
з хвилею номінації нових єпископів, Преосв. Богачевського
і Преосв. Такача положення під сим оглядом змінилося, бо
оба єпископи мали приїхати до Америки з „целібатовими
американськими кавтелями“, які Преосв. Богачевський по-
чав вводити в життя, внаслідок чого від української гр.-кат.
дієцезії мало відірватися 42 церкви. Преосв. Такач приїхав
— як далше „Діло“ підносить — „з повними правами
гр.-кат. єпископа“ і приймав аж до 1930 року жонатих свя-
щеників з чужих дієцезій і висвячував жонатих богословів.
Щойно того року відмовився висвячувати жонатих клириків
і в травні ц. р. засуспендував чотирьох священиків (Не-
віцького, Варзалія, Чорпока і Авророва), які отверто висту-
пали проти целібату. Це не тільки не помогло, але ще біль-
шу бурю спричинило. Головний провід в антицелібатовій
акції перебрало „Соєдиненіє“, дуже богате асекураційне
товариство „угро-русинів“, зі своїм предсідником Мих. Юга-
сом на чолі. Орган „Соєдиненія“, великий тижневик, згада-
ний уже часопис, від півроку майже всі свої шпальти за-
повнює статтями та протестами проти целібату. Запроте-
стувала проти целібату навіть „церковна рада катедраль-
ного „храму“ в Homstead Pa, де еп. Такач резидує“... „Со-
єдиненіє“, по інформаціям „Америк. Рус. Вістника“ мало
вислати до св. Вітця меморіал, в якому обвинює Конгрега-
цію для Східних Церков, що вона, мовляв, „права восточ-
ной Церкви не убольшаєт, не боронит, но мало-помалу
одбераєт, ломит, уничтожаєт“.

Такий менше більше „хід“ так „целібатового при-
мусу“ між гр.-кат. угро-руським духовенством в Америці, як
і тієї завірюхи, яка з того приводу між тамошнім духовен-
ством і вірними счинилася.

Другу частину своєї статті (підписано під нею „Свя-
щеник“) призначає автор майже виключно на полеміку
з „Новою Зорею“, а іменно з її статтею „Ухвала якраз на
часі“ з 18.X 1931 та збиває її твердження аргументами
моральної натури.

„Як би та проблема примусового целібату нашого ду-
ховенства — пише „Діло“ — була такою плиткою і про-
стою, як собі її „Нова Зоря“ уявляє! Тоді, очевидно, не
було би ні тут у нас, ні там за морем так багато таких
„темних“, що й „за сотки літ нічого не навчилися“... Не всі
такі „зрячі“, як речники „Нов. Зорі“, які вже привикли де-
кламувати про те, що целібат — універсальний лік для всіх
недомагань нашої церкви. Ні, інші бачуть справу інакше
й мають таке переконання, що з примусовим і загальним
целібатом духовенства прийдуть нові клопоти й неща-

стя для нашої церкви — гірші нещастя, ніж були дотепер. Ці нещастя вже й здійснюються...”

„Діло“ підносить далше, що „найбільшою плямою в аргументації „Н. Зорі“ се те, що „в ній нема нічого християнського, євангельського — нема журби за моральні підсумки.

„Смішним є приклад, — кінчить Діло“ — на який покликається „Н. З.“, що десь там в Америці наша церква стратила „десятки тисяч“ на користь словацької католичеської церкви ніби тому, що у словаків клир безженний. Зате дуже повчаючою є та сумна дійсність, що наша уніятська церква по світовій війні, в часах розбиття православної церкви, і на Закарпатті, і в Галичині і в Америці около десяти разів більше втратила на користь православної церкви ніж зискала від неї. А ця небезпека ще не скінчена, але ще змагається, як от тепер в єпархії єп. Такача“.

Як бачимо, пристрасна протицелібатна боротьба на областях угро-руської гр.-кат. Церкви в Америці перенеслася і на сторінки нашої преси, викликаючи тут знова полеміку, і приводячи на пам'ять з недавнього минулого нашої Церкви все те, що так дуже причинилося було в свій час до ослаблення, а то й пониження тої Церкви в очах своїх і чужих. Зарядження Преосв. Такача і викликаний ними спротив серед тамошнього духовенства і вірних — се справа американських гр.-католиків закарпатського походження, які, кермуючись виключно добром своєї Церкви, використовують усі легальні засоби для оборони її прав та давніх традицій. Проти заряджень Єпископа вислали вони рекурс до Риму і певно Рим, познайомившись докладно із аргументами рекурсу, розв'яже справу так, щоби се вийшло тільки на добро тамошньої гр.-кат. Церкви. Для поладнання сього спору — як зачуваємо — Апост. Престол вислав вже, і то в недавньому часі, свого делегата до Америки і певно видасть вже в найближшому часі потрібні зарядження.

Тимчасом полемізуючі зі собою наші часописи заняли до цілої справи дивне і доволі незрозуміле становище. Один з них глядить на цілу протицелібатну завірю серед Угро-Русинів занадто односторонньо і бачить головне жерело лиха в Римі, а другий боронить целібату такими аргументами, які нікого не переконують і викликають тільки несмак. Безженність духовенства є сама в собі занадто висока і свята річ, щоби її пропагувати такими плиткими утилітаристичними, чи грубо матеріялістичними аргументами; ними тільки відстрашується та викликається обурення не тільки серед противників, але навіть серед прихильників целібату.

На допомогу „Просвіті“

До журб і клопотів нинішніх, під кожним оглядом важких часів — будь ті клопоти особисті чи ширшого громадського значіння — станула перед цілим нашим громадянством нова, велика журба: наше найстарше товариство „Просвіта“, гордощі Галицької Землі і найвиразніше знамя національно-культурної активності народніх мас — перед грозою матеріальної катастрофи.

Тяжке матеріальне положення „Просвіти“ показується у білянсових цифрах рахункового замкнення, що виказує звиш 600.000 золотих довгу. Самі відсотки від довгів виносять 66.000 золотих на рік, так що Товариство при дотеперішніх доходах може лише з трудом сплачувати відсотки, а довгів амортизувати не в силі. Тому не диво, що всі, хто належно оцінює вагу „Просвіти“ для народу, затрівожилися і до всіх закутин нашого краю понісся клич „ра-туймо Просвіту“, який охоплює усі наші установи й усе свідоме громадянство з низу до верху.

Про вагу „Просвіти“ для українського народу, про її високі завдання, головню ж в нинішніх часах, не треба й говорити. Вистане тільки згадати одну — чи не найважнішу — ділянку на полі її всесторонньої діяльності, а іменно освіту дорослих, метою якої є творити розумних і відповідальних громадян, ставлячи їм перед очі вічні цінності людства: віру, націю, мораль і працю для загального добра. І вже 63 роки „Просвіта“ працює над тим громадянським вихованням нації, основою якого являється єдність нації, співпраця й порозуміння усіх верстов народу на ґрунті християнської моралі й любови — як про це пише пок. голова „Просвіти“ Михайло Галущинський. Громадянське виховання нації, оперте на ґрунті християнської етики, це одиноко доцільне виховання, яке збогачує нарід все новими духово-моральними і культурними цінностями. А що таке виховання необхідне головню в нинішніх часах, коли то двшу народу намагаються опанувати нові течії, які відразу викидають з неї дві основні правди — віру і націю, се кождому ясне.

І „Просвіта“ се зрозуміла. Як тільки покінчилася воєнна хуртовина, що жахливою бурєю перейшла над нами і знищила майже увесь наш передвоєнний освітний доробок (76 філій і 2944 читалень), „Просвіта“ вспіла його в доволі короткому часі відбудувати, відновляючи всі довоєнні читальні та основуючи нові, так що тепер під оглядом організованих освітніх осередків передвоєнне число вже перевищене (87 філій і 3110 читалень). Крім того відбудовано і урухомлено господарську школу в Милованню, спомагано читальні й товариства в краю книжками, даючи їм навіть

поважні грошеві підмоги, звертаючи при тому велику увагу на наші західні окраїни, основувано бібліотеки, улаштовано загально-освітні, бібліотечні, театральні-аматорські, диригентські і т. п. курси. Одним словом „Просвіта“ станула по війні з великим розмахом до праці на всіх ділянках освітнього життя народу.

Та така велика праця вимагає великих матеріяльних вкладів. Таке товариство, як „Просвіта“, ніколи не може мати покладних грошей, бо воно не банк, але все є наставлене на великі і то постійні матеріяльні витрати. Ніяке освітнє товариство у світі не може бути самовистарчальним, бо гріш для нього се тільки засіб для витворювання національних, моральних, чи культурних цінностей серед даного народу. І коли такі товариства в інших, багатих країнах світа не є самовистарчальними, але держава усе піддержує їх своїми субвенціями, так також і „Просвіта“ не може стояти виключно тільки жертвенністю народу, до того недержавного й економічно виснаженого. Перед війною користала „Просвіта“ із державних і краєвих субвенцій, по війні-ж ті субвенції відпали зовсім, а вимоги, що їх до „Просвіти“ ставить ціле наше національне життя, зросли в десятеро. І ті вимоги з одного, а слаба матеріяльна піддержка зубожілого, а часами й збайдужілого власного громадянства з другого боку, спричинили те велике задовження Товариства.

Байдужність власного громадянства до „Просвіти“ страшна. Товариство має на сім мільйонів Українців під Польщею всего 10.000 безпосередніх членів (себто таких, що членську вкладку платять просто до централі), які ще й не всі правильно платять, а се у порівнянні із кількістю самої тільки самостійно заробляючої інтелігенції рішучо замале число. Самих тільки священиків трьох наших греко-католицьких епархій більш 2000! Читалень має „Просвіта“ 3110, але вони за самі тільки членські вкладки за рр. 1928—1931 винні 250.000 зол.; за побрані з централі книжки довжні вони і філії понад 150.000 зол. (сама Волинь винна за книжки 4.000 дол.). До того всего треба додати ще й се, що магазини „Просвіти“ просто завалені книжками (на приблизну суму 1.000.000 зол.), які мимо браку на книжковім ринку доброї книжки, дуже поволи розходяться.

Колиб „Просвіта“ могла негайно стягнути бодай ті, вичислені в горі, довги від своїх читалень чи членів (біля півмільона золотих), небезпека матеріяльної, а вслід за тим і моральної катастрофи, пересталаб їй загрожувати. Минулаб небезпека і тоді, колиб опорожнилися книжкові магазини, сей увязнений капітал. А опорожнити магазини повинні в першу чергу читальні, закупаючи за готівку книжки для своїх бібліотек. Таж читалень понад 3000! І як би

тільки кожда читальня закупила книжок за 100 зол., то вже половина довгу булаб сплачена.

Однак ці всі міркування й обчислювання — хоч який се стид для нашого громадянства — зовсім нереальні. Нереальні тому, бо в нашому громадянстві замало вкорінене — видно — почуття справедливості у відношенні до своїх власних установ. Бо подумати тільки! Читальні винні своїй централі самих тільки членських вкладок на 250.000 зол.! Та сеж їх перший і найголовніший обов'язок — післати до централі річну членську вкладку, бо якаж може бути діяльність у тих читальнях, коли вони забувають на сей свій кардинальний обов'язок! А за побрані книжки довжні мало що меншу суму! Не дивота відтак, що „Просвіта“ перед фінансовою катастрофою. Коли ми й на далі останемо такими байдужними і несовісними зглядом нашого найстаршого і найбільш заслуженого Товариства, то воно вкінці — на сором нам усім, — мусить упасти.

Треба признати, що Головний Виділ „Просвіти“ взявся енергично — хоч трохи й запізно — за рятункову акцію. Смерть пок. голови Михайла Галущинського заактуалізувала серед нашого громадянства так саму „Просвіту“ загалом, як і її катастрофальне фінансове положення зокрема. Вже перед тим Гол. Виділ, в журбі за долю Товариства, видав відозву до громадянства, запрошуючи до підписування безпроцентової позички для рятування фінансів „Просвіти“. Розіслано ті відозви враз з рефератами, де змальовано грізне матеріальне положення „Просвіти“, всім філіям і чільнішим громадянам з проханням зайнятися цією справою; наладнано також пропагандовий і технічний апарат. Крім сього утворено „Санаційний фонд ім. М. Галущинського“, підготовлено завчасу і дбайливо „Свято Книжки“ для пропаганди книжки між членами, і традиційне „Свято „Просвіти“, що, як щоріску, має відбутися в грудні і на яким має бути переведена всюди збірка на „Дар Просвіти“. Крім сього на сторінках нашої національної преси появляються частіше вісті згл. комунікати Головн. Виділу, відозви тощо.

Головний Виділ робить для рятування Товариства усе, що тільки в його силі.

А тепер черга на українське громадянство. Нація, що в недавньому минулому здобулася на безприкладно героїські подвиги і перед цілим світом засвідчила про свою зрілість і здібність до самостійного життя на всіх його ділянках — не сміє допустити до упадку такої всенародньої установи, що стала наче синонімом самої нації. Упадок „Просвіти“ соромом покрив би цілу націю. Се булаб найчорніша сторінка в новітній історії Галицької Землі.

І громадянство до того сорому не допустить! Зокремаж ми, українське католицьке духовенство, що з україн-

ської інтелігенції положили найбільше праці біля розбудови просвітанських організацій серед народніх низів і покрили читальнями „Просвіти“ увесь наш край — ми і тепер в обличчю тієї грізної катастрофи, перед якою стоїть „Просвіта“, не заложило рук, але возьмемось щиро і радо за працю для рятування її. Станемо всі як один членами матірнього Товариства! Не сміє бути нині ніодного священика — мимо важкої фінансової кризи — що не став би зараз членом „Просвіти“!

Допильнуємо, щоби кожда читальня по всіх наших парохіях вирівняла свої зобов'язання, які має у матірнім Товаристві, чи то в формі залеглих членських вкладок чи довгу за обрані книжки. Спонуляризуємо ідею внутрішньої позички „Просвіти“, урядимо всюди „Свято Просвіти“ та припильнуємо, щоби всюди в місяці грудни була переведена традиційна збірка на „Дар Просвіти“!

„Просвіта“, даючи народови здорову освіту, оперту на вірі і моральних засадах, помагає нам у нашій душпастирській праці. Поможім-жеж її і ми, головно тепер, коли вона нашої помочі найбільше потребує! Х.

В с я ч и н а

Поворот Преосв. Чернецького з Риму. Як подають „Wiad. Ukr.“ у Варшаві перебуває ще від 21.XI с. р. Преосв. Чернецький по своїм повороті з Риму, куди їздив складати звіт про унійну акцію на Волині та загалом на інших українсько-білоруських областях Польщі. У зв'язку з його поворотом приїхали до Варшави о. протоігумен ЧСВВ Решетило і о. протоєрей Табінський. Преосв. Чернецький мав дістати широкі повновласти для ведення дальшої унійної акції.

Протоєрей Петро Табінський прийняв Унію. Прот. Петро Табінський, бувший ректор Духовної Семинарії в Крем'янці, піддався 20. жовтня с. р. під юрисдикцію Апост. Престола. Його розрив з православною незєдиненою Церквою викликав велику сенсацію і відбився голосним відгомном на сторінках української і московської преси в Польщі, даючи до сього кроку одного з визначніших діячів православної Церкви в Польщі цілу низку коментарів, нераз невірних і злобних. Головно львівський „Русскій Голос“ і варшавське „Воскресное Чтеніє“ поспішилися з „ревелациями“ про особу і дотеперішню діяльність о. Табінського, припи-

суючи його вчинок особистій амбіції, а не якимсь ідейним мотивам. Та про мотиви свого, будь-що-будь важливого в своїх наслідках вчинку, говорить сам о. Табінський у своїм відкритті „Листі до православних братів-українців“, поміщеним в українській католицькій пресі. З того листа, всупереч твердженням ворожої йому московської православної преси, виходить без найменших сумнівів, що до того кроку склонили о. Табінського виключно тільки ідейні мотиви. „Я зробив те, — сказано у листі — що мусів зробити згідно з голосом свого сумління, те, що мусить зробити кожний православний християнин, коли для нього Церква більш, ніж порожня формальність і старовинний забобон; що нарешті мусить зробити кожний українець, коли для нього релігія ще не стала „опієм для народу“, гешефтом або казаном, з якого можна смачно поживитися“... „голос сумління, православне переконання та свідомість нинішнього стану річей вказали мені приступити до реальної праці над оздоровленням церковних відносин серед мого українського народу“... „Православна Церква в Польщі під пануванням московських владик і рновських (РНО = Русская Народная Организация, завв. Ред.) митратів уявляє собою кольонію для матеріальної експлуатації та арену московського чорносоптенного політиканства; її довели до крайнього ступня упадку і вона вже стоїть перед формальною катастрофою, яка загрожує їй від сектанства, релігійної байдужности та активного атеїзму. Хіба той, хто живе як найдалше від Церкви або не в силі взагалі бачити, не запримітить цього страшного факту, треба бути неморальним і несовісним, щоби, знаючи про нього, впевняти, що „всьо абстаїт харашо“ або „на наш век хватить — после нас хоть потоп“...

Наведеного досить, щоби бачити, які мотиви спричинили розрив о. Таб. з офіц. православ'єм.

Зрештою годі й припустити, щоби його склонили міняти вигідну і матеріально забезпечену посаду у православній Церкві на непевне завтра у католицькій Церкві, інші, а не ідейні мотиви.

На всякий випадок розрив о. Табінського з православною церковною єрархією свідчить про нездорові відносини в нутрі православної Церкви в Польщі, яких не закриють крики ні лайки московської православної преси.

Як подає щоденний бюлетень укр. справ „Wiadomości Ukraińskie“, о. Табінський виїжджає в найближшому часі до Риму, де буцім то має одержати призначення на високе становище при боці еп. Чернецького.

Сумне і неймовірне. Польські часописи, головнож краківський „Il. Kurjer Codz.“ подали на днях з нетаєною радістю вістку, що в Бережниці шляхотській, в калуськім

повіті, посвячено в присутності відпоручників державних властей і різних польських організацій дзвони для тих наших вірних, які на весну с. р. з приводу непорозумінь ізза місць в церкві перейшли на латинський обряд. Тих вірних більше трьох соток. За зміною обряду прийде, безумовно, і зміна національності, бо серед нинішніх відносин в Польщі кождий латинник мусить бути обовязково і Поляком, хочби він того і відпекувався, — тому й з такою радістю зареєструвала сей факт уся майже польська преса. Факт сей для нас такий сумний і болючий, що просто не хочеться вірити в нього і тому ждемо на потвердження його правдивости з більш компетентних жерел.

Греко-католицька парохія в Празі рішенням Ап. Престола зістала підчинена пражівському гр.-катол. єпископови. Парохія ще дефінітивно не заложена тому тільки, що тяжко найти відповідне приміщення для парохіяльного уряду. На богословськім факультеті пр жського університету студіює чотирьох богословів, двох з Пряшева і двох з Ужгороду.

Число православних на Закарпаттю. Як подає гр.-кат. канцелярія для оборони віри, є на Закарпаттю 50—60 православних парохій, а число православних вірних виносить найбільше 75.000. Отже вістки, буцімто православних на Закарпаттю є 150.000, показалися пересадними.

Пражське архієпископство обсажене. На місце дотеперішнього архієпископа в Празі, старенького Дра Кордача, що, як ми вже доносили, уступив сего року із свого уряду, іменовано архієписком Преосв. Дра Карла Кашпара, дотеперішнього єпископа в Кральове Градци. Цікаве, що всі три дотеперішні пражські архієпископи досі живуть. І так перший з них, архієп. Скрбенський перейшов з початком світової війни на архієпископський престол в Оломуці, а по скінченій війні треба було йому із свого становища зрезигнувати; тепер же він на Моравії. Його наслідником на пражськім архієпископськім престолі став Німець, гр. Гуйн, котрий мусів по війні втікати з Праги; тепер перебуває в Римі. Наслідником архієп. Гуйна став Др. Кордач, який сего року теж із свого становища зрезигнув і перебуває в архієпископській палаті біля Праги.

В Луцьку на Волині основано 19. XI. с. р. „Товариство ім. митр. Петра Могили“, яке має на меті „гуртувати прихильників православної освіти та берегти традицій православної віри“. На перших загальних зборах був присутній сам митрополит Діонисій, який і виголосив відповідну промову.

На зборах прийнято цілу низку резолюцій, з яких виходить, що головним завданням Товариства буде змагати до

здійснення принципу соборності в правосл. автокефальній Церкві в Польщі, себто „до активної участі в будівництві християнсько-релігійного життя усіх членів Церкви — єрархії і вірних“, бо тільки тоді православна Церква в Польщі „стане на висоті свого завдання в релігійно-моральному вихованні православного народу і буде одною з релігійно-культурних кріпостей проти того смертоносного подуву, який віє антихристовим духом зі Сходу“. Щоби однаке правосл. Церква могла сповнити таку високу місію, треба, щоби вона насамперед „увільнилася від устрою синодальної Церкви і відновила традицію соборності, традицію живого духа“. Та соборність має правосл. Церкву врятувати від усього лиха, яке їй загрожує, отже й від сектанства і унії (тут сектанство і унія поставлені на рівні!). „Унія східного обряду — кажеться в резолюції — вимагає особлившої нашої уваги, бо підходить до православних Українців з великою спокусою утворити для них псевдо-українську національну церкву. Уважаємо за безумовний свій обов'язок виявляти вірним правдиве обличчя унійної акції, як також особливе лихо наших часів з точки погляду загально-християнського, коли кожне розогнювання релігійної боротьби, засівання незгоди серед християнських віроісповідань, се тільки взаємне ослаблення в боротьбі проти воюючого матеріалістичного атеїзму“.

Отже, як бачимо, другим з головних завдань нового Товариства буде перш усього боротьба з унією, не з сильно поширеним сектанством і не з воюючим атеїзмом, який на Волині підносить явно голову, але з унією, яку резолюція, ухвалена під архієрейське благословення, ставить на рівні з сектанством. Ненависть православних до католич. Церкви так осліпила їх ум, що вони вже не в силі розрізняти таких наглядних річей, як день і ніч. Щодо закиду сіяння незгоди серед християнських віроісповідань — то наша бідна Лемківщина є найкрасшим доказом миролюбності православної Церкви в Польщі.

Товариство, як видно з вибраної управи, інтернаціональне, українсько-російське.

При Українським Науковим Інституті у Варшаві основано комісію для перекладу св. Письма на українську мову. До комісії належить як предсідник митр. Діонісій, а як члени: архимандрит Полікарп (Сікорський), о. Іван Губа, проф. Лотоцький, проф. Біднов, проф. Кобрин, проф. Зайцев, посол ББ. Богуславський, В. Якубовський і А. Лапинський. Перше засідання комісії відбулося дня 14. XI. с. р.

Архієпископ Гориції уступив. Др. Франц Седей, архієпископ Гориції (Італія) несподівано зрезигнував зі свого архієр. престолу. Він має вже 77 років і в своїй резигнації

подав як мотив свою старість. Та не є тайною, що він зрештував під натиском фашистів, які цього останнього Словінця-архієрея не могли стерпіти в окупованій частині Словенії, яку безоглядно італійцять.

„Общеніє“ між старокатолицькою та англіканською Церквою. На віденській конференції старокатолицьких єпископів 7. IX. с. р. рішено, щоби допустити „общеніє“ між старокатолицькою і англіканською церквою. Те „общеніє“ полягатиме на тому, що „члени одної церкви можуть приймати св. Тайни другої церкви, однак обі церкви далі залишаються при своїх спеціальних доктринах і практиках — з тим, що другу сторону вважається за таку, котра також посідає суть християнської віри“. Ідуть старання, щоби для такого „общенія“ здобути ще й православну Церкву. Очевидна річ, що катол. Церква, як непомильна, на такі союзи ніколи не піде.

Загреб осідком православного єпископа. Сербські православні єпископи ухвалили оснувати нове сербське єпископство (митрополію) в Загребі, столиці католицької Хорватії. В Загребі є біля 12.000 православних (разом з воєвками і російськими емігрантами). Досі належав Загреб до православної єпархії в Пакраці. Вона віднеслася до управи міста Загребу з проською призначити відповідне місце під будову єпископської катедри.

Перенесення осідку крижевацької єпархії до Загребу. Крижевацька, одинока гр.-кат. єпархія в Югославії має свій осідок у невеличкому повітовому містечку Крижевці, недалеко Загребу. В Крижевцях і околиці зовсім нема греко-католиків, тільки римо-католики і православні (дещо подальше). Так історія склалася, що Крижевці стали осідком уніяцького єпископа (в 1932 р. постараємося подати в „Ниві“ історію сеї єпархії). Властивий уніяцький центр (Бачка і Славонія) віддалений від Крижевців 150—200 клм. Отже відношення таке, як колись н. пр. наше перемиське єпископство мало свій осідок у Кракові.

З того приводу югословянські катол. єпископи на своїй конференції 11—16 жовтня с. р. вирішили, щоби перенести осідок крижевацької гр.-кат. єпархії до Загребу. Загребський архієп. Бауер уже й вислав до загреб. магістрату представлення й прохання, щоби під гр.-кат. катедру й палату єпископа дарував відповідну, гідну площу. Немалі труднощі в тім, що в Крижевцях є дуже гарна, не так давно реставрована (в готицькім стилі) гр.-кат. катедра, велика єпископська палата з городом та парком та й кілька капітульних кам'яниць, у яких мешкають крилошани і консистор. урядники-священники. Хто в нинішніх часах те все купить і за яку ціну?

Загреб, як осідок гр.-кат. єпископства, буде остільки відповідніший, що се культурний центр Хорватії, з догідними залізнич. полученнями, тут має свій осідок гр.-кат. духовна (мала й велика разом) семинарія. Одначе Загреб так само лежить поза центром уніятської території, як і Крижевці. Мабуть було би ліпше, колиб осідок крижевацької єпархії перенести десь ближше до уніятського центру (Новисад, Шід, Београд), який лежить на сербській території. Перенесення осідку єпархії — сеж діло на сотки років, отже тут треба радитися передовсім будучности, а не минувшости. Коштом римокатоликів Хорватів унія не поширювалася в минулому і в будучности не пошириться, бо тут для неї доступ замкнений. Унія тут, як і всюди на світі, зросла на православному ґрунті і тільки на тому ґрунті може вона поширитися. Коли глядіти на дальшу будучність, то перед унією в Югославії стоїть невідклична альтернатива: або зрости коштом православних Сербів, або розплинутися в православному морі (уніятів в Югославії є около 50.000 душ, православних 5 мільонів душ). Між Хорватами унії нічого шукати, хиба тільки моральної піддержки. А такі гороскопи промовляють проти Загребу, як осідку гр.-кат. єпархії. Серби ніколи не прийдуть до Загребу по унію. Треба би унії самій зближитися до них, дати себе пізнати, зноситися з ними в життю, Правда, ся метода криє також небезпеку для унії, але хто мусить воювати, той не сміє жахатися того, що може бути ранений. Тепер уніятська церква в Югославії стоїть так високо, що мала би з чим виступити перед православними Сербами.

о. Г. К.

Дурні провокації. В „Новій Зорі“ ч. 82. з 29.X с. р. один священник (Редакція каже, що жонатий з Львів. Архієпархії) ганьбить „оборонців жонатого духовенства“ — за що? Зате, що тепер біда на світі:

„Десятки священників мусіли сього року лишити своїх дітей вдома, бо не мають змоги післати їх дальше на науку, а самі молотять в stodoli на податок“ І требаб написати чорну книгу „На вічну ганьбу оборонцям жонатого духовенства“ — і то багато томів, коли хотів би описати долю нашого духовенства“ (се його слова).

Бачите, дорогий Отче, ті священники, котрі не можуть нині посилати своїх дітей до школи, певно поженилися ще перед 1920 р., коли ще в нас не було „оборонців жонатого духовенства“, отже кого Ви взяли ганьбити? Зрештою в нашій Церкві кандидати на священників женяться лиш тоді, якщо самі хочуть, отже чому звалюєте вину на якусь „фірму“, а не самі на себе?! Тай воюєте фарисейськими соблазнами й соленою неправдою (видно, що хо-

чете комусь „третьому“ подобатися, бо ціла ваша стаття написана під кутом старання о парохію); кажете, що наші владыки „хотіли мати духовенство, що... „в труді і подвизі, в бідній множицею, в алчві і жажді, в зимі і наготі“ буде працювати для Христа і св. віри серед рідного народу... Та у відповідь на це станули до неморальної(!) або краще до злочинної(!) боротьби з владыками і їх сторонниками „оборонці жонатого духовенства“. Хтож не памятає, як велася у нас та боротьба? Яка вона була завзята і яка „чесна“? — Ви мабуть призабули, що „оборонці жонатого духовенства“ писали:

„Покищо отже остається для нас тільки одна дорога: врозумлювати кандидатів духовного стану, щоб задля тяжких часів добровільно відрікалися не тільки жінки, але й „свого батька і матери і братів і сестер та ще й своєї душі“ (Лук. 14, 26) — для своєї Церкви і народу“ („Respice finem“). — Вправді се не так легко досягнути, як собі уявляє сей „обличитель“ оборонців жонатого духовенства, коли пише: „А може треба буде конати на Соловах чи в інших подібних місцях смерті? Цеж була би для нього хвиля попису(!) і заслуги на вінець слави... В такого священика буде радість, що вмирає за Христа і св. віру. Такий буде боротися і умирати спокійно“... Яке се наївне! Авжеж сам Христос у гетсиманському городі трівожився перед наступаючими своїми муками. А тут „попис“ і „радість“... І пощо було печатати такі діточі нісенітниці? Або такі: „Clericus clerico lupissimus“ — і шкода заходів і часу (т. зн. при старанні о парохію) на „хожденіє по мукам“, коли не маєш в родині „достойника!“ — В священичій газеті — такі інвективи на Митрополиту Консисторію!... От се вже і мудро і справедливо і чесно і незлочинно — нема що казати!

* * *

В „Н. Зорі“ ч. 85 є собі „моцна“ (похміллям) стаття проти Византії (не знати: котра вже з черги). В ній повно всякого добра, як на подвірю в жида, що скуповує старе залізо.

При її кінці написано таке: „Яке те російське духовенство, бачимо хочби на свящ. Н. Толстою з Київa. 30 літ був уніятським священиком, аж 1928 виступив з Церкви, а подав на те смішну, византійську рацію, що польське духовенство на Україні є агентами польського уряду! І се каже 70-літній чоловік, священик, ще до того ніби уніятський. Загадка буде розв'язана, коли пригадаємо, що його сини стали комуністами. А треба знати, що в рос. більшовизмі велику роль відіграли сини священиків, котрі, як і в нас (Ганкевичі, Бачинські, Трильовські, Вальницькі, Дуткевичі...) були проводирами безбожності.. А византіїці ще тепер

стоять на точці мнимого „привилею“ нашої Церкви. І в тім видно щиро византійського духа. Та це очевидно не „привилей“ для Церкви, а руїна Церкви!“

Відповідаємо: 1) В тім самім 1928 році також польські священники кам'янецької єпархії (очевидно до розпуки доведені більшовицьким насиллям) скапітулювали перед більшовиками, визнаючи: „Ми.. часто вплутувалися в звязки з агентами польської буржуазної влади... визнаємо принцип єдиної трудової школи для всіх дітей без виїмку“ — („Діло“ ч. 11. з 1928 р.). Чому ж сього „Н. Зоря“ не охрестила „смішною, византійською рацією?!“ 2) Чеський ліберал Др. Т. Бартошек ще перед світовою війною хвалився: „Се не припадок, що маємо в своїх рядах і не одного з мужів, котрі вже подвизалися як попи (Кунте, Роучек, Свонзіль і інші), та що з цілим рядом попів, розуміється, не правовірних, котрі ще не мали нагоди вибрати собі інше покликання, стоїмо в дуже дружних відносинах“ (Новітня суспільність і церква, перек. М. Павлика, стр. 10). А граф Hoensbroech? а J. Laute? а Chiniqui? а сотки інших, що були латин. священниками, а потім як апостати проти неї виступали? А Лютер?... Говоріть, що хочете, але східна Церква не мала свого Лютра. Невжеж думаєте, що для Церкви більше шкідливі апостати — священничі сини, чи апостати-священники? 3) Се, що Ви називаєте „привилеєм“ не є ніяким „привилеєм“, тільки природним законом. Колиж ви природний закон називаєте „руїною“ для нашої Церкви, то Ваша ідеологія така перевернена, як більшовицька, для котрої „приватна власність“ є руїною суспільности.

о. Г. Костельник.

Дари Св. Духа приходять у катихизмах в такому порядку: 1. Премудрість, 2. розум, 3. рада, 4. кріпость, 5. знання, 6. побожність, 7. божя боязнь. В такім порядку діти їх дуже тяжко тямлять. Зате легко їх зятямлять, коли їх поділимо: а) на такі, котрі відносяться до розуму, б) та на такі, котрі відносяться до чуття, і коли їх відповідно до того упорядкуємо.

До розуму відносяться: 1. розум, 2. знання, 3. премудрість, 4. рада; до чуття відносяться: 5. кріпость, 6. побожність, 7. божя боязнь.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові

Власник: Львівська гр.-кат. АЕпархія

Відповідальний редактор: о. Петро Хомин

З друкарні „Бібльос“, Львів, Японська 7. Телефон 14-78.

ІВАН КУЗЬМИЧ

**Робітня (фабрика) виробів бронзівничих
і магазин церковних річей**

Відзначена срібною медалею на виставі в Стрию 1909 року
і многими похвальними листами

у **ЛЬВОВІ**, Руська 18. Має на складі готові всі річі
церковні та виконує солідно позолочення і посріблення
ПІД ГВАРАНЦІЄЮ. **ЦІНИ ДЕШЕВІ.**

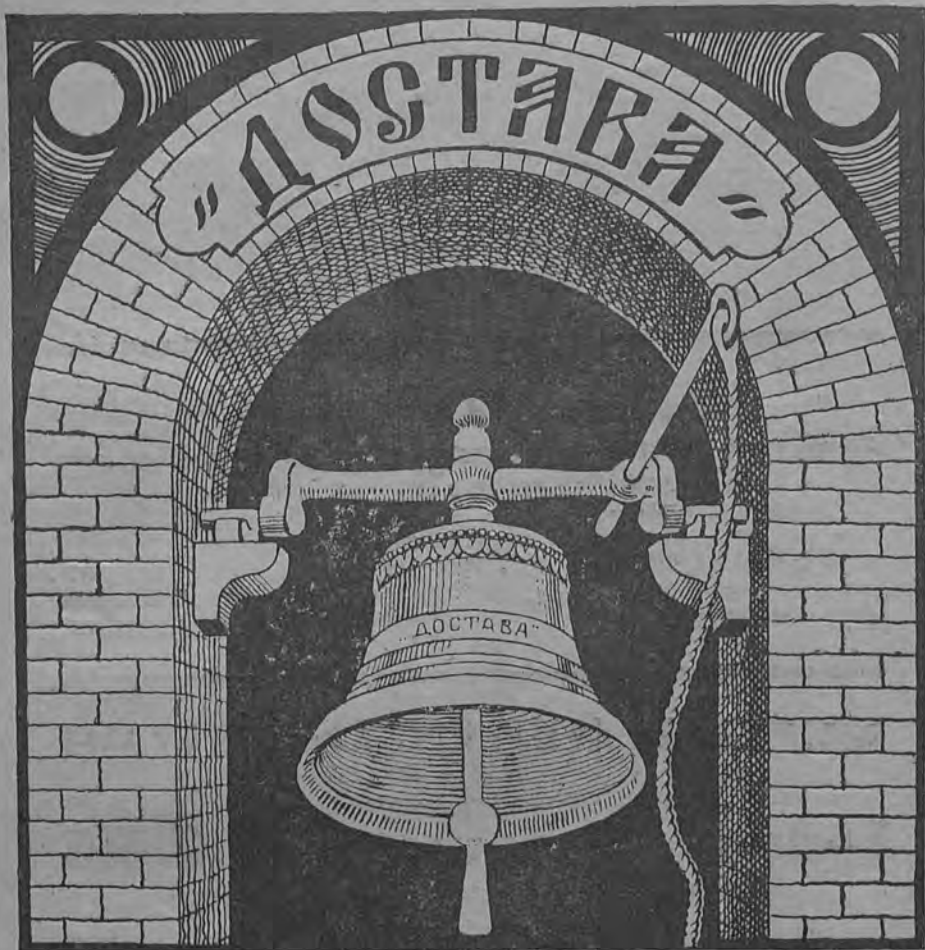
ЦЕРКВИ КУПУЮТЬ СВІТЛО

лише
у своїй фабриці свічок

Інж. К. Котецький і С-ка
Спілка з обмеженою порукою

Львів 15, вул. Окружна (Бічна Кульпарківська) 9.

Численні признання за добірний товар. Дипльом господар-
ської вистави в Копичинцях. Світло наше світить ясно
і горить довго. Жадайте цінників.

НАЙЛІПШІ ДЗВОНІ І ВСІ ЦЕРКОВНІ ПРЕДМЕТИ
в найбільшій виборі і найдешевше продає
одинок українська кооператива
„ДОСТАВА“

**В СВОЇХ СКЛАДАХ — ЛЬВІВ, УЛ. РУСЬКА Ч. 20, ПЕРЕМИШЛЬ, РИНОК Ч. 23
 ТЕРНОПІЛЬ, ВУЛ. ПІЛСУДСЬКОГО Ч. 6**

Направляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе малювання церков, виготовлення іконостасів і ручить за солідне і стилеве виконання по приписам обряду. Письменно за цінами звертатися до Дирекції: Львів, Домініканська 11, 1 п. Звертаємо увагу Всч. Духовенству, що всі прочі фірми з церковними речами є або у ворожих нам руках, або є приватними підприємствами, а „ДОСТАВА“ є однією кооперативою, де членами є три наші Архієреї, многі священики і церкви.

З СИХ ПРИЧИН ЗАСЛУГОВУЄ НА ПОВНЕ ДОВІРЯ І ПОПЕРТЯ.

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 18 зл. річно,
піврічно 9 зл., чвертьрічно 4-50 зл.
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

ЗМІСТ:

Перед маревом нужди	441—443
<i>о. Северин Матковський:</i>	
Похвала ало культ Пресв. Діви Богородиці Марії в гр.-кат. Церкві	444—448
<i>Д. Державник:</i>	
Слідами предків	448—454
<i>о. Петро Хомин:</i>	
о. Іван Могилянський	454—459
<i>о. Петро Дзедзик:</i>	
Із життя східних незєдинених церков	459—463
<i>о. Йосиф Кравчук:</i>	
Спосіб подавання св. Причастія	464—466
<i>о. Теодор Цегельський:</i>	
До дискусійної статті о. О. Гадзевича „Спосіб подавання св. Причастія	466—468
<i>о. Г. Костельник:</i>	
250-літній ювілей Гр.-кат. Духовної Семинарії в Загребі	468—470
З гр.-кат. Богосл. Академії у Львові	470—472
Всячина	472—480
Проповіди	161—176

Нові книжки й публікації

„*Sprawy Narodowościowe*“, часопис присвячений дослідям національних справ (Річник V. Ч. 4—5). Ціна зл. 8.—

Вже вийшло нове число „*Sprawy Narodowościowych*“ за місяць серпень—жовтень 1931. Це число заслугує на спеціальну увагу читачів, котрих займають меншостеві справи, по причині ряду праць, котрі є поміщені так у часті статей, як і в хроніці.

Редактор Ст. І. Папроцькі у вступній статті п. з. „Бл. п. Тадей Голувко зглядом національних проблемів“ подає погляди бл. п. посла Голувка на внутрішні національні проблеми Польщі. Автор пише, що бл. п. Голувко „хоч підходив до тих замотаних проблемів (національних) з доброю волею і прихильним зрозумінням, впав жертвою вціпленої непочитальними руками національної ненависти“. Дивно, що на сторінках такого поважного наукового журналу, смерть бл. п. Голувка так аподиктично приписується „*nienawiści narodowościowej*“, хоч навіть судове слідство ще досі у сім згляді нічого не сказало.

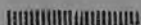
Др. А. Крисінські в докінченню своєї праці на тему „Розвоєві тенденції населення Польщі під зглядом національним і релігійним у повоєнній добі“ обговорює дійсний приріст і асиміляційні та конверсійні процеси, доводячи свою працю до дуже цікавих кінцевих заключень. Грудневий перепис населення може ввести деякі поправки до цієї праці, згідно потвердити її слушність.

Др. І. Станкевіч у статті п. з. „Час повстання білоруського й українського народів“ полемізує з проф. Др. Мироном Кордубою, котрий своєю статтею, поданою в „Літературно-Науковім Вістнику“ на тему найважливішого моменту в історії України, викликав дуже оживлену дискусію про час повстання українського і білоруського народів.

Хроніка, як звичайно, дуже богата, містить низку цікавих даних про життя меншостей в Польщі в III кв. ц. р. У відділі меншостевих проблемів на міжнародній області говориться про дебату на VI комісії XII Зборів Ліги Народів, і на 64 сесії Ради Л. Н. та про VII конгрес Національних Меншостей в Женеві.

В числі поданих теж в скороченню відчит, виголошений на зібранню Інституту Др-ом Миколою Ковалевським н. т. „Національна політика совітів“.

Окремі примірники „*Sprawy Narodowościowych*“ можна дістати у всіх книгарнях та адміністрації журналу: Варшава, вул. Nowy Świat 21. т. 3. Тел. 248—74.

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата вносить 18 зл. річно,
піврічно 9 зл., чвертьрічно 4'50 зл.
— для Америки 3 долари річно —

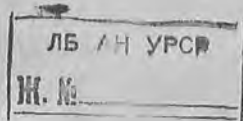
Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

Перед маревом нужди

З допущу Божого падуть на наш нарід у нашій тіснішій батьківщині щораз нові нещастя: світова війна з усіма її жахливими акцесоріями, програна національна війна мимо гекатомб зложених жертв, а вслід за цим болючі наслідки програної, катастрофальна повінь, що принесла знищення й без того убогим та війною виснаженим околицям, страхотливі минулорічні події, а вкінці нечувана економічна криза, яка цього року нависла над всіма нами чорною хмарою — ось низка тих нещасть, які від 1914 року почавши, періодично з'являються на нашій близшій батьківщині та не дають нам змоги взятися за творчу працю більших розмірів, будь вона релігійно-морального, культурно-освітнього, чи економічно-господарського характеру, а вже розпочату працю насильно переривають.

Та з усіх тих нещасть найболючіше останнє; не тому, начеб воно було з усіх справді найбільше, бо воно своїм національно-політичним характером чи своєю болючістю далеко не дорівнює деяким попереднім, але тому, що воно нам найближче, що ми, сучасники, безпосередно відчуваємо на своїх плечах його важкий тягар, а його подих заморожує радісну усмішку на устах кожного, відбирає нам змогу користуватися сучасними здобутками культури й цивілізації, хочби і в найбільш скромній мірі, та обертає нас, в дальшій консеквенції, у людей з дуже примітивними життєвими аспіраціями.

Важка економічна криза, що широкою повинню розлилась по всіх майже країнах світа, відчувається — завдяки

специфічним господарським і політичним відносинам — найбільшій серед нашого народу. Вона росте і поглиблюється у нас всюди: по селах і містах, між простолюддям й інтелігенцією. У свій крутіж втягнула вона вже всі верстви нашого народу. Найбільш гостро виявляється вона, безперечно, по селах, де господарські продукти і живий інвентар — головні джерела добробуту хліборобів, впали у своїй вартості так низько, що грозять руїною хліборобському стану, але дає вона себе в знаття і по містах, тільки що тут все-таки хтось більше нуждарями і безробітними займається.

Лягла та криза важким тягарем і на наше духовенство, для якого господарка є головним джерелом удержання. Нині вже нікого не дивує ся обставина, що багато священиків мусіли відібрати своїх дітей зі школи, бо нема звідки заплатити шкільної оплати. Кожний обмежує свої життєві вимоги *ad minimum*.

Одним словом, криза не пощадила майже нікого і щораз більше наповнює злиднями ціле наше сучасне життя, прибираючи декуди виразні форми нужди. Десятки і сотки тисяч безробітних простягають свої руки з проською о хліб і працю.

Отся страшна недоля теперішніх часів мусить зворушити серце кожного, в кого ще не вигасла гуманність і християнські ідеали і мусить викликати в ньому реакцію в напрямі злагіднення тієї неволі.

Перший почин до злагіднення нужди, яку несе з собою світова економічна криза, дала, як звичайно, Христова Церква, яка устами свого Найвисшого Пастиря в окремій енцикліці візвала увесь християнсько-католицький світ до „хрестоносного походу любови ближнього і милосердя“. Цей хрестоносний похід має не тільки злагіднити матеріальну нужду, але також сповнити серця потіхою і надією, що їх та нужда людині відібрала.

Наша Церква, ідучи за голосом св. Вітця, теж не поставилася байдуже до нужди і злиднів своїх синів. В цю важку, чорну годину нашого національного життя появився збірний пастирський лист усіх наших Владик галицької провінції, об'єднаних під прапором любови ближнього і християнського милосердя, а з нього пролунав могутній голос: На допомогу тим, які стоять перед загрозою нужди, а то й голодової смерті!

Виступ наших Владик подиктований в першу чергу Христовою заповіддю любови ближнього й милосердя, та тим обов'язком, який вони як Архипастирі мають зглядом повірених собі душ, але спонуканий він і почуттям громадянського обов'язку — рятувати нарід не лиш перед нуждою, але й перед усіма тими страшними наслідками, що їх та нужда несе для цілої нації.

Пастирським листом Владик започатковано допомогову акцію. Зараз після пастирського листа появився наче виконавчий розпорядок до нього. Утворено краєвий „Український Комітет Допомоги безробітним і вбогим“ під протекторатом усіх трьох наших Ординаріїв з осідком у Львові, заряджено оснування епархіальних, повітових і парохіяльних Комітетів Допомоги, іменовано голови повітових комітетів, розроблено в деталях плян цілої допомогової акції. А тепер йде тільки о се, щоби той плян перевести в діло, щоби порожні організаційні рямці допомогової акції виповнити діяльним змістом.

Якаж роля духовенства у цій, закресній на великі розміри, акції? Духовенство мусить взяти на свої плечі увесь тягар допомогової акції! Раз вона нами започаткована і під нашою фірмою ведеться, мусимо напружити всіх сил, щоби вона увінчалася успіхами. До діяльної участі у сій акції взивають нас не тільки наші Владики, але й те наше становище, яке велить нам не лиш проповідати християнську любов ближнього, але й в потребі доказати ділом, як ми ту любов розуміємо.

Сучасна економічна криза, а зглядно наша праця над її злагідненням, се в дальшу чергу найкрасша нагода до релігійно-моральної обнови наших вірних. Під впливом повоєнних обставин і внаслідок скритої чи явної пропаганди комуністичних кличів наше село втратило багато із своєї колишньої духовости, опертої на вірі в Бога і моральних засадах Христової Церкви. Тепер село зломане, прибите, з розбитими надіями і покинене тими, що заєдно обіцяли йому рай. Нашою харитативною працею загасимо серед наших вірних розпалене новими „пророками“ полум'я ненависти і пристрастей, а розпалимо назад огонь христ. любови і згідливости, що є запорукою мира та суспільного й індивідуального добробуту. Харитативна праця, звязана з нашою участю в допомоговій акції, се також успішний чинник пропаганди в користь Католическої Церкви та нагода до скріплення становища Церкви.

Тому започатковану нашими Владиками допомогову акцію зробимо програмою нашої найближчої діяльності! Хоч самі в біді і злиднях, хоч також може й приневолені нераз відмовляти собі багато річей, конечних і необхідних інтелігентній людині, сховаємо свой біль у серці, а самі підємо як апостоли, на рятунок отих найбільшніх. Не будемо тратити часу на довгі наради чи застанови, а візьмемось негайно за працю, бо край стоїть вже перед маревом нужди.

Редакція

о. Северин Матковський

Похвала або культ Пресв. Діви Богородиці Марії в гр.-кат. Церкві

(Продовження)

Спеціальний розгляд культу Пресв. Діви Богородиці в наших богослуженнях щодо їх змісту

Повисше поділили ми всі богослужебні пісні в честь Пресв. Богородиці відповідно до їх змісту на 1) похвальні або славословні 2) просительні або умилительні і 3) спочуваючі з її терпіннями, і після того поділу будемо старатися їх ближше розглядати. Та однак зараз на вступі треба ще примітити, що сей поділ є більше теоретичний, бо в дійсності, в кожній пісні знаходимо звичайно вискази і звороти так славословні як і просительні, тісно з собою переплітані, — бо воно так звичайно виходить, що в першій часті пісні Матер Божу прославляємо, а в другій просимо. Часом буває на оборот. Часто буває так, що в одній часті розважуємо якусь подію з життя Ісуса Христа — його божественність, або прикмети його божества, чи користи, які пливуть для нас з його хрестної жертви, а в другій просимо Пр. Діву о її заступництво у свого Сина і славимо її як причину, що ми можемо пізнавати його божі прикмети і користати з ласк, які пливуть для нас з його хрестної жертви — та з його милосердя і любови. Однак є й такі пісні, — в котрих лише прославляємо або виключно тільки просимо Преч. Діву о її поміч і заступництво.

а) Похвальні або славословні пісні.

Моттом до всіх славословних пісень можна без сумніву поставити пісню, що дуже часто повторяється у наших богослуженнях, а саме пісню: „Достойно єсть яко воістину блажити Тя Богородицу присноблаженную і пренепорочную Матер Бога нашего, честнійшую Херувім і славнійшую без сравнення Серафім, без істлінія Бога Слова рождшую сущую Богородицу — тя величаєм“. В сій пісні прославляємо Пресв. Діву — як Богородицу — Матір нашого Бога, як пренепорочну і повну блаженства Чисту Діву, — без порівняння висшу від Ангелів, що родить Бога і то родить без „істлінія“. В сій короткій пісні міститься ціла наука католицької Церкви що до Преч. Діви — і нею ми визнаємо: її непорочність, її цівництво, її святість, благодатність і вивиснення понад всі сотворіння світа, а вкінці — що найважливіше, — її Боже Материнство.

Так як в сій пісні, стрічаємо всі ті похвали Преч. Діви в кождім богослуженню і в кождій церковній книзі, без виїмку.

1) Непорочність Пречистої Діви Марії, прослазляється вправді короткими словами „непорочная і пренепорочная“, але чиж словами: нескверная, неблазная, пречистая, нетлінная, богоблагодатная, первочистая, жилище св. Духа, нескверная скипія, святая святых большая, пресвітлий облак, чистшая сонечних світлостей і т. п. не висказується віру, що Пр. Діва Марія, непорочно почата, остала через ціле своє життя непорочною, без жадного гріха — „гріху непричастная“?

2) Так само її дівственність Пр. Діви; воно ще частіше прославляється в наших богослуженнях. Безліч разів повторяється оклик: „Пречистая Діва, Марія Чистая, Богоневістная Діва, Неіскусомужная, Невіста нєневістная, Стіна Дівам, Столп дівства, дівства божественний Сосуд, добрая Младопитательница дівам і т. д.“. Преч. Діва „закони естества превзошла рождши Господа“. (Ірм. кан. 2 Нед. посту, гл. 7). Вона, хоч і була Матірю Божою, по рождестві лишилася Приснодівою, бо „Дух святий в Діві создал Слово Воплощенное“ (кан. нед. Полующ. Гл. 1). Тому чудесному Дівству Богоматері дивується не лише Божий післанець архангел Гавриїл: „Красоті дівства твого і пресвітлой чистоті твоєї Гавриїл удивися“. (Богор. гл. 3), але й сама Пречиста дивується і питається: Як се буде, коли мужа не знаю? „Дух святий зійде на Тебе і сила Вишнього отінить Тебе; длятого, й Святе, що народиться з тебе, назветься Сином Божим“. Тому вона „жилищем св. Духа наречеся“!

3) Та безперечно, що найбільше і найкрасше прославлене і звеличане в церковних богослужебних піснях Боже Материнство Пр. Діви. Воно, наче осередок кола, в котрім обертається вся похвала Пресв. Богородиці, що „Бога без сімени“ породила. Вона — Богородиця — Мати Світла, — „Гора Божая, в нейже вселися Слово, — Божественная skinія Слова, — Престол Божий „огнезрачный“, — „Гора священная, от нея же отсічеся Божественный камень“.

Дійсно, велике і безпримірне чудо, кого воно не здивує? Діва — а одночасно й Матір! Се непонятне і самій Марії. Про се співається в пісні на Собор Пресв. Богородиці: „Что чудишися Маріям? Что ужасает Тя еже во Тебѣ? Яко безлітна Сина в літа родих, рече, рожденного зачатія не набивши і безмужна єсмь і како рожду Сина? Безсіменное рождение кто видѣ? Ідіже бо хочет Бог, — побіджається естества Чин — яко же писано: Христос родится, прежде падшій возставити світа образ“. (Сідал. гл. 4 на Утрні.) Отже через Материнство Преч. Діви від-

роджується, освячується та обновляється цілий світ: „Тому веселися Єрусалиме, торжествуйте всі любящі Сіона“, бо нині „временний союз розрішися осудження Адамова, рай нам отверзся, змії упразднися, іже бо прельсти первіє, нині узрі Содітелєву бившу Матер. О! глубина богатства і премудрости і разума Божія! Яже ісходатливши смерть всей плоти, гріховний сосуд, спасенія начало бисть всему міру, Богородици ради. Младенец бо раждається із Нея, все-совершенний Бог, і рождеством дівство печатствує; пленици гріховния разрішаяй пеленами і младенства ради Евини врачует яже в печаліх болізни. Да ликовствує убо вся твар і да іграєт: обновити прийде Христос і спасти душі наші“ (наславник тамже). Тут церковна пісня ясно висказує причини, чому свята Церква так високо чествує і славить Материнство Преч. Діви. „Превічнаго і Непостижимаго, Соприсносушаго Невидимому Отцу, во утробі плотски носила єси Богородице, єдинос і неслиянное Тройци Божество; просія благодать Твоя в мірі Всепітая! Тімже непрестанно вопієм: Радуйся чистая Діво Мати“. (тамже).

Через Материнство Преч. Діви Марії „пророческая реченія нині ісполнишася, Бог бо наш утрі раждається із Діви Марії“... (сідален на Утрєні Предпразденства Рождества Христоваго). Сповнилося недостижимо „таїнство“. — „Како ізреку великоє таїнство? Безплотний воплощається, Слово одебеліваєт, Невидимий видится, Неосязасмий осязается; Безначальний починається; Син Божий Син чоловіч бивает: Ісус Христос, вчера, днесь тойже і во віки“. (Стихира на Вечірн. Рождест. Христ.) Тому вихваляємо Пречисту Діву Богородицю — Найдостойнішу Діву і Матір між усіми Дівами і Матерями. „О блаженно Богоотроковици чрево, яже мисленні небесе больши показася! Єгоже бо не вміщаєт Небо, Ти содержиши в собі просящи. О блаженнії Сосци Діви! яже сосет, питаєт всякоє диханіє, Христос, в ложеснах плоть Себі создав, безмужния отроковици!“ (Наслав. стих. на хвалит. Предпразденства Рожд. Христ. Гл. 6). Таких похвал в наших богослужєбних книгах дуже багато. В них розглядається непонятне людському умови чудо Воплочення. „Отроча раждающую Діву кто слиша, і Матер без мужа?! Марія совершаєши чудо, но скажи ми како? Не іспитуй глубини богорожденія моего, се воістинну паче же чоловіча ума постиженія“. (Ірм. 9 на канон. 6. Нед. посту.) Поняти сього не можна, але треба вірити Св. Духови, що се чудо приобіцаєт і проголосив через пророків. „На Синаїстїй горі видів Тя в купині Мойсей, неопально огонь Божества заченшую во чреві; Даниїл же Тя виді гору несікомую, жезл прозябшій Ісаїа возиваше от корене Давидова“. (Ірмос 6. пісні в середу 6. Нед. посту). Так застановляючися над сим недоступним людському умови чудом, величаємо і підносимо

Материнство Божої Матери. „В женах Ти єдина украсилася єси, о Пречудная Чистая! Краснійшее Слово породивши паче всіх чоловік являюся краснійша, того убо моли, скверну очистити, Діво, сердца моего!“ (9 п. Кан. сер. 6. Нед. посту.) Називаємо її красшою над усі жінки світа, бо вона стала матірню найкрасшого, що є на світі, — Бого-чоловіка. „Єго ми величаєм, а Тебе ублажаєм Діво“. Сим розрізняємо хвалу, яка належиться Синови Божому, а яка Божій Матері. Бо найвисшу нашу похвалу, яку ми віддаємо Пречистій Діві Марії, заслужила собі вона своїм Божим Материнством. „Із тебе, благодатная Діво... возсія світа і мира Христос податель...“, що розрішив „преступленіє“ і дав нам „ізбавленіє“, тому ми і „неізреченное твоє рождество поєм Чистая“. (Богор. вірка 6. Нед. посту). Материнством Преч. Діви прийшло для всіх спасення і радість. „Голубице Милостиваго рождшая, радуйся Приснодіво, Преподобних всіх радуйся похвало, Страдальцев вінчаніє, радуйся всіх праведних удобреніє і нам вірним спасеніє“ (Ірм. 9 кан. в суботу 5. Нед. посту). Без материнства Преч. Діви преподобні не осягнулиб своєї слави в небі, праведні не булиб нагороджені, мученики не булиб вінчані, і ніхто з людей не був би спасений. Тому й співаємо в акафісті: „радуйся, єюже клятва ізчезає, радуйся Адама возваніє, радуйся слез Евиних ізбавленіє“. (Ікос 1). Материнство Преч. Діви є „началом Христових чудес“, „главизною єго веліній“. Вона стала „ліствицею небесною, єюже сниде Бог“, мостом „проводящим сухих от землі на небо“ (Ік. 2.). Материнство Преч. Діви спричинило „божіє ко смертним благоволеніє, смертних ко Богу дерзновеніє“. (Ікос 3). Воно прояснює нам „Таїнники св. Тройці“, показало нам людям „Бога Человіко-любца Хріста“. Через своє Материнство стала Преч. Діва „низпаденієм бісов“ та „ісправленієм чоловіком“, бо через неї, „разрішися переступленіє“ і через неї „отверзся рай“. Пречиста Діва Марія стала „ключем Царствія Христова“. А чогож більше людям треба — як не спасення та осягнення Царства Божого?

З тої причини і Материнству Богородиці Марії належить достойно віддати найбільшу честь, й найкрасше його звеличити. І тому величають Пречисту не лише люди, але й Ангели в небі. „Небесная срадуются земним, земная ликовствуют небесным“. Вона „Честнійшая Херувім, і славнійшая Серафім“, бо вони „не сміють на Сина Божого взирати“, а Марія його родить, носить на своїх руках, кормить його своїми грудьми, тому й кличемо з євангельською жінкою: „Блаженно чрево носившее Тя і сосца яже єси ссал!“ По тій теж причині ніхто з людей не в силі Марію достойно похвалити: „Вітійствующій не может язык Влади-

чице піснословити Тя — паче бо Серафімов возвисилася єси — рождши Царя Хріста“.

4) Вкінці Богородиця є „блаженна і благодатна“, — „славна“, а своєю славою наче одягнула і других людей. Марії належиться слава — бо „нею обнажися ад“, бо через неї „угасися прелести пещ“ — через неї прийшов „упадок бісов, врагов душ“.

Пречиста своїм материнством показала нам „образ воскресенія“. Вона дає спасення „плаваючим“ по повнім небезпек і бур житейським морю, бо вона сильним і безпечним кораблем для всіх, що хочуть стагтися. Вона, сама благодатна, роздаровує благодать Божу всім, що до неї прибігають. „Очистилище міру, радуйся Пречистая Владичице: ліствице возвисившая от землі всіх благодатію, мосте воістинну преводяй всіх от смерті к животу“. (п. 4. Кан. суб. 5. Нед. посту.)

Св. Церква прославляє Преч. Діву „Царицею“ і то неба і землі, бо Син Божий вивисив Марію понад усі сотворіння земні і небесні. Вона заєдно оглядає лице Бога, має до нього найблизший приступ, вона завсіди умоляє Його. Тому Пречиста Марія „по Бозі все наше упованіє“ і наша „кріпость“ та всім нам „вірним спасеніє“. — Св. Церква хвалить Пречисту Діву як „віри утвержденіє“, тому співає: „Всемірную славу от челоуєк прозябшую, і Владику рождшую, небесную дверь, воспоім, Марію Діву, безплотних піснь, і вірних удобреніє; Сія бо явися небо, і храм Божества; Сія прегражденіє вражди разрушивши, мир воведе, і царствіє отверзе. Сію убо імуще віри утвержденіє, поборника імами із нея рождшагося Господа. Держайте убо, держайте людіє, ібо Той побідит враги яко всесилєн. (Догмат 1 глас.).

(Продовження буде)

Д. Державник

Слідами предків...

(Памяти бл. п. о. Юліана Никоровича)

Між шематизмами перемиської єпархії, які, разом зібрані, виповнилиб вже окрему шафу бібліотеки — є один, який має велику історичну вартість. Є це „Схиматизмъ всего клира руского-католического Богомъ спасемои Епархіи Перемышльской на годъ отъ рожд. Хр. 1879“.

Скромний редактор і автор цього шематизму не увіковічнив свого імени друком на тій книзі. Але хто познайомиться з нею, зараз здогадається, що її автором був уче-

ний історик-патріот. На щастя, живуть ще люди (нпр. Впр. о. Архидіакон Александер Вінява-Зубрицький), що були свідками цієї високопатріотичної праці ученого. Від них знаємо, що редактором і автором шематизму був о. Юліян Никорович, доктор св. Богословії, професор церковного права в епарх. Богословським Заведенню, бібліотекар Соборної Бібліотеки, член-кореспондент краківської Академії Наук, префект перем. Дух. Семинарії, родж. 1832, рукоп. 1864.

На шематизм привикли в нас дивитися як на книгу персоналій: духовенства і патронів, як на інформатора про число душ і парохіяльну дотацію. Сповнивши свою службу, — по році стає він безужиточною книгою, тому звичайно призначається його на макулатуру, щоб не заваджав.

Не такий шематизм, що вийшов зіпід редакції о. Никоровича! Сповняв він не тільки ролю інформатора в даний момент, але через довгі літа був корисною лектурою для кожного, був неначе історичним підручником, розсадником національної свідомости, будителем національного достоїнства і патріотизму. Любов до Церкви й історичної традиції — це провідна думка редактора при укладанню отсего шематизму.

Читаєш його нині, по 50 літах, і не можеш відірватися від нього. Таким інтересним і багатим змістом виповнив його редактор. Бо о. Никорович попри сухі інформаційні дані подав при парохіях і церквах всі знані йому історичні вістки, а подекуди навіть перекази, що відносяться до даної парохії, церкви і т. д. В тій цілі перестудіював він всю йому доступну історичну літературу, від Нестора почавши, переглянув місцеві архіви і парохіяльні документи, не погордив і устною народною традицією. В такий спосіб перемиський шематизм з р. 1879 перемінився в цінну книжку історичного і виховного значіння.

З цієї книги говорять до нас предки, від св. Володимира Великого почавши. Говорять до нас Князі і Гетьмани, бояри і шляхта своїми багатими фундаціями на церкви і монастирі, що стали твердинями нашої віри і народности. До Перемишля і ще дальше на захід сягали їхні діла побожности і щедрої жертвенности. Промовляють до нас церкви та дзвони, образи, пам'ятники та гробниці, руїни та звалища — те все, що протиставилося ворогам вікового лихоліття нашого і перетривало до нині — і те все, що впало під ударами противника. Бо й гробниці та руїни мають свою душу — вони живі для нас невмірущим духом нашого народа.

А коли настали часи нашої недержавности і коли устали дари, сипані з княжих і гетьманських скарбниць, коли захитались і зневірились наші суспільно-національні верхи — тоді релігійно-національні цінности скрилися під

ремісницькі низькі хати наших городів, під мужицькі стріхи наших сіл.

От і тепер говорять до нас оті „прості хлопи, сидельники і кожемяки“, що від уст собі віднімають кусок хліба і віддають на славу Божу, борючись тим способом „за права віри і нації руської“...

Отвираєте книгу о. Никоровича і вже на першій сторінці автор з національною гордістю пише, що „горожане Перемишля були отъ г. 981 по́дданниками Держави Володимѣра Великого, пріяле св. Крещеніє, якъ тоє приказаль онъ былъ по всей своей Державѣ“. Наводить цитати з літопису Нестора і подає історію перемиського єпископства, яке оснував в половині XI ст. київський митрополит Іларіон. Слідусь тепер ряд перемиських єпископів, при яких наводить знані йому історичні вістки, як от нпр. дослівно грамоти князя Льва, якими фундував він дотацію перемиських єпископів.

По отсім історичнім вступі зачинається властивий шематизм від столиці єпархії, Перемишля: „Руского Князя Володаря городъ, одно з найдавніѣйшихъ Мѣстъ Галицкои Руси, для того, же Князѣ Рускіи і народъ Рускій бувъ богобоязненный, мѣсто мало въ собѣ много церквей і благодѣтельныхъ заведеній, челоувѣколюбіємъ Русинѡвъ созданныхъ“. Тепер слідує історичні вістки про перемиські церкви, числом 28, на чолі яких стоїть катедральна церква св. Івана Хрестителя. Автор подає її історію: „Була вона з тесаного каменя, в кріпости руських князів (замку), на південь від нинішнього міста, на хребті гори збудована. В ній був погребаний князь Володар з владиками-єпископами. Як традиція і руський літопис кажуть, Володислав Ягайлò відібрав її Русинам і приказав кости наших князів і владик руських з неї викинути і віддати латинському біскупови“. Тут наводить історичні джерела цієї вістки (Длугоша і інші) і цитує дослівно отсе з твору латинського каноніка „Peremislia sacra“: „З тесаного каменя тої руської катедральної церкви була 1460 збудована ціла пресвітерія і хор і закрістія аж до корабля двох побічних олтарів, як також фундаменти в теперішній катедральній церкві латинській“. Цю вістку про відібрання катедр. церкви Русинам потверджує і лат. біскуп Захарієсевич, котрий в творі „Vitae Episcoporum Premisl. rit. lat.“ на ст. 11 пише так: „Ecclesiam in castro Premisliensi per Vladislaum Regem sibi donatam pulsus Schismaticis, cum Capitulo possedit anno 1412.“

Як муравлі, котрим збурено муравлище, беруться негайно до будови нового — так і годішні наші предки зараз таки збудували при нинішній Владичій вулиці деревляну катедр. церкву св. Івана Хрестителя, яка стояла до р. 1535.

В тім році вона згоріла. Та коли по конфіскації церкви Володиславом Ягайлом в р. 1412, завдяки дооколичним боярським родам, що держались ще своєї віри, легко було збудувати нову церкву — то в р. 1535 ті роди були вже чужинцями супроти тодішньої перемиської Руси. Але душа народу невиміруша. Катедральна церква наводить ктитора вже не між боярськими родами, але між ремісниками. „Косма коваль Кузьмич“ будує власним коштом муровану катедр. церкву також на вул. Владичій (за нинішньою вежею) і вона стоїть до другої половини XVIII ст. За владитва Атанасія Шептицького катедр. церква, збудована ковалем Кузьмичем, вже була замала і не могла помістити вірних. Тому владика постановив збудувати нову, величаву катедральну церкву. Епархіальний клир з одушевленням зложив гроші і приступлено до будови. Вибудовано вежу (яка стоїть до нині!), куплено 1000 кірців вапна і кількадесять тисячів цегли і приступлено до муровання фундаментів церкви, маючи на ту ціль відложених 80.000 зл. — на той час величезну суму! Вмішався в ту справу цар Йосиф II і 1784 р. призначив для Русинів покармелітанський костел на катедральну церкву — а 80.000 зл., як також гроші з продажі вапна і цегли передав до релігійного фонду.

Не поминув о. Никорович в своїм шематизмі і релігійно-національних памяток, які мали будити національну гордість. І так згадує, що в катедральній церкві, збудованій висше згаданим ковалем, був ряд портретів перемиських єпископів, які на власні очі бачив Несецький.

Згадує також о. Никорович про мітру перемиських владик, яка по переказу оо. Василіян має бути тою самою короною, якою папський легат Опізон коронував князя Данила на короля в Дорогичині 1246 р.

І ще третя цінна памятка зберіглася в перемиській катедрі — це дар Великого Гетьмана Богдана Хмельницького з р. 1657, який складається з двох омофорів і епітрахилія. В шематизмі зазначено, що цей дар з р. 1757. Та це очевидна друкарська похибка, якої при коректі не завважено — має бути з р. 1657. (В тім році д. 6 н. ст. серпня помер Великий Гетьман, але хоріти почав вже з весною. Правдоподібно цей дар вислано до Перемишля з Гетьманського двора в Чигирині в часі недуги Великого Гетьмана).

Врешті тут зберігся і цінний дар (з р. 1457) молдавського князя Івана Александра. Є це трираменний хрест з чорного гебану, золотом кований, якого перемиські владики від непамятних часів уживають при йорданським Воскресінню. На тім хресті є й історичний напис, в яким зазначено, що Господар молдавської землі, Іван Александер „сотворив, украсив та оковав сей хрест і дав... „у Перемискою Митрополію“...

Все те о. Никорович згадує з пієтизмом і наводить дослівно напис. Мало того! Він не забуває в шематизмі зазначити, що ці історичні пам'ятки є відфотографовані і можна ці фотографії набути у фотографа Геннера. А що до мітри — відсилає читачів до архіву краківської Академії Наук, де еп. Іван Ступницький подав критичний опис мітри. Видно, що редактори шематизму ходило о це, щоби читачі заінтересувалися пам'ятниками нашої старовини та щоби освідомлялися, що наш нарід не є народом-бастардом, але народом зі славним минулим та що сучасне покоління зв'язане традицією зі своїми предками. А це не могло не будити національної свідомости в домах нашого духовенства тоді, коли ще в багатьох священничих домах панувала польська мова, замість своєї рідної.

Не забув також о. Никорович пояснити, чому на висше з гаданім трираменнім хресті є напис „у Перемискою Митрополію“. І дійсно перемиська катедральна церква була мало що не два століття митрополітальною церквою. А саме: „Казимиръ III 1368 года Руску Митрополію Галицку уничтожилъ и ниякого Епископа не позволялъ для Русиновъ святити (отже Руска Галицка дієцезія аж до 1539 не мала свого Владики-Епископа) тогди перемишльска катедральна церковь св. Іоанна була Митрополітальною. Доказомъ того єсть хрестъ трираменный, даръ молдавского князя“.

В такий самий спосіб о. Никорович переходить усі церкви, наводить документи в оригіналах з зазначенням, з якого джерела черпає матеріял. Тай цікавий це матеріял! Як живі стають перед нами наші предки. От на Засянню опечатано міщанам церкву в р. 1612. Урядовець Фільон Черкавський „posłany z woźnym i szlachtą za San do Cerkwi, obejrzeć, czy są kłódki na niej. Posłany urzędnik przyszedłszy, zobaczył, że kłódki pootwierane, Cerkiew otworzona i Cere-monje swoje w tej Cerkwi odprawowali. A gdy Pan Filon Czerkawski protestował, dostało mu się kijem za prawe ucho, od jakiegoś Piotra Kubraczka, aż upadł, i spuchło za uchem, cuius obductionem officum praesens suscepit“. (Ex protocollo actorum Scabinallium Premisl. Fasc. 394).

Тай не дивуймось цьому Петрови Кубрачкови! В часах, коли відбирано церкви, коли в актах завсіди з призирством називано наші церкви „Ruthenica Synagoga“ — горяча кров в розпуці інстинктивно боронилася!

Подавши історію двайцять вісьмох церков в Перемишлі на 22 сторонах, зазначає автор, що ще в р. 1761 було в Перемишлі вісім церков, як про це свідчить офіційальний документ, звіт еп. Шумлянського п. н. „Status Dioecesis Premisliensis“, предложений Апост. Престолови. Та вже в часі друку шематизму знайшов о. Никорович нові документи

про перемиські церкви і помістив їх в додатку, при кінці шематизму (ст. 445—448, 457, 475, 485, 489). Є це вістка „Гал. вол. літопису“ про князя Володимира († 1288), котрий дарував перемиській єпископії євангеліє апракос, оковане сріблом і жемчугом, яке сам князь переписав. Редактор навів дослівно це місце з літопису, де описується, якими багатими дарами наділив цей князь церкви, які церкви і городи побудував і подає характеристику князя за літописом, щоби будити національну свідомість.

Крім сього подає документи, по яким в Перемишлі існували ще дві церкви: церковця „Знесіння“ (на горі цієї назви) і монастирська церква під горою Знесіння. Разом з ними мав Перемишль 30 церков.

З перковних інституцій мав Перемишль: 4 брацтва, 2 шпиталі і „руську школу“.

Школа була богословська при катедральній церкві. З документів, що відносяться до тієї школи, подає о. Никорович зміст письма перемиського єпископа Михайла Копистенського (1591—1610) до львівського Ставропигійського Брацтва, в яким єпископ пише, що перемиська школа має „Александра правовірного, честнаго і благопотребна дидакала, который благочестно живучи, починаєть чинь творити школьнаго ученія и насыщаєть всѣхъ брашномъ душевнымъ... Къ помощи Александрови якового младенца рачте zde прислати“. Видно, що львівські братчики не могли вволити волі єпископа, висловленій в цім листі (з д. 30. VIII. 1591), коли єпископ д. 6. VIII. 1592 вдруге пише до львівських братчиків: „Прислѣте дидакала до столици Перемишльскои для наученія писменнаго дѣтемъ искусна мужа, аще мощно искуствомъ греческого, латинского і славенского, бо zde наша страна и повѣтъ зело оскудѣла в наученію“. Цего листа писав єпископ зі Спаського монастиря, де тоді перебував. Перемиські братчики чи не знали про лист єпископа, чи може бажали сильніший натиск зробити на львівських братчиків, бо й собі майже рівночасно (д. 10. VIII. 1592) написали листа до них з тим самим домаганням. Львівські братчики таки добре взяли собі до серця оба листи, бо вже д. 24. VIII. 1592 повідомляють перемиських, що післали їм учителя, також на імя Александра, „дидакала правовѣрна и честна и благопотребна, да устроится въ васъ вся по ряду братства і школьного ученія“.

Коли в р. 1610 Перемишль став столицею також уніятського єпископа Атанасія Крупецького, цей вкоротці оснував тут уніятську богословську школу. Видко, що доокочлині священники не хотіли своїх синів посилати до тієї школи, бо єпископ Крупецький вніс жалобу на них до Люблинського трибуналу, котрий в р. 1614 вирішив, щоби всі сусідні священники: о. Іван Медицький, о. Григорій Шехін-

ський, о. Кость Буцовський, о. Іван Торський, о. Василь з Поздзяча, о. Андрій з Косинич, о. Григорій Батичський, о. Стецко Вишатичський, о. Іван Сосницький і всі інші „propones dzieci swoje do szkoły Cerkwi katedralnej Przemyskiej na nauki dawali“.

На увесь історичний матеріал дотично Перемишля, з якого ми подали тільки виїмки, дивиться о. Никорович через призму публіциста і пропагатора релігійно-національної ідеї. Вичисливши, скільки церков, монастирів, брацтв ітд. мав Перемишль, додає о. Никорович: „Так дбали Русини о славу Божу і о себе!“ З цього мимоволі випливає питання: А як дбають тепер, коли мають тільки одну церкву? На Засянню мали колись чотири церкви, а тепер ні одної!

Або подаючи документ завіщання о. Онисима Горчички, котрий, умираючи в р. 1622, записав перемиському Брацтву св. Трійці свій дім з садом і свою бібліотеку, а за те зобов'язав Брацтво, щоби воно рік-річно по 8 зл. давало тим оо. Духовним, що будуть правити за його душу св. Літургію — констатує о. Никорович, що ця фундація десь загубилася, тому з емпазою питає: „Где той домъ? кто совершає за его душу св. литургію?“

Такими увагами поперетикані й інші документи.
(Конець буде)

о. Петро Хомин

о. Іван Могильницький

каменяра національного відродження

(В 100-літні роковини смерті)

Поява „Русалки Дністрової“ в 1837 році, що започаткувала наше національне відродження в Галичині, була попереджена жвавою національно-культурною працею, яка ломала тверді леди національного сну і байдужности та була наче тою загравою, що віщує скорий схід сонця. І цікаве, що та заграва національного відродження зайнялася на наших західних окраїнах, в старому княжому Перемишлі, де до праці над розбудженням — здавалося — мертвого вже народу станули красші представники нашого духовенства, об'єднані біля своїх владик, головнож біля світлого перемиського владика, Івана Снігурського. Славний перемиський кружок під патронатом еп. Снігурського, до якого належали о. Іван Могильницький, о. Іван Лаврівський, о. Йосиф Ло-

зинський, о. Юстин Желехівський, о. Йосиф Левицький і ін. — ось ті каменярі національного відродження, які підготували своєю працею появу „Русалки Дністрової“ і після її появи далі працювали над культурним двигненням пробудженого народу.

У тій великанській роботі найважливішу роль відіграв о. Іван Могильницький, парох Дроздович біля Перемишля і нижанківський декан, а згодом крилошанин єпископської капітули в Перемишлі, не тільки задля великої ваги виконаної ним праці, але теж і з того згляду, що до тої праці взявся він перший зпоміж усіх.

о. Іван Могильницький уродився в 1773, а ординувався в 1800 році, і ставши парохом села Дроздович, розвиває живу діяльність не тільки у своїй парохії, але й у цілій околиці. Були се часи, коли велика культурна робота, започаткована серед Українців з хвилею прилучення Галичини до Австрії (зрівнання українського духовенства з латинським, оснування генеральної семінарії у Львові, заведення українських викладів на львівському університеті), що будила надії на скоре національне відродження Галицької України, перервалася на всіх майже ділянках. Українські виклади на університеті зачато поволи усувати, знесено шкільний примус, а викладовим язиком у всіх народних школах став польський язик. Галицька Україна заснула знов глибоким сном.

Треба було зачинати працю від початку. А робітників майже не було. Всего кілька чи кільканадцять священиків (одинокі наша інтелігентна верства у ті часи) серед моря зовсім ополяченого духовенства! І ось зпоміж тих кільканадцять священиків з „руським духом“ на перший плян виступає о. Іван Могильницький.

Знаючи, що нарід без своїх верхів, себто шляхти й інтелігенції не зможе ніколи піднятися, постановив він при допомозі народних шкіл творити власну інтелігенцію зпоміж селян і міщан. Тому стає о. Могильницький завзято пропагувати оснування парохіяльних шкіл, спершу у своїм деканаті, а згодом, коли тодішній перемиський єпископ Михайло Левицький, побачивши гарні висліди тої його праці в нижанківським деканаті, іменував його єпархіяльним візитатором шкільництва і референтом шкільних справ при перемиськім гр.-кат. Ординаріяті, стає справжнім керманичем шкільної справи не тільки на території перемиської єпархії, але загалом цілого краю, бо єп. Левицький, перейшовши в 1818 році на митрополичу катедру до Львова, у шкільних справах йшов всеціло за ним.

Щоби цілій освітньо-шкільній діяльності, яку так гарно започатковано, надати більше розмаху й організованости, треба було перш усього для тієї праці витворити прихильну

атмосферу серед власного духовенства, тодішньої одинокої нашої провідної верстви, треба було дальше подбати про підготовку українського учительського стану, а вкінці постаратися о потрібні українські шкільні підручники. Се була — на тодішні часи — великанська праця! А за виконання її взявся з молодечею енергією сам о. Іван Могильницький, не маючи до помочі нікого, крім піддержки з боку свого Владика.

Для витворення прихильних настроїв серед власного громадянства і більшого спопуляризованія освітньо-шкільної справи, організує о. Могильницький в 1816 році в Перемишлі перше наше культурно-освітнє товариство під назвою „Societas Presbyterorum Ritus graeco-catholici Galiciensium, ad promovendam operibus scriptis apud fideles Christi cognitionem Religionis et ad formandos eorundem fidelium mores instituta“. Завданням товариства було обновити під церковно-національним оглядом цілу тодішню нашу країну. Товариство мало дальше дати народови книжки, написані „простою мовою, уживаною по селах і в найпростішій стилі“. Статути товариства потвердила двірська канцелярія декретом з 5. липня 1816. Тому, що усе майже тодішнє духовенство було спольщене, до товариства вписалося всего вісім членів, всі з перемиської єпархії, за виїмкою одного тільки о. дра Снігурського, що був тоді парохом св. Варвари і професором університету у Відні.

Однак вороги не дали товариству розвинути намічену діяльність. Та о. Могильницький сим не знеохочується і сповнення завдань, які було собі намітило товариство, бере на себе. З великою енергією і посвятою береться за розбудову народного шкільництва.

А що тоді не було шкільних підручників і учителі вчили дітей читати на старих церковних книгах, о. Іван М. сам пише шкільні підручники і видає їх один за другим, друкуючи деякі з них аж в Будапешті. А саме в 1815 році видає там підручник 1) „Наука християнская по ряду катихизма нормального къ ползѣ парафіяльныхъ“ (Будим 1815). Рік пізніше виходить друком 2) „Букварь славенорусскаго языка“ (Будим 1816. Тому що „Буквар“ вмиє розхоплено, видано його новим накладом 1817, 1819, 1826 і 1827 року). 3) В 1817 виходить у Львові його „Катехизмъ малый для оучилищъ парафіяльныхъ“, 4) „Повинности подданныхъ къ ихъ монарху во оупотребленіе оучилищъ парафіяльныхъ“ (1817 і 1827) та вкінці теж у Львові 5) „Правила школьная“ (1817).

Отсих п'ять підручників розбудили наше село з твердого сну і наповнили всіх радістю, бо кожда дитина, що ходила до школи, мала змогу мати свою книжку, з якої не лиш сама училася, але й читала її дома на втіху родичам.

І кожде майже село бажало мати свою школу та в тій справі напливали просьби селян до львівського і перемиського Ординаріятів з домаганням прислати їм дяко-учителя.

Се було перше велике діло, якого по уложеному плянови довершив о. Могильницький: діло розбудження серед народу туги за школою і то у рідній мові.

Але тепер супроти масових домагань села — прислати дякоучителів — відчув о. М. вельми пекучу потребу відповідно кваліфікованих учителів. Тому укладає він вже заздалегідь плян оснування спеціального заведення, який приготовляв би учителів для парохіяльних шкіл. Цей плян уповні зреалізовано щойно за еп. Снігурського, оснуючи в Перемишлі „Інститут дяко-учителів“. Цісар затвердив се оснування дня 24. серпня 1818 р., а єпископ подбав за фонди для тієї школи. Так повстала перша учительська семінарія з українською мовою навчання, звідки щороку виходили нові учительські сили та займали посади в парохіяльних школах. В такий спосіб о. І. Могильницький на протязі 13 літ зорганізував на загальне число 697 парохій перемиської єпархії 385 парохіяльних шкіл, 24 тривіальних і головну школу в Лаврові. Був це великанський культурний подвиг!

Третім, не менше важним, а про його externo безперечно таки найважливішим ділом, було старання о. Могильницького біля заведення української мови в державних народних школах. Саме тоді, бо в 1817 році австрійське правительство зачало переводити реформу народного шкільництва. Митрополит Михайло Левицький за намовою о. Івана Могильницького вніс до уряду меморіал, в якому домагався, щоби з огляду на релігійно-моральні потреби народу завести в народних школах науку української мови. Губерніальна рада, зложена з 10 членів, в присутности запрошеного латинського архієпископа гр. Анквіча і лат. каноніка Мінаевича, заявила, що одинокою краєвою мовою в Галичині може бути лиш польська мова, а все інше, отже й українська мова є лиш звичайним наріччам, що годі для мужика гр.-кат. віри (*dem Bauer des gr.-kath. Glaubens*) множити язики й письмо, і що вкінці з політичних причин годі допустити українську мову до школи (*„wenn auch die Rücksichten der Politik erwogen werden sollten, dürfte es sicher minder rätlich seyn, statt der polnischen die ruthenische Sprache zu verbreiten, nachdem solche nur eine Abartung der russischen ist“*).¹⁾

Проти сего рішення губернії заложив протест митрополит і о. Могильницький, в якому оба старалися доказати,

¹⁾ Порівн. М. Тершаковець: Галицко-руське літературне відродження Львів 1903. ст. 10.

що для Українців матірним язиком є український язик, що за княжих часів був він державний і науковим, що вже за цїсаря Йосифа II був він уживаний не тільки в народних школах, але й на університеті. Всі твердження були ілюстровані багатим фактичним матеріалом, однак мимо сього протесту не узгяднено: польська мова остала мовою навчання для Поляків і Українців, а лиш добровольцям полишено волю вчитися приватно української мови.

Ще рішучіше і з більш переконуючою силою виступив о. Могильницький в обороні української мови тоді, коли президія губернії заборонила видавати пастирські листи „кириличною мовою“. З такою заборonoю стрівуся 1821 р. митр. Мих. Левицький, котрому губернія звернула його пастирський лист, написаний кирилицею. Проти сеї заборони вніс о. Могильницький 1822 року в імени митрополита рекурс, який ще й нині може уважатися не лиш обороною, але й звеличанням української мови, що в тодішні часи мусіло викликати в серцях нашої ополяченої інтелігенції радісний відгук. Цікава ся розвідка головнo тим, що автор в науковий спосіб боронить незалежности української мови зглядом польської і російської. „Між славянськими діалектами — сказано в статті о. Могильницького „Rozprawa o języku ruskim“, перекладеній на польське і напечатаній в „Czasopismie naukowem księgozbioru im. Ossolińskich“ за 1829 р., а яка була поширенням згаданого рекурсу — найменше знаний руський діалект і його називають всіяково“. „Називати ж його треба руською мовою, по латині *lingua ruthena*, по німецьки *ruthenische Sprache*“. „Руська мова відріжнялася завсїди від інших славянських мов, особливо від церковно-словянської, польської і російської, котру давніше звали московською. У всіх руських землях, колись знаних під назвою Малої і Червоної Руси, уживали одного і того самого діалекту“. „Руська мова не повстала з польської; навпаки польська мова за теперішню свою чистоту і своє багатство, а навіть за свій склад має в більшій часті дякувати руській мові. Руська мова причинилася немало до зросту, краси й багатства російського діалекту — сього не перечать і самі Москалі“. ²⁾

Галицька суспільність не чула досі такого ясного й рішучого погляду на українську мову; усе блукало в безпросвітній темряві і тому слова о. Могильницького стали для всіх, своїх і чужих, справжньою ревеляцією, тимбільше, що найповажніші славісти того часу не мали ясного поняття про становище української мови в сімі словянських мов.

Жаль тільки, що за життя о. Могильницького не видано його граматики української мови, поважної наукової

²⁾ М. Тершаковець, *op. cit.* ст. 11.

праці, яка дала йому міцну підставу для тієї оборони й звеличання своєї рідної мови, хоч митр. Михайло Левицький вже в 1823 році звертався до цензури за дозволом надрукувати її.

Крім своєї наукової і освітньо-культурної діяльності, крім праці ширшого національно-історичного значіння, якою віддав для добра народу усі свої духові сили, о. Іван Могильницький віддав на народні цілі усе своє майно, записуючи свою двоповерхову кам'яницю в Перемишлі на stipendії для 15 учеників перемиської гімназії. Те саме зробила і його дружина, що померла рік по нім (1832 року), записуючи весь свій маєток (1800 голєндєрських гульдєнів) на Інститут вдів і сиріт по священниках в Перемишлі.

Цілим своїм життям і своєю невсипучою працею над розбудженням і розбудовою українського національного життя створив о. Іван Могильницький тип українського галицького священика і започаткував цілий ряд таких священиків-громадян, які своєю працею, навіяною великою любов'ю до Батьківщини, довели не тільки до розбудження і національного відродження країни, але через ціле майже століття працювали, як провідники і звичайні робітники, над розбудовою нашого національного життя у всіх його ділянках, перетворюючи сіру селянську масу в модерну культурну націю з ясно скристалізованим релігійним і культурно-політичним обличчям.

І хоч сьогодні, сто літ від смерті великого Громадянина-священика, українська нація має вже попри свою духовну і багато світську інтелігенцію, яка здебільша перебрала провід національного життя у свої руки, наше духовенство не сміє замикатися в крузі виключно тільки релігійно-церковних справ, але — як велить традиція — мусить своєю працею покласти на всі ділянки нашого національного життя виразне християнське знамя і обновити усе громадянство в дусі Христових ідеалів.

Із життя східних незєдинених Церков

1. Церква в Росії

Як відомо, російською патріархальною Церквою управляє тепер митроп. Сергій, в заступстві митроп. Петра, якого увязнили большевики. Можна уявити собі становище мит. Сергія серед страшної большевицької дійсности: релігія переслідувана всіми можливими, найбільш вирафінованими засобами, масові вязнення та депортації духовенства, масова конфіскація та демолування церков, надмірне оподат-

кування існуючих вже храмів, щоб таким способом довести до „легальної“ самоліквідації їх — ось понурий образ діявольського нищення Церкви в царстві червоної зірки.

А коли в кровавому 1929 році сумління культурного світа на вид большевицьких жорстокостей здригнулося і живо запротестувало проти нечуваних насильств супроти Церкви, — тоді большевики, для сальвування опінії перед світом, підсунули митр. Сергієви до підпису заяву, що на областях Радянського Союзу нема ніякого переслідування Церкви. Цю заяву митр. Сергій дійсно власноручно підписав і вона викликала, очевидно, величезне вражіння не тільки в самій Росії, але і в цілому світі. З початком уважано її фальсифікатом, та скоро опісля переконалися про його автентичність. Тоді вірні патріархальної Церкви поділилися на три групи: Одні визнали митроп. Сергія зрадником, другі здержалися зі судом про цю справу, не маючи близьких даних про неї, а треті оправдували Сергія „висшими раціями“, які будьтоби руководили ним при видаванні цього роду енуціяції: а саме підозрівали, що тим способом хотів митроп. Сергій виторгувати від большевицької влади деякі полекші для Церкви.

Митроп. Сергій офіційно заперечив цему останньому здогадові, але (майже рівночасно) справді вислав до совітської влади меморіал з просьбою-побажанням про полекші для своєї Церкви — на що більшовики відповіли ще більшими репресіями.

II.

Та ще більше клопоту приспорила митр. Сергієви згадана його енуціяція з боку російської еміграції, що остає під духовним проводом і юрисдикцією архієп. Евлогія, з осідком в Парижі.

Вже від кількох літ оставав митроп. Сергій в конфлікті з російською еміграцією, через те, що вона вела антибольшевицьку агітацію, чого собі митроп. Сергій дуже не бажав; за це він був загрозив еміграції анатемою. Одначе еміграція загрози митроп. Сергія не брала собі до серця і конфлікт чимраз заострювався. Найбільшої гостроти набрав він у 1930. р., коли то за прикладом папи Пія XI заряджено було поміж православними публичні молитви й богослуження з приводу переслідування большевиками релігії й Церкви. Тоді то керманич російської Церкви на еміграції архієп. Евлогій взяв офіційно участь у такому богослуженні в Лондоні. Совіти визнали цей крок Евлогія за політичну маніфестацію, звернену проти СССР. і спонукали митроп. Сергія, потягнути Евлогія до відповідальности. Тому що оправдання Евлогія визнав Сергій недостаточним, зібраний 11. червня 1930 р. синод у Москві зложив Евлогія

з уряду головного керманіча російської еміграції, а іменував ним архієп. Володимира, б. митроп. в Білостоці. Свою ухвалу умотивував синод ось як: а) еміграція надала публичним молитвам характеру політичного; хотіла тим способом підбурити публичну опінію світа проти уряду Совітів; б) арх. Евлогії своїми оправданнями потверджує саме, що вийшов поза рямки своєї компетенції і нарушив дані йому повновласть, — а що це він вчинив тепер не перший раз і нема ніяких надій, щоби він „поправився“ — тому не може на далі оставати на становищі керманіча російських церков у зах. Європі.

Вістка про зложення з уряду Евлогія оббігла скоро усі російські кольонії та спричинила величезне порушення умів. Для еміграції не було сумніву, що це все сталося тільки за старанням большевиків. Треба було негайно протиділати й зарадити лихови. І в тій то цілі збирається вже 29. червня 1930 р. в Парижі конференція православних єпископів-емігрантів. Крім Евлогія взяло в ній участь: двох архієпископів а саме: згаданий митрополит Володимир, що перебуває тепер в Ніцці й Александер, осідком якого є тепер Брукселя. — Явилось теж і двох єпископів: Сергій з Праги і Венямин, що займає тепер становище директора богословського інституту в Парижі. На цій конференції зясував Евлогії своє поступовання, яке присутні єпископи визнали зовсім оправданим, а відтак митроп. Володимир зрікся свого нового уряду, який дано йому на московському синоді. Опісля конференція одноголосно рішила, що зложення з уряду Евлогія було несправедливе і тому з ним не треба числитися. Це рішення оправдала відтак „Епархіяльна Рада“, в імені 16-ти осередків російської еміграції.

Після конференції віднісся митроп. Елогії до митроп. Сергія, щоби цей відликав рішення московського синоду. Але надармо; митр. Сергій відповів в жовтні 1930 р., що він може це зробити тільки тоді, коли митроп. Евлогії: а) сам публично осудить свою участь в льондонському богослуженню; б) уневажнить ухвали париської конференції єпископів і в) розв'яже „Епархіяльну Раду“.

Цего очевидно Евлогії не міг зробити і тому, вдруге скликаний в Москві синод 26. грудня 1930, ухвалив: 1) зложення з уряду Евлогія остає в силі і обов'язує вже від червня 1930 р. (т. зн. від попереднього московського синоду); через те всі єпископи, духовні та вірні звільнені від канонічного послуху супроти него; 2) Епархіяльну Раду російську, з осідком в Парижі, розв'язується і її постанови не мають від тепер, з точки канонічного права ніякого значіння; 3) архієп. Евлогії має бути поставлений перед церковний суд єпископів, як спричинник „схизми“; ні він, ні його єпископи не мають права брати участи в кермі

Церкви та видавати які-небудь зарядження, аж доки церковний суд не видасть в цій справі свого рішення; 4) єпископи, духовні і вірні, що досі були під юрисдикцією Евлогія, переходять під владу литовського архієп. Елевтерія, який тепер являється репрезентантом московського патріархату 5) Елевтерії віднесеться без посередно до представників російської Церкви на еміграції, щоби вони віддалися під його владу, а всіх керманичів автокефальних Церков повідомити про ці постанови московського синоду, запрошуючи їх до моральної помочі у зліквідованню „схизми“.

Нові рішення московського синоду заворушили знову умами російської еміграції. Щоб їх успокоїти, розіслав архієп. Евлогії до своїх вірних обіжників, у якому доказував, що рішення московського синоду оперті на фалшивих основах, бо інспіровані політичними чинниками. Тому не треба їх поважно трактувати. А щоби додати собі ще більшої канонічної поваги, постановив Евлогії піддатися провізорично під юрисдикцію вселенського патріарха в Царгороді, думаючи, що тим способом доведе до упорядкування церковних справ російської еміграції. В тій цілі вислав 5. лютого 1931 р. відповідне письмо до патр. Фотія II, а коли його патріарх прихильно розглянув, сам удався туди й одержав тут декрет, що відповідав його бажанням.

По думці цього декрету всі російські Церкви на еміграції підчинюються провізорично владі царгородського патріарха. Вони творять автономну Церкву під безпосередною управою митр. Евлогія, який одержує тепер титул „патріархального ексарха“. Сам Евлогії має поминати при богослуженнях патріарха, а інші єпископи увязаного більшевиками адміністратора московського патріархату Петра і Евлогія. Архієп. Евлогії являється зовсім незалежним від митр. Сергія; зі свого урядування здає звіт лишень перед царгородським патріархом. Всеж таки мусів Евлогії зобов'язатися, що уникатиме всяких еуніціяцій, які малиб політичну закраску.

Відклик митроп. Евлогія до вселенського патріархату й інтервенція цього останнього відбилися у пресі голосним відгомном. Велика частина російської еміграції не була вдоволена поступком Евлогія; вона добачувала в ньому пониження своєї Церкви. Прецінь від трьох століть була російська Церква зовсім незалежною, а тут вона попала в залежність царгородського патріархату, який сам від всесвітньої війни найшовся у пониженню, під турецькою кормогою, позбавлений свого колишнього значіння та поваги. Архієп. Евлогії міг, по думці російських емігрантів, іншими способами закріпити своє становище. Отже Евлогієви ходило тут тільки про свої амбіції, а це він вчинив коштом пониження цілої Церкви.

З другої сторони і турецька преса виявила своє незадоволення з приводу інтервенції царгородського патріярха Фотія II в справі Евлогія. На її думку являється Фотій II головою тільки одної православної Церкви, а саме тієї, що міститься в границях турецької республіки. Через те не має він права змішуватися в справі інших Церков; в противнім випадку може бути посуджений о втручання в політику*).

З черги забрала голос і грецька публична опінія. Тут поділилася вона на два табори: Фанар заявився проти рішення всел. патріярха; на його думку рішення патр. Фотія II в справі російської Церкви противиться канонам православної Церкви; замість творити якусь окрему національну Церкву, ліпше було, мовляв, віддати російську еміграцію під владу еп. Германа, який являється патріярхальним ексархом на західну Європу.

Зате впливовий грецький журнал *Апогерматіні* взяв патр. Фотія II в оборону. На його думку зарядження вселенського патріярха є зовсім правильне та потрібне. І на далі треба, каже *Апогерматіні*, вселенському патріярхові піддержувати архиеп. Евлогія в його оборонній боротьбі з кривдям судом московського синоду, щоби в майбутности зберегти його від подібних рішень московського митрополита.

Тимчасом Евлогій вернув вдоволеній, з декретом вселенського патріярха в руках, до Парижа і дня 27. лютого 1931 р. оповістив його зміст духовенству та вірним. А за тим подався вкоротці теж у Париж (з початком марта 1931 р.) нерішеним кроком і ковенський архієпископ Елевтерії, (призначений рішенням московського синоду наслідником Евлогія), щоб обняти після Евлогія „урядовання“. Та вже після односторонньої розмови з Евлогієм переконався, що його місія не вдалася; Евлогій прочитав йому декрет вселенського патріярха, зазначаючи очевидно, що зі свого становища не уступає. Архиеп. Елевтерієви не лишалось тепер нічого іншого, як вернути з нічим назад до свого Ковна.

Справи російської Церкви замотані, як бачимо, у гордийський вузол, і ледви чи влізе хто його розв'язати...

о. Петро Дзедзик

*) Президент Туреччини Кемаль Паша видав навіть у зв'язку з цим розпорядок, яким забороняє царгородському патріярхові мішати у церковні справи поза межами Туреччини. **Завв. Редації.**

Спосіб подавання св. Причастія

Поміщена в нашому останньому числі (11/931) дискусійна стаття о. О. Гадзевича п. н. „Спосіб подавання св. Причастія“ викликала живий відгомін серед нашого духовенства. Доказом сього те, що скоро після появи згаданого числа „Ниви“ одержала Редакція два дописи, що займаються тією справою і думаємо, що на сих двох дописах не скінчиться. Оба дописи засадничо різняться між собою і просто виключають себе. Тому однак, що ми справу поставили в площину чисто дискусійну, містимо оба дописи, хоч ми ніяким чином не погоджуємось — зазначуємо се вже тут — ні з занадто легким трактуванням цілої сеї важливої проблеми, якою є спосіб подання св. Причастія, освячений довговіковою традицією, ні з аргументами автора першого допису. Містимо його тільки як причинок до пізнання поглядів, які нуртують серед нашого духовенства відносно сеї справи. Редакція застерігає собі останнє слово в дискусії.

I. Спосіб подавання св. Причастія. Слушно підносить о. Гадзевич в 11. ч. „Ниви“, що подавання св. Причастія в нашій обряді ложечкою це річ дуже несимпатична, негигієнічна, ба навіть відражаюча. Працюючи кілька літ в місті, я мав багато випадків, де наші інтелігентні пані просили запричащати їх перших, бо вони не можуть інакше прийняти св. Причастія. В такій просьбі не бачив я нічого злого. Особа, яка від дитинства привикла їсти окремою ложкою і з окремої миски, не буде їсти зі спільної миски та шей одною ложкою і відчуває мимохіть якусь відразу. Можливо, що наш селянин, який від дитинства привик до одної миски й одної ложки, не відчуває сеї відрази, але інтелігент її відчуває. Я тверджу, що спосіб подавання св. Причастія в нашій обряді одною ложечкою відтручує нашого інтелігента від приймання св. Причастія. Не знаю, чи се правда, але оповідав мені підчас війни один православний російський офіцер, що у православних кождий інтелігент зі значнішого дому, приступаючи до св. Причастія, приносить з собою свою ложечку з дому. Видно, що й православні відчувають відразу до причастія одною ложечкою. Притім, який негигієнічний спосіб св. Причастія в нашій обряді! Usta є осідком всякого рода заразків. Подаючи ложечкою св. Причастіє неможливо не діткнутися уст. До причастія міг приступити сифілітик, сухітник, ми можемо перенести хворобу з одного на другого, а притім і себе наразуємо на небезпеку зараження. В 1912 р. був я на Евхаристійнім конгресі у Відні. В церкві св. Стефана була наша архієрейська Служба Божа. Церква була битком набита. Мене просило кількох німецьких священників з Баварії, щоби

їм пояснити нашу Службу Божу. Подивлялися красу нашого обряду, але коли почалося наше причастіє, коли вони побачили, як одною ложечкою подається причастіє всім людям, сказав оден з них до мене: wissen sie, das ist hässlich. Я на те замовчав, бо воно справді не по культурному. Тому доконче треба змінити спосіб нашого причастія. Все змінється з духом часу, чому ми так уперто маємо триматися давних форм? О. Гадзевич радить, щоби священик брав частиці в пальці, мачав їх кінчиком в Найсв. Крові і так подавав вірним, а притім щоби вірні приступали по св. Причастіє до столика, який треба би було поставити десь в царських воротах. Чи можливо застосувати сей спосіб в часі відпустів, де тисячі-тисячі народа приступає до св. Причастія, де священик мусівби вийти з тим столиком поза церкву, як легко може трийти тоді до зневаження св. Тайн? О. Гадзевич радить краяти частиці довші, в формі маленького прямокутника, щоби можна їх легко взяти в пальці і подати їх до уст вірних. Мачаючи кождо частицю в Найсв. Крові, неможливо не замачати пальців, а коли переносимо частицю до уст вірного, може з неї капнути на землю Нсв. Кров, колиж не замачаємо добре частиці, то вірний не буде міг її проковтнути, головно тоді, коли вона більша і засушена. Отже такий спосіб дуже непрактичний. На мою гадку найпрактичніше булоб завести спосіб св. Причастія під одним видом і то в формі оплатка, як се є в латинськім обряді.

Спосіб причастія під одним видом нечужий нашому обрядови. Ми й тепер хорих причащаємо під одним видом, а також на Службі Божій Преждеосвящених Дарів причащаємо всіх вірних під одним видом. В парохіях де є Апостольство Молитви, де нарід приступає численніше і частіше до сповіди і св. Причастія, ми й тепер змушені причащати під одним видом, бо щож зробити, коли вірний постив аж до вечірні і щойно вечером жадає св. Причастія. У мене в перші неділі місяця се на порядку деннім, а певно, що те саме діється і по інших парохіях. Я поступаю в сей спосіб, що частиці з пушки даю до чаші, до якої вливаю трохи вина, і так причащаю. Деякі священики причащають частицями, не замоченими в вині, беручи їх ложечкою просто з пушки, але тоді ставлять вірного в прикре положення, бо він цілої сухої частиці не може ликнути, а кусати зубами боїться, мусить чекати, аж частиця звохчиться слиною. Не булоби треба того звохчування частиці вином, чи ставлення вірного в прикре положення, якщо ми завели би оплаток. Важною матерією св. Тайни Евхаристії є пшеничний хліб, а чи той хліб квашений чи прісний, се не належить до важности жертви, як після рішення Фльорентійського собору висказав Папа Евген IV в декреті до Вірмен. Опла-

ток є хлібом пшеничним, надати б лиш йому нашу квадратову форму, пристосовую до нашого обряду. Подумає собі дехто: се вже занадто пахне латинізацією. Скажу на се, що ми вже неодну річ прийняли з латинського обряду, приновили її до духа і форми нашого обряду і вона подобається і оживляє наш обряд. Возьмім суплікацію, майські богослуження — се все з латинського обряду, а чи дали б ми собі нині їх скасувати? Ми мусимо в справі зміни способу причастія в нашім обряді числитися і з рішенням Риму, що кождий вірний може причащатися в тім обряді, який йому вигідніший і доступніший. А те рішення не приведе певно латинників до нашого причастія, а легко може привести наших вірних до латинського.

о. Йосиф Кравчук

II. До дискусійної статті о. О. Гадзевича „Спосіб подавання св. Причастія“. („Нива“, ч. 11 з 1931 року). Автор подає, що подавання св. Причастія ложечкою се річ... відражаюча... викликає скрупули ба навіть викиди совісти при причастію в шпиталях, щоби — мовляв — не заразити здорових... і що сам чує відразу, коли ложечкою подає св. Причастіє одному за другим. Аж лячно стає від стільки обриджень і відраз, і не один з Собратів, перечитавши ту статтю, буде таки страхатися подавати св. Причастіє і самому споживати св. останки з чаші. А чейже не треба забувати на Боже провидіння і на се, що то не хліб і вино, а сам Господь наш Ісус Христос подається нам у св. Причастію! А як перечитає ту статтю не один зі світської інтелігенції, не маючи глибокої віри, то ще більше буде почуватися оправданим, не приймаючи св. Причастія, коли сього і єрей страхається.

Перейду тепер до практики. Колиб дійсно заходила така велика небезпека, то найбільший відсоток заражених припав би на самих священників, особливож на тих, що працюють по шпиталях, карних заведеннях, де свіжо засуджені (прим. невісти з низших сусп. верств) приходять часто вже заражені, дальше у тих священників, що у великих відпустових місцях причащають тисячі вірних з різних сторін, і з таких, де полові недуги вельми поширені. Та мимо сього, не доводиться нам чути про зараження священників через уділювання ложечкою св. Причастія. Виїмки можуть бути, але з інших причин, прим. через споживання страв в ресторациях ложками, нераз тільки трошки сполоканими поужиттю попереднім гостем, який якраз міг бути хорий.

Щоби усунути навіть і той суб'єктивний страх і відразу, найшовся би інший спосіб. Теперішній ректор Богосл. Академії, о. др. Йосиф Сліпий, розмавляючи зі мною про уділювання св. Причастія, звернув увагу, що ложечкою

треба набирати більше „св. Крови ГІХ“, щоби приймаючий св. Причастіє мав вражіння, що дійсно сповняє приказ Спасителя „Пийте от нея всі...“ т. є., щоби відчув, що дійсно поликає св. Кров, і в сей спосіб в нашій обряді навіть була виконується ті слова. Я дуже вдячний о. Ректорови за ту пригадку — і ширю се поміж Собратією та маю тепер спосіб на усунення сего суб'єктивного страху. Беручи в ложечку святу частицю (Тіло ІХр.) і досить Христової Крови — не потребую боятися, що причащаючийся буде стягати її устами з ложечки, бо частиця сплине враз з Кров'ю Хр. легко до його уст. Впрочім можна до сего вірних привчити. О. Он. Гадзевич пропонує приготувлювати довгі частиці, брати їх в пальці (чистіші від ложечки?) і маючи їх в Крови, подавати вірним.

Священик умиває руки перед Службою Божою — по приписови — а перед св. Причастієм тільки по звичаю і то більше тільки формально. А в часі Служби Божої бере кілька разів тими самими пальцями ложечку з лодки, насипаючи кадило, відтак тих кілька разів бере саму кадилицю, подавану руками прислуги (не так дуже чистими), а навіть при малім вході бере в руки св. Євангеліє і тримає її пальцями саме в тих місцях, які на Утрєні цілували вірні. Скільки ж тут бактерій може перейти до пальців священика, а їх певно не знищить мале умиття пальців перед св. Причастієм. Ось і знов була б нагода для свідомих сего інтелігентів, з таких пальців не приймати св. Причастія.

О. Гадзевич хоче, щоби до причастія підходили вірні до Царських воріт, себто, щоби сповнили приказ „Прийміте“. А ті, що клячучи в рядах, чекають на св. Причастіє, хіба не „приступають“?

А чи можливий буде сей спосіб причастія в неділі загальних причастій членів Брацтв, додаймо до сього в церквах, переповнених вірними, якщо доведеться причащати 60—80 людей, а ще більше на відпустах, де приступає 300—500 вірних, або в чудотворних місцях, чи в часі місії, коли приступають тисячі осіб? А ті особи мають підходити до Царських воріт! Який то рух буде, який натовп, потручування, так дуже небезпечне при розділюванню св. Причастія.

Замочивши частицю в св. Крови, може зайти випадок, що при малій необережності, при потрученню, капне капля Нсв. Крови на землю чи на одєжу вірних. Треба памятати ще о тім, що причастіє, подаване в спосіб пропонований о. Гадзевичем далеко довше мусить тревати, як подавання клячучим в ряді. І знов випаде таке, що многі вірні, навіть і ті, що приступають до св. Причастія, не вичекають до кінця Сл. Божої, коли саме причастіє буде тревати довше, як сама Служба Божа.

І ще одно. Мимо того, що я противний всякій зміні без належної підготовки на якихсь більших зборах священників, завважую ще, що освячені частиці можуть бути через конечне засушування такі тверді, що через саме хвилове замочення не змякнуть так, як змякнуть малі частиці, котрі таки трохи довше остають в чаші, а з того вийде нова трудність в поликанню.

Вкінці, якщо йде о усунення суб'єктивного ляку інтелігенції, то можна їм заповісти, щоби вони клякали перші до св. Причастія. Се буде можна легко зробити в часі духовних вправ для інтелігенції, бо саме тоді інтелігенти найбільше приступають до св. Тайн. Я се все повторяю, що св. Причастіє ніяк не може мати таких лихих наслідків, як се в останніх часах нераз підноситься.

о. Теодор Цегельський

250-літний ювілей

Гр.-кат. Духовної Семинарії в Загребі

В неділю 20. грудня с. р. грекокатолики в Югославії, Україні і Хорвати, святочно обходили 250-літний ювілей їхньої Дух. Семинарії. Святочний обхід відбувся в Загребі, осідку Семинарії, а на нього складалися: архієрейська Літургія, яку в сослуженню численного духовенства відправив Преосвящ. Нярді, місцевий гр.-кат. владики, і Святочна Академія, влаштована в Музичному Інституті.

Гр.-кат. крижівська (від осідку єпископа, Крижевці) епархія має всього 40 парохій в 8 деканатах, та ок. 50.000 вірних, розсіяних по цілій Югославії, то в більших, то в менших громадах. Отже зрозуміло, що її Дух. Семинарія не може бути великою, та зате вона є дуже важним чинником не тільки в життю епархії, але також в життю цілого хорванського й нашого тамошнього народу. Вона вже від свого початку сполучує в собі малу і велику Дух. Семинарію, виховуючи кандидатів на священників вже від 1. гімн. класи. Теольоги, яких буває 5 до 8, є настоятелями й інструкторами гімназ. молоді.

За моїх часів загребська гр.-кат. Духовна Семинарія уходила за найкрасший інтернат для гімназ. молоді — так, що й визначніші родини давали своїх хлопців до неї на станції. Оскільки памятаю, Семинарія побирала державні стипендії для двадцять і кількох питомців, що було великим добродійством і для духовенства і для красших учеників,

що походили з хліборобського стану, тай для самої єпархії. Священічї сини мали першенство на ті стипендії, отже се була поміч для духовенства, яке в тій „місійній єпархії“, за виїмком трьох-чотирох парохів завсіди було слабше ситоване; талановитіші селянські діти також діставали ті стипендії, отже й бідніші могли кінчити гімназ. студії; а єпархія мала ту користь, що завсіди мала доволі кандидатів на священіків — і то красших учеників.

Знаю, що й нині загребська гр.-кат. Дух. Семинарія побирає державні стипендії для означеного числа своїх питомців, та певно ні висота, ні число тих стипендій уже не є вистарчаючі, бо з повстанням Югославії припали до крижівської єпархії нові парохії в Босні, Македонії та в Банаті, а валюта, як всюди, по війні понизилася.

В нинішніх відносінах треба би поширити і сам будинок Семинарії і роздобути більші фонди для удержування питомців. Святочний обхід 250 річниці Семинарії якраз зможе значно причинитися до ціли, бо пригадає й хорватській і нашій українській тамошній суспільности велике історичне і життєве значіння Семинарії та збільшені її потреби.

З тої Семинарії вийшло багато світлих мужів науки і суспільної праці, хорватів і українців, на церковних і на світських становищах. З тих осіб, що відомі також нашій галицькій суспільности, наведу Преосвящ. владіку Нярадія тай мою негідність. Коротка історія загребської гр.-кат. Дух. Семинарії ось яка:

Еп. Павло Зорчич (сербин уніят) купив 1681 р. дім для Дух. Семинарії в Загребі на Грич-у (в т.зв. „горнім граді“). Р. 1766 пострадав Грич від великого вогню, що знищив Семинарію до основ, залишаючи цілим тільки один покій. Еп. Божичкович збудував на тому місці новий двоповерховий дім, а еп. Константин Станич поширив його і 1828 р. побудував до нього церкву св. Василя. Еп. Ілля Гранилович вибудував 1885 р. нову, гарну церкву в честь св. словянських апостолів Кирила і Методія.

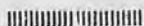
Гр.-кат. Духовна Семинарія брала участь у відродженню хорват. національного духа в першій половині XVIII в., коли бан Галєр 1845 р. військом розпорошував розентузізмованих „ілірців“ (так тоді називали себе націоналісти хорвати); перед самою брамою гр.-кат. Семинарії впав від жовнярської кулі Ілля Гвозданович, студент богословії — „ілірець“.

Отже не диво, що Семинарія з такою історією, має таке добре ім'я в хорватському і в нашому тамошньому народі.

В комітеті для відсвяткування 250-літнього ювілею находимо аж 40 осіб — з різних сторін світа (також з Америки), з різних станів і різних обрядів (багато хорватів. римо-кат.).

Не смію дати свободи своїм власним почуванням (бо для тої Семінарії, яка мене виховувала від III гімн. класу до II р. богословії, я маю надто повне серце дяки і любові), але в „збірному імені“ желаю тій добре заслуженій нашій церковній і освітній „Alma Mater“, щоби продовжувала тай ще побільшувала свою життєву діяльність і свою славу. Нехай служить і хорватам і нам, як і дотепер, бо ми ж діти одної Церкви.

о. Г. Костельник

З Гр.-кат. Богосл. Академії у Львові

Програма викладів на акад. рік 1931/32

Гр.-кат. Богосл. Академія у Львові у своїй науково-виховній праці йде стало вперед. Дехто, хто дорожить тією нашою високою школою, може й поважно трівожився за її судьбу тоді, коли минулого і сього академічного року вийшли із складу її професорів такі визначні наукові сили як: пок. о. Др. Дорожинський, пок. о. Др. Кархут, о. Др. Костельник і вкінці о. Др. Галушинський, що сього року перейшов на інше становище до Риму. Однак на їх місце прийшли нові сили, які вправді ще не всі можуть похвалитися такою науковою працею, що їх попередники, але дають повну за поруку, що свої високі завдання сповнять як слід і не заведуть покладаних на них надій.

З нових сил прибули: о. Др. Лев Глінка, який на місце пок. о. Дорожинського викладає церковне право, о. Др. Богдан Липський, що на місце о. Дра Ігн. Цегельського викладає моральну, а надзв. професор Українського Університету в Празі Др. Константин Чехович обняв тимчасово катедру церковно-словянської мови по пок. о. Кархутові.

Збільшились і наукові варстати, а саме до існуючого вже історичного і правничого семінаря прийшли в сім академічним році семінарі догматичний і церковно-словянської мови.

В серії праць Академії вийшла недавно нова праця доцента о. Дра Лаби, а саме I том „Патрології“.

Число студентів постійно росте, так що самий I. рік виносить в сім році 90 слухачів. Зпоза меж Галицької провінції є 18 слухачів (6 з Югославії, 3 з Закарпаття, 4 з Вел. України, 3 з Волині, 1 Білорусин).

Виклади відбуваються щодня крім четверга, майже всі перед полуднем, а тільки семінарі в пополудневих годинах. На зимовий семестер акад. року 1931/32 оголошено ось яку програму викладів:

I рік. *о. проф. др. Тит Мишковський* — Біблійна історія Стар. Завіту, 5 год. тижнево; пояснення вибраних частей Св. Письма Ст. Зав. на основі церк. слов. тексту — 3 год.; Граматика єврейської мови — 2 год. *О. доц. др. Василь Лаба* — Біблійна герменевтика — 1 год. *О. др. Володимир Максимець* — Logica, Ontologia, Critica, 8 год. *О. др. Микола Конрад* — Історія старинної філософії, 2 год. *О. Степан Рудь* — Літургіка: про храм і церковні сосуди, 1 год. *Покл. изв. проф. др. Константин Чехович* — Граматика церк.-слов. мови: фонологія і деклінація іменників (морфологія), 2 год. *Н. проф. др. Микола Чубатий* — Загальний просемінар 1 год.

II рік. *О. доцент др. Василь Лаба* — Введення до Св. Книг Нов. Зав. (загальне), 2 год.; Життя Г. Н. Ісуса Христа з принагідними поясненнями літургічних євангельських зачал на основі старослов. тексту, 3 год.; Патрологія 2 год. *О. др. Степан Самара* — Dogmatica fundamentalis: (Inquisitiones praeviae. De Christo Legato divino) 5 год., Theodicaea (De existentia Dei) 1 год., Cosmologia (De mundo) 2 год.; *о. крп. Леонід Лужницький* — Історія вселенської Церкви (Від початків Церкви до XIV стол.), 3 год. *О. др. Микола Конрад* — Історія найновішої філософії, 1 год. Ethica generalis 1 год. *О. Степан Рудь* — Літургіка: (Начерк вечірні і повечерія), 1 год. *Покл. изв. проф. др. Константин Чехович* — Граматика церк.-слов. мови: (Деклінація прикметників і дієприкметників), 1 год. *Др. Володимир Залозецький* — Християнська археологія, 1 год. *Н. проф. др. Микола Чубатий* — Історичні вправи. (Інтерпретація текстів XVII ст.), 1 год.

III рік. *О. проф. др. Йосиф Сліний* — Dogmatica specialis: (De Deo uno et trino) 3 год.; Repetitorium 1 год. *О. др. Богдан Липський* — Dogmatica specialis: (De gratia) 3 год.; Theologia moralis: (De principiis) 5 год.; Casus conscientiae 1 год. *Н. проф. о. Юліян Дзерович* — Катихитика 2 год., Педагогіка (Христос як вчитель і виховавець) 2 год. *О. др. Іван Фізол* — Загальні засади проповідництва 2 год., *О. Степан Рудь* — Літургіка (Церковний рік в його подвижній часті), 1 год. *Н. проф. др. Микола Чубатий* — Історія церковної унії на Україні до Берестейської Унії (1595), 3 год.; Історичні вправи (Інтерпретація текстів XVII ст.), 1 год.; Історичний семінар (Читання праць) 1 год. *Покл. изв. проф. др. Константин Чехович* — Граматика церк.-слов. мови (Конюгація) 1 год.

IV рік. *О. проф. др. Йосиф Сліний* — Dogmatica specialis (De Deo uno et trino) 3 год.; Repetitorium 1 год.; Seminarium dogmaticum, (De Trinitate) 1 год. *О. др. Богдан Липський* — Dogmatica specialis: (De gratia) 3 год.; Casus conscientiae 1 год. *О. доцент др. Ярослав Левицький* — Пастир-

Пастирський лист усіх наших Владик. На початку грудня с. р. появився спільний пастирський лист усіх наших Владик Галицької церковної провінції, метою якого є візвати всіх вірних до діяльної любови ближнього і християнського милосердя та zorganizувати негайну допомогову акцію в користь усіх тих, що в наслідок нинішньої економічної кризи знаходяться в крайній біді і нужді.

Вслід за листом створено „Український Комітет Допомоги безробітним і вбогим“ під патронатом Їх Ексцеленцій, Преосвящених: Митрополита Андрея, єпископа станислав. Григорія і єпископа перемиського Йосафата, з осідком у Львові, вул. Кілінського 3. Утворено вже теж АЕпархіальний допомоговий Комітет для львівської АЕпархії, а головою його став Преосв. Іван. Головою Комітету для міста Львова є Преосв. Никита. Іменовано також голов для повітових комітетів, яким мають бути підчинені комітети парохіяльні. Видано подрібні інструкції, відозви і загалом з великим розмахом розпочато сю переважну допомогову акцію.

Марійські торжества. Марійське свято у львівській Духовній Семинарії. Заходом „Брацтва Входа в храм“ відсвяткували дуже величаво львівські студенти-богослови 4. день грудня — як день Покровительки Брацтва, а також одночасно відсвяткували того дня пам'ять 1500-ліття Ефезського Собору. Свято почалось співаною Сл. Божою, на якій братчики, по зложенню присяги на вірність Небесній Матері, приступили в числі 104 до спільного св. Причастія. О год. 3:30 після відчитаного о. провідником і братчиками спільного Акафіста, переведено торжественне прийняття нових членів. Вечером, о год. 17:30 відбулася в авлі Семинарії святочна Академія в честь Пр. Діви, на яку зложилось 6 гарно опрацьованих точок. На спеціальне призначення заслугує зворушливе, незвичайно поетичне слово на тему: „Саможертва“, яке виголосив голова Брацтва, богослов Ю. Микитин. Переповів він історію й зміст празника, та в чудових красках змалював це предовге намисто жертв Преч. Діви, якого один кінець розпочинався на жертівнику цілопалення єрусалимського храму, а другий сягав аж до підніжжя хреста на Голгофі. І ту саможертву вказав прелегент своїм товаришам як зразок до наслідування.

Добре підібрані хорові продукції: „Небесній Матінці“ — Bethovena, та „Хваліте Бога“ — Лірина, виказали, що хор студентів-богословів під вмілою диригентурою студ. богосл. В. Жолкевича стоїть вже на такій висоті, що дає надії на відновлення давньої традиції славного колись семинарського хору. Дуже миле вражіння зробила ніжна гра на цитрі студ.-богосл. І. Миронюка, який зі зрозумінням відіграв С. Umlauf-a: „Stiller Friede“. На прочі точки зложилися: де-

клямація О. Герети: „Богоматері“, яку виголосив богосл. Т. Фенин, та оригінальна точка гри на бандурах у виконанні богосл. Ю. Клевчуцького й С. Нагаєвського: „Кантата Заступниці“ й „Вязанка пісень“.

Академія завдяки добре підібраній програмі та совісній підготовці випала справді гарно. На Академії були приявні всі ОО. Настоятелі з о. Ректором на чолі, о. Провідник Брацтва, а з гостей о. сповідник Др. М. Конрад. Академію закінчено відспіванням Марійського гимну „О спомагай нас“.

Марійська Академія. Заходом Марійської Дружини дівчат при церкві ОО. Василіян у Львові відбулася в неділю 29.XI с. р. (свято св. свщмч. Йосафата) у великій салі „Народнього Дому“ (Театр „Різнородностей“) святочна Академія в честь Прч. Диви Марії з нагоди 1500-літнього ювілею Ефезського собору. Саля була биском набита публікою (робітники і робітниці). Було також багато львівського духовенства, світського і монашого, з Преосв. Іваном на чолі. Виконання поодиноких точок програми справило присутнім милу несподіванку: головню добре вишколений хор дівчат під управою брата-Василіянина, що розпоряджає деякими справді гарними голосами, полишив дуже миле вражіння. Вміла і вперта праця диригента, що зумів з сирого співучого матеріялу викресати такі голосові і музикальні цінности, що спів хору можна сміливо назвати мистецьким, заслугує на признання. Хор Марійської Дружини дівчат при церкві ОО. Василіян се одинокий сього роду церковний хор Львові.

Рівнож і дівоча гімназія СС. Василіянок у Львові, заходами свого Марійського Кружка, урядила в четвер 24.XII с. р. святочну Марійську Академію, з нагоди ювілею Ефезського Собору. На програму свята зложилися хори учениць, промова о. катихита, реферат учениці і дві марійські деклямації. Свято відбулося у великій салі гімназії виключно тільки для учениць і професорського збору.

Протирелігійний терор на Радянщині. У звязку з Різдвяними святами видали комуністичні організації в СРСР відозву, якою взивають робітників працювати підчас надходячих свят та не ходити до церкви. Хто в сі дні не явиться на роботі, буде звільнений і не зможе дістатися до іншої фабрики. Крім сього йде урядована гінка на церкви і духовенство. В сім році закрито більш як 600 святинь різних віроісповідань і 1400 духовних осіб заслано на Соловецькі острови.

Однак мимо скріпленої безбожницької агітації вона не всюди досягає успіхи. І так „Безбожник“ подає численні факти, що члени „Комсомола“ (Комуніст. союз молоді) виконують релігійні практики. У вороніжській укрузі комсо-

мольці не тільки ходять на богослуження до церкви, але зорганізували навіть церковний хор. У Сталінську комсомольці женяться не на основі більшовицьких приписів, але по церковним законам і обрядам. В белегеївській повіті комсомольці уладили навіть паломництво до чудотворної ікони Матери Божої. Наслідком того центральний комітет Комсомолу переводить чистку своїх рядів і викидає всіх релігійно настроєних членів.

Нова віцепровінція ОО. Василян у Бразилії. Конгрегація pro Ecclesia Orientali рішенням з дня 30. XI. с. р. згодилася на канонічне основи віцепровінції Чина св. Василя Вел. в Бразилії й відкриття василянського новіціату в Прудентополі. В Бразилії є під сю пору три монастирі ОО. Василян, а саме: в Прудентополі, Ірасемі й Куритибі з 7 єромонахами й трьома братами. Відкриття новіціату в Бразилії скріпить дотеперішню місійну роботу оо. Василян та певно причиниться до піднесення релігійного і морального життя серед тамошніх наших поселенців.

Цивільні шлюби в Польщі. Польська Кодифікаційна Комісія вже остаточно приймила проєкт проф. Лютостанського для майбутнього подружого закону. Сей проєкт такий лібералістичний, що по більшовицькому подружому законі стоїть зараз на першому місці. Проєкт передбачує „шлюби на пробу“ (арт. 6) під назвою нареченства, якому признає всі правні подружні наслідки. Арт. 54 і сл. постановляють „часове подружа“: коли подруги мають по 25 років, а перебули щонайменше три роки в подружжі і не мають дітей, то без подання причин можуть дістати від суду сепарацію, яка по трьох дальших роках, або й скоріше, може перейти в формальний розвід. Взагалі розвід буде дуже легко дістати. Як причини до осягнення розводу (ще й перед трьома роками) проєкт подає: перелюб, покинення, відмова засобів удержання, вязниця повисше 5 років або ганьбляче переступство чи заняття, розпустне життя, пиянство й наркоманія, венеричні й духові недуги, полова неміч.

Шлюби мають бути факультативно цивільні, т. зн. що хто схоче, той буде брати шлюб перед своїм священиком, а хто схоче, той буде брати шлюб перед цивільним урядником. Однак в обох випадках подружа стануть предмет державного законодавства.

Для душпастирів буде нова, і то немала морока: цивільні шлюби накинуть на них нову писанину, за яку, коли її душпастир на час не предложить світській власті, проєкт погрожує дуже високими карами (до 2000 зл.) і навіть „дисциплінарним слідством“, начеб душпастир був державним урядником. Можливо, що сей проєкт не перейде в цілости,

та всетаки новий подружний закон буде лібералістичний, для Церкви шкідливий, а для душпастирів утяжливий.

Благословення церкви в Долині. Дня 6. XII. 1931 відбулося благословення новорозмальованої церкви в Долині. Благословення доконав Преосвящ. Іван Бучко в сослуженню численного духовенства. На архиср. Службі Б. пропонував о. Г. Костельник, по Службі Б. сказав до вірних гаряче слово Преосвящ. Іван. Величаво й зворушливо виглядав привіт Преосвященого Владики. Вїзд до міста в супроводі кінної бандерії з україн. національними прапорами. В місті перед церквою тисячі народу. Перші привитали Владику жидівські рабини. Потім міщани з хлібом-сіллю, а вкінці духовенство. Тільки частина вірних змогла поміститися в просторій церкві, решта залишилася довкола церкви. По полудни відбулася академія в честь Маркіяна Шашкевича з нагоди 120 річниця його уродин. Вступне слово (власиво відчит про Шашкевича літературної вартости) виголосив Др. М. Пачовський. Дальший зміст академії заповнили деклямації, співи і гра на фортеп'яні.

По академії відбувся спільний обід, уряджений Комітетом в парох. домі. Промови патріотичного й релігійно-церковного змісту дали вислів тому піднесенню духа, яке знаменувало ціле те — рідке — свято.

Знаменна річ, що після свята державна поліція перевела ревізію в місцевого сотруди́ника о. Ів. Цимбали та в парох. канцелярії...

Чого їм треба? Ян Бсбжинський, член б. намісника Галичини, польський консерватист, випечатав на днях відкритий лист до українського консерватиста, в якому радить україн. консерватистам брати собі взір з політики краківських станьчиків в Австрії, та „змінити засадничо фронт до Польщі“. Се звичайні річі. Але ось яка найважливіша рада для нас того польського консерватиста, котрому так дуже лежить наша доля на серці:

„Потрете: рішучо відірвіться від східної культури, від того „византинізму“, котрий асимілює Вас в очах світа — наперекір усім Вашим зусиллям — з російським світом. Атже византинізму нема вже сьогодні і в самій Византії, а задержався ще у Вас! Твої земляки, український консерватисте, думають, що забезпечаться перед винародовленням, коли держатимуться своєї „словянської“ азбуки, яка дуже утруднює заходови і хочби нам полякам пізнання Вашої душі, стремлінь і домагань. Засаднича помилка! Бо латинська культура ще нікого не винародовила. Навпаки, вона скріплює становище кожного народу в цивілізованому світі. Зате Ваша східна азбука, східний календар і східний стиль Вашої архітектури мимоволі асимілюють Вас з російським

світом. А вже латинська культура була безперечно одним з найуспішніших наших охоронних середників (*sic*) в часі стоїтькадесятилітньої неволі під скиптром царату!

Якби сей польський консерватист написав таке до українських більшовиків, то — нехай собі пише! Але писати такі ради до україн. консерватистів, яким уже сама їх назва каже, що мають зберігати (*conservare*) історичні вальори свого народу, — тут польський консерватист, мріючи про свою користь, аж так забувся, що „перескочив себе“...

Місяць Доброї Преси. Як щороку, так і сього року місяць **січень**, а зглядно друга половина січня і перша лютого, призначений для пропаганди доброї преси та доброї книжки. Такий місяць призначений виключно на живу пресову акцію, на зрушення байдужности мас та зацікавлення їх справою католицької преси й книжки. Про вагу такої акції за поширенням доброї преси серед наших народніх мас, — які зїдає антирелігійне й аморальна преса, розсилана здебільша даром, — не треба багато й говорити. Всі ми се докладно розуміємо, що даремна наша душпастирська праця, якщо та праця не буде піддержана доброю християнською пресою. Тимчасом тієї преси по наших селах як найменше. Тому й установлено „місяць доброї преси і книжки“, а завданням українського католицького священика є подбати, щоби в тому місяці поширити число передплатників християнсько-католицької преси там, де вони вже є, та отворити тій пресі дорогу до тих наших парохій, де її ще нема. Такий священик, в парохії якого місяць доброї преси поминув би безслідно, не був би добрим пастирем повірених йому душ. Вороги Церкви не сплять, ставаймо і ми до оборони загрожених позицій!

Всяких інформацій у звязку з місяцем доброї преси уділяє „Центральний Комітет доброї преси“ у Львові, вул. Сикстуська 39 а (Марійське Тов. Молоді).

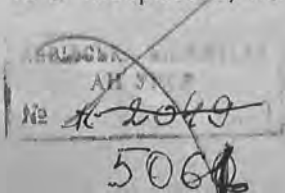
Ювілей Дра Щурата. Визначний вчений і глибокий поет, Др. Василь Щурат, директор дівочої гімназії СС. Василіянок у Львові і член Всеукраїнської Академії Наук в Києві, святкує в сьому місяці ювілей свого 60-ліття та 40-ліття своєї літературно-наукової праці. Наукове Товариство ім. Шевченка влаштувало з сього приводу святочну академію в честь Ювілята дня 6.XII с.р., у якій взяло участь понад 150 осіб, делегатів культурно-освітніх установ та визначні громадяни. На свято наспіло багато привітів і телеграм з краю і заграниці, головно від різних словянських Академій Наук. На академії прочитано три реферати про літературно-наукову творчість Ювілята, а іменно Др. Іл. Свенціцький подав загальну характеристику його творчости,

Др. Яр. Гординський читав про його перший поетичний виступ, а Др. Іван Брик змалював наукові досягнення Ювилята з області Шевченкознавства.

Наукова творчість Ювилята вляється тісно й з нашою Церквою, з її історією, літературою, її діячами, організаціями, культурою й мистецтвом. Праць і статей з цієї області, розсипаних по різних журналах і часописах та видах й окремо, є біля сотки. Богато тих праць поміщував Ювилят і на сторінках „Ниви“, причиняючись тим до піднесення її вартости, як от: Поезія в пророка Ісаїї, Із студій над Почаївським Богогласником, Маріїнський культ на українських землях давньої польської держави, Памятка по речникови покривджених і ін. Останню більшу публікацію з історії нашої Церкви видав Ювилят в 1929 р. п.н. „Вобороні Потієвої Унії“, яка викликала була велике зацікавлення у всіх. Крім чисто наукової праці, Ювилят працює з успіхом і в краснім письменстві, видавши декілька збірок поезій. Він ніжний, глибокий лірик, а тематика його найкрасших поезій наскрізь релігійна.

З приводу сього ювілею редакція „Ниви“ складає Шановному Ювилятові, своєму красшому Співробітникові, і свої горячі побажання! На многа літа!

Організація духовенства. Кождий із старших священиків памятає знамениту організацію духовенства, злученого в Товариство св. Ап. Павла. Товариство видавало цікаві брошури й книжки, устроювало реколекції для духовенства, місії для народу, а загальні зібрання того товариства подобали на сойм духовенства, на якім воно забиравало голос у своїх станових справах, у найпекучіших питаннях, які наболіли в його збірній душі. Та, на превеликий жаль, польське правительство, в найпотрібніший для духовенства час, розв'язало се товариство в 1925 році, закидаючи йому, що воно вислало до Союзу Народів меморіал в справі переслідування духовенства польськими властями. На рекурс, висланий товариством до міністерства у Варшаві, до нинішнього дня не одержано відповіді, а на основання нового товариства не хотіло довгий час правительство дозволити. Розбите, дезорієнтоване духовенство по довгих заходах дістало позволення на основання вже не станового, а лише релігійного товариства: „Єдність“, якого статuti обертались в дуже обмеженім крузі ділання, а саме: дозволено духовенству устроювати реколекції, місії і видавати релігійну літературу. Є це дуже потрібні речі, але місіями занялись деканальні місіонарі і професійні місіонарі, ОО. Василіяни й Редемптористи, а релігійну літературу видає старе Видавництво ОО. Василіян в Жовкві. Тому то й товариство, не

ІВАН КУЗЬМИЧ

**Робітня (фабрика) виробів бронзівничих
і магазин церковних річей**

Відзначена срібною медалею на виставі в Стрию 1909 року
і многими похвальними листами

у ЛЬВОВІ, Руська 18. Має на складі готові всі річи
церковні та виконує солідно позолочення і посріблення
ПІД ГВАРАНЦІЄЮ. ЦІНИ ДЕШЕВІ.

ЦЕРКВИ КУПУЮТЬ СВІТЛО

лише
у своїй фабриці свічок

Інж. К. Котецький і С-ка
Співка з обмеженою порукою

ЛЬВІВ 15, вул. Окружна (Бічна Кульпарківська) 9.

Численні признання за добірний товар. Дипльом господар-
ської вистави в Копичинцях. Світло наше світить ясно
і горить довго. Жадайте цінників.

**НАЙЛІПШІ ДЗВОНИ І ВСІ ЦЕРКОВНІ ПРЕДМЕТИ
в найбільшій виборі і найдешевше продає
одинокa українська кооператива
„ДОСТАВА“**

**В СВОЇХ СКЛАДАХ — ЛЬВІВ, УЛ. РУСЬКА Ч. 20, ПЕРЕМИШЛЬ, РИНОК Ч. 23
ТЕРНОПІЛЬ, ВУЛ. ПІЛСУДСЬКОГО Ч. 6**

Направляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе малювання церков, виготовлення іконостасів і ручить за солідне і стилеве виконання по приписам обряду. Письменно за цінами звертатися до Дирекції: Львів, Домініканська 11, 1 п. Звертаємо увагу Всч. Духовенству, що всі прочі фірми з церковними річами є або у ворожих нам руках, або є приватними підприємствами, а „ДОСТАВА“ є одинокою кооперативою, де членами є три наші Архієреї, многі священники і церкви.

З СИХ ПРИЧИН ЗАСЛУГОВУЄ НА ПОВНЕ ДОВІРЯ І ПОПЕРТЯ

Ж23